

# **MINISTARSTVO PRAVOSUĐA**

---

## **IZVJEŠĆE** **O STANJU I RADU KAZNIONICA, ZATVORA I ODGOJNIH ZAVODA** **ZA 2009. GODINU**

---

**Zagreb, lipanj 2010.**

# SADRŽAJ

|   |           |
|---|-----------|
| <b>UVODNI DIO .....</b>   | <b>3</b>  |
| 1. STANDARDI SMJEŠTAJA I PREHRANE .....   | 5         |
| 2. SURADNJA SA ZAJEDNICOM .....   | 7         |
| 3. SURADNJA SA SINDIKATIMA .....  | 8         |
| <br>  |           |
| <b>PRVI DIO - ZATVORENICI.....</b>  | <b>9</b>  |
| 1.1. STRUKTURA.....   | 9         |
| 1.1.1. Prema vrstama kaznenih djela .....   | 10        |
| 1.1.2. Prema duljini izrečene kazne .....   | 11        |
| 1.1.3. Prema razini naobrazbe.....  | 12        |
| 1.1.4. Prema dobi .....   | 12        |
| <b>1.2. STARIJE ŽIVOTNE DOBI .....</b>  | <b>13</b> |
| 1.3. OSOBE S INVALIDITETOM.....   | 14        |
| 1.4. S IZREČENOM SIGURNOSNOM MJEROM OBVEZNOG PSIHIJATRIJSKOG<br>LIJEČENJA PO ČLANKU 75. KAZNENOG ZAKONA ..... | 14        |
| 1.5. MALOLJETNICI.....  | 15        |
| 1.5.1. Na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora .....  | 15        |
| 1.5.2. Na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod .....  | 17        |
| 1.6. PRITVORENICI.....  | 18        |
| 1.6.1. Neubrojivi počinitelji kaznenih djela na izvršavanju pritvora<br>temeljem članka 458. ZKP-a.....       | 21        |
| 1.7. KAŽNJENICI .....   | 21        |
| 1.8. OVISNICI .....   | 22        |
| 1.8.1. O drogama .....  | 22        |
| 1.8.2. Supstitucijska terapija opijatskim agonistima.....   | 25        |
| 1.8.3. O alkoholu .....   | 26        |
| 1.9. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA ZATVORENIKA .....  | 27        |
| 1.9.1. Savjetovalište za virusni hepatitis i HIV.....   | 27        |
| 1.10. TRETMAN ZATVORENIKA.....  | 28        |
| 1.10.1. OPĆI PROGRAMI .....   | 29        |
| 1.10.1.1. Rad zatvorenika.....  | 29        |
| 1.10.1.2. Izobrazba zatvorenika .....   | 31        |
| 1.10.1.3. Organizacija slobodnog vremena .....  | 33        |
| 1.10.2. POSEBNI PROGRAMI.....   | 34        |
| 1.10.2.1. Ovisnici .....  | 35        |
| 1.10.2.2. Počinitelji kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa.....                            | 37        |
| 1.10.2.3. Nasilni delinkventi .....   | 38        |
| 1.10.2.4. Počinitelji kaznenih djela u prometu .....  | 38        |
| 1.10.2.5. Osobe oboljele od PTSP-a .....  | 39        |
| 1.10.2.6. Ostali posebni programi .....   | 39        |
| 1.11. SURADNJA S INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA .....  | 40        |
| 1.12. POGODNOSTI ZATVORENIKA.....   | 40        |
| 1.13. PREMJEŠTAJI ZATVORENIKA.....  | 42        |
| 1.14. TRANSFER ZATVORENIKA .....  | 42        |
| 1.15. UVJETNI OTPUST ZATVORENIKA.....   | 43        |
| 1.15.1. Uvjetni otpusti iz nadležnosti upravitelja .....  | 43        |
| 1.15.2. Pilot projekt nadziranih uvjetnih otpusta .....   | 43        |
| 1.16. PRAVA ZATVORENIKA I NJIHOVA ZAŠTITA .....   | 44        |
| 1.17. PRITUŽBE ZATVORENIKA .....  | 45        |
| 1.18. ZAHTJEVI ZATVORENIKA ZA NAKNADU ŠTETE.....  | 46        |

|  |           |
|--|-----------|
| <b>DRUGI DIO – ČIMBENICI SIGURNOSNIH RIZIKA .....</b>  | <b>48</b> |
| 2.1. POSJETE ZATVORENICIMA .....   | 48        |
| 2.1.1. Zatvorenici roditelji maloljetne djece i posjete maloljetne djece roditeljima .....   | 49        |
| 2.2. VRSTE PRONAĐENIH NEDOPUŠTENIH STVARI .....  | 50        |
| 2.3. PRIMJENA SREDSTAVA PRISILE .....  | 51        |
| 2.4. MJERE ODRŽAVANJA REDA I SIGURNOSTI .....  | 52        |
| 2.5. TESTIRANJA ZATVORENIKA NA ALKOHOL I DROGE .....   | 53        |
| 2.6. OSTALI ČIMBENICI SIGURNOSNIH RIZIKA .....   | 54        |
| 2.7. SUICID I SMRT ZATVORENIKA.....  | 55        |
| 2.8. BIJEG ZATVORENIKA .....   | 56        |
| 2.9. STEGOVNI PRIJESTUPI .....   | 57        |
| 2.9.1. Zatvorenici .....   | 57        |
| 2.9.2. Pritvorenici .....  | 59        |
| 2.9.3. Maloljetnici.....   | 59        |
| 2.9.4. Zlouporaba psihoaktivnih sredstava tijekom izvršavanja kazne zatvora / odgojne mjere ..   | 60        |
| 3. OCJENA STANJA SIGURNOSTI.....   | 61        |
| <br>   |           |
| <b>TREĆI DIO - NADZOR NAD POSTUPANJEM SA ZATVORENICIMA<br/>I MALOLJETNICIMA .....</b>  | <b>62</b> |
| 3.1. ZATVORSKO OSOBLJE .....   | 64        |
| 3.2. IZOBRAZBA SLUŽBENIKA .....  | 68        |
| 3.3. BOLOVANJA SLUŽBENIKA.....   | 69        |
| 3.4. PRESTANAK DRŽAVNE SLUŽBE .....  | 70        |
| 3.5. ODGOVORNOST ZBOG POVREDE SLUŽBENE DUŽNOSTI.....   | 70        |
| <br>   |           |
| <b>ČETVRTI DIO - IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA POSLOVANJA<br/>KAZNIONICA, ZATVORA I ODGOJNIH ZAVODA U<br/>RAZDOBLJU OD 1. siječnja DO 31. prosinca 2009. godine<br/>(KONSOLIDIRANI FINACIJSKI IZVJEŠTAJI).....</b> | <b>72</b> |
| 4.1. TEMELJNI FINACIJSKI IZVJEŠTAJI .....  | 72        |
| 4.2. IZVJEŠĆE O UTROŠENIM SREDSTVIMA .....   | 74        |
| <br>   |           |
| <b>PETI DIO - OSVRT UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV NA<br/>IZVJEŠĆE PUČKOG PRAVOBRANITELJA.....</b>   | <b>77</b> |
| 5.1. PRENAPUČENOST.....  | 77        |
| 5.2. AKTIVNOSTI UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV NA<br>SMANJENJU NEGATIVNIH POSLJEDICA PRENAPUČENOSTI.....   | 77        |
| 5.3. SMJEŠTAJ ZATVORENIKA U POJEDINAČNE, NEADEKVATNE SOBE .....  | 78        |
| 5.4. BORAVAK ZATVORENIKA NA SVJEŽEM ZRAKU I ORGANIZIRANE SLOBODNE<br>AKTIVNOSTI .....  | 78        |
| 5.5. RADNI ANGAŽMAN ZATVORENIKA.....   | 78        |
| 5.6. TRETMAN ZATVORENIKA .....   | 78        |
| 5.7. PRUŽANJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ZATVORENICIMA .....  | 79        |
| 5.8. PRITVORENICI .....  | 79        |
| <br>   |           |
| <b>ŠESTI DIO - SURADNJA PRAVOBRANITELJICE ZA DJECU<br/>SA ZATVORSKIM SUSTAVOM .....</b>  | <b>80</b> |
| <br>   |           |
| <b>SEDMI DIO - AKTIVNOSTI NA PROVEDBI AKCIJSKOG PLANA<br/>ZA UNAPRJEĐENJE ZATVORSKOG SUSTAVA<br/>2010.-2014.....</b>   | <b>82</b> |
| <br>   |           |
| <b>POPIS SLIKA.....</b>  | <b>84</b> |

## UVODNI DIO

Godišnje izvješće o radu i stanju kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda sadrži osnovne pokazatelje o stanju, kretanju i strukturi zatvorenika, ali i izvješće o drugim poslovima.

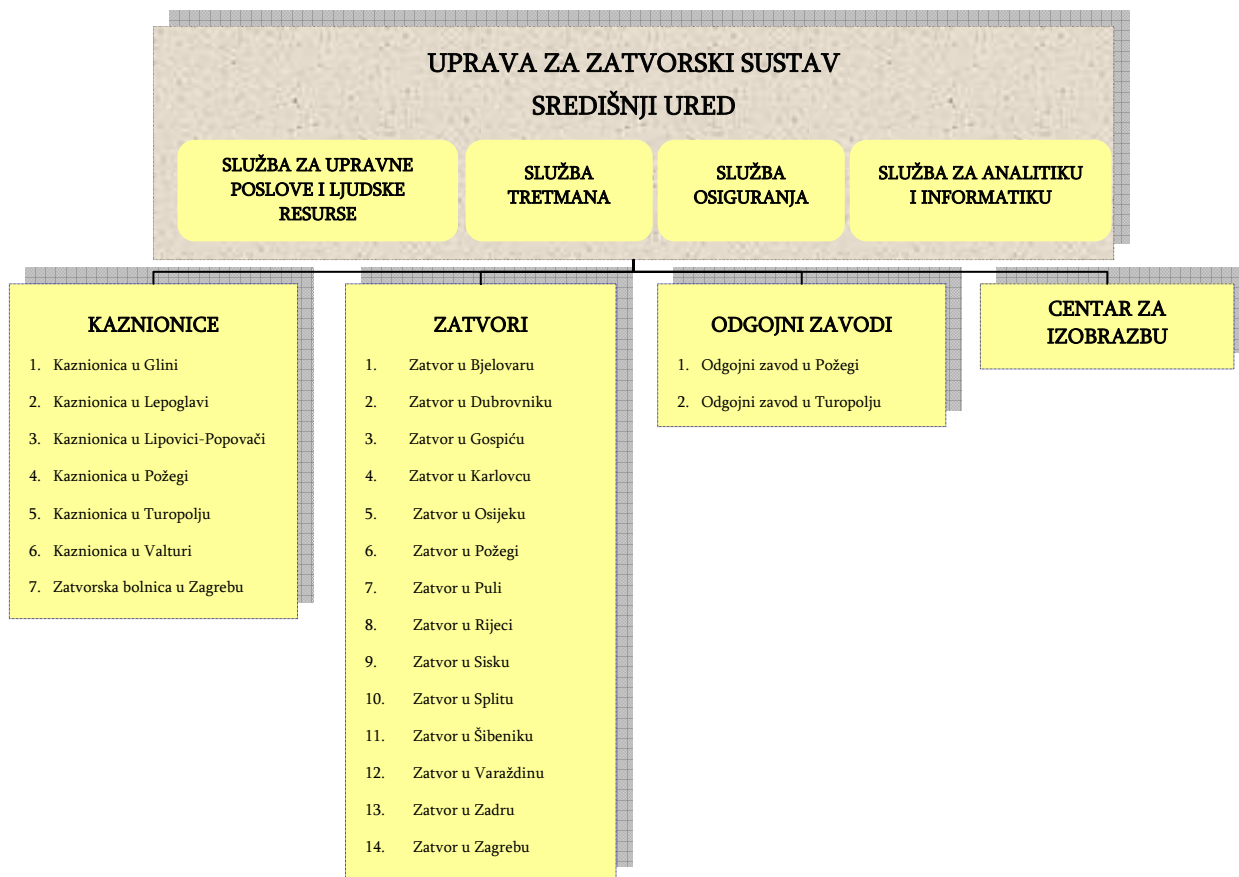
Sadrži iste dijelove kao i prethodna izvješća radi usporedbe kretanja u ranijim godinama i zbog zakonske obveze u pogledu sadržaja, izuzev dijela o izvršavanju alternativnih sankcija (izvršavanje kaznenopravnih sankcija zaštitnog nadzora i rada za opće dobro) i aktivnosti na ustrojavanju sustava probacije. U rujnu 2009. ustrojena je u Ministarstvu pravosuđa Uprava za probaciju koja na temelju posebnog zakona – Zakona o probaciji podnosi zasebno Izvješće.

Izvješća o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za prethodnu godinu dostavlja se Vladi Republike Hrvatske u lipnju tekuće godine, a nakon toga i Hrvatskom saboru radi usvajanja.

Svrha izvršavanja kazne zatvora je osposobljavanje zatvorenika u skladu sa Zakonom i društvenim pravilima, a poslovi i zadaće Uprave za zatvorski sustav odnose se na poslove resocijalizacije počinitelja kaznenih djela i prekršaja te njihovom poslijepenalnom prihvatu.

Uprava za zatvorski sustav je jedinstvena upravna organizacija u sastavu Ministarstva pravosuđa, osnovana posebnim zakonom – Zakonom o izvršavanju kazne zatvora, koja obavlja upravne i stručne poslove u svezi s izvršavanjem kazne zatvora, provodi stručnu izobrazbu službenika zatvorskog sustava te obavlja unutarnji nadzor pravilnog, pravodobnog i zakonitog rada ustrojstvenih jedinica, službenika i namještenika Uprave. Ustrojstvene jedinice čine četrnaest zatvora, sedam kaznionica među kojima je i Zatvorska bolnica, dva odgojna zavoda te Centar za izobrazbu.

Slika 1. Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav



Nadležnosti i način rada Uprave za zatvorski sustav te prava i zatvorenika propisani su Zakonom o izvršavanju kazne zatvora, Zakonom o kaznenom postupku, Zakonom o sudovima za mladež, Prekršajnim zakonom i Zakonom o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje te provedbenim propisima donesenim na temelju navedenih Zakona, Europskim zatvorskim pravilima i drugim međunarodnim pravnim propisima.

U Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav pored ostalih, obavljaju se i sljedeći poslovi:

- osiguravanje svih uvjeta potrebnih za izvršavanje kazne zatvora, mjere pritvora i odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod,
- odlučivanje o kaznionici ili zatvoru u kojem će zatvorenik nakon obavljene dijagnostike nastaviti izdržavati kaznu, premještaju zatvorenika na daljnje izdržavanje kazne u drugu kaznionicu ili zatvor, smještaju zatvorenika na liječenje u zdravstvenu ustanovu,
- izručenja i transferi zatvorenika u drugu državu ili iz druge države,
- postupanje po predstavkama, pritužbama i žalbama zatvorenika, maloljetnika i državnih službenika i namještenika,
- postupanje po podnescima tijela državne vlasti, suca izvršenja te neovisnih tijela i međunarodnih organizacija ovlaštenih za nadzor i zaštitu ljudskih prava zatvorenika,
- nadzor nad zakonitošću rada i postupanja sa zatvorenicima i maloljetnicima te ujednačavanje rada i postupanja,
- planiranje zapošljavanja, odobravanje popune radnih mjesta u zatvorskom sustavu, prijam službenika pravosudne policije i postavljanja u zvanja te utvrđivanje potreba za dodatnom izobrazbom službenika zatvorskog sustava,
- financiranje kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda i Centra za izobrazbu,
- planiranje nabave opreme i investicija za zatvorski sustav,
- prikupljanje, obrada i objedinjavanje svih izvješća i dokumentacija kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda i Centra za izobrazbu,
- međunarodna suradnja.

Upućivanje na izvršavanje kazne zatvora u nadležnosti je suca izvršenja nadležnog županijskog suda. Sve osobe osuđene na kaznu zatvora dulju od šest mjeseci upućuju se u Odjel za dijagnostiku i programiranje u Zatvoru u Zagrebu, a osobe osuđene na kaznu zatvora do šest mjeseci upućuju se u zatvore najbliže mjestu prebivališta zatvorenika. U Odjelu za dijagnostiku i programiranje zatvorenici borave u prosjeku tri tjedna za koje vrijeme stručnjaci različitih specijalnosti obavljaju poslove psihosocijalne dijagnostike u svrhu izrade prijedloga pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora kao i prijedlog o upućivanju u konkretnu kaznionicu, odnosno zatvor gdje će se nastaviti izvršavanje kazne zatvora o čemu odluku donosi Središnji ured.

Pojedinačni program za svakog zatvorenika sadrži:

1. procjenu rizičnosti za vrijeme izvršavanja kazne zatvora o čemu ovisi upućivanje u kaznionice prema stupnju sigurnosti (zatvorena, poluotvorena, otvorena),
2. radnu sposobnost, radne navike, vrstu posla i uvjete rada na koje se zatvorenika može rasporediti,
3. obrazovnu razinu i potrebu za obrazovanjem ili stručnim osposobljavanjem,
4. zdravstveno stanje, potreba za liječenjem,
5. uključivanje u posebne programe (za ovisnosti o drogama, alkoholu, oboljele od PTSP-a), po odluci suda ili procjeni stručnog tima,
6. potrebu za specifičnim psihološkom, psihijatrijskom, socijalnom ili pravnom pomoći,

7. prijedlog posebnih oblika individualnog ili skupnog rada,
8. sadržaje i oblike korištenja slobodnog vremena (kulturne i sportske aktivnosti),
9. kontakt s vanjskim svijetom (dopisivanje, telefoniranje, posjete obitelji i drugih osoba),
10. program pripreme za otpust na slobodu i pomoć nakon otpusta.

U Centru za izobrazbu provodi se izobrazba svih kategorija državnih službenika zatvorskog sustava za stjecanje posebnih znanja i vještina potrebnih za obavljanje specifičnih poslova vezanih na zatvorenike.

## 1. STANDARDI SMJEŠTAJA I PREHRANE

Kazna zatvora dulja od 6 mjeseci izrečena u kaznenom postupku muškim osobama izvršava se u svim kaznionicama, a ženskim osobama u Kaznionici u Požegi.

U Zatvorskoj bolnici u Zagrebu izvršava se sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja kada je izrečena uz kaznu zatvora te liječenje bolesnih zatvorenika.

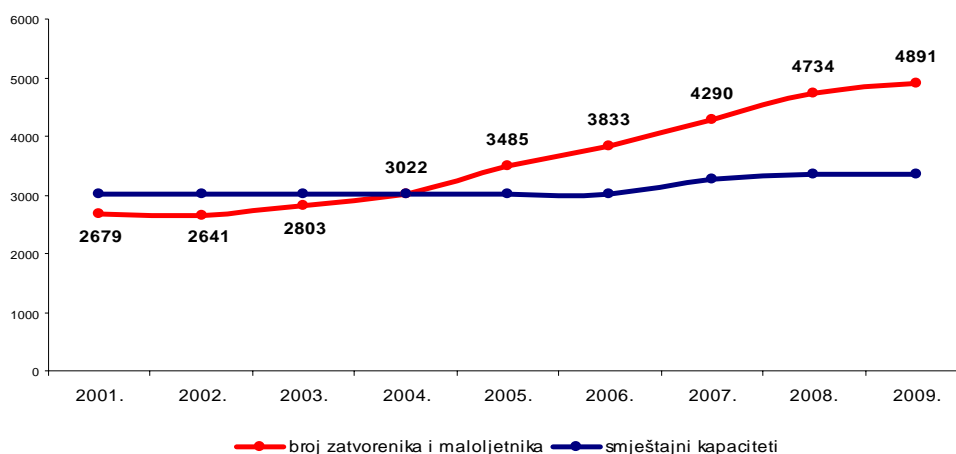
Kazna maloljetničkog zatvora izvršava se u zatvorenim i poluotvorenima uvjetima u posebnim odjelima u Kaznionici u Požegi, dok je odjel za izvršavanje ove kazne u otvorenim uvjetima ustrojen u Kaznionici u Valturi.

Mjera pritvora, kazna zatvora izrečena u kaznenom postupku do šest mjeseci, kazna zatvora izrečena u prekršajnom postupku, te kazna zatvora kojom je zamijenjena izrečena novčana kazna, izvršava se zatvorima

U četiri zatvora (u Gospiću, Puli, Šibeniku i Zagrebu) ustrojeni su posebni odjeli za izvršavanje kazne zatvora u trajanju duljem od šest mjeseci.

Odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod, koju sudovi izriču maloljetnim počiniteljima kaznenih djela, izvršava se u Odgojnom zavodu u Turopolju i Odgojnom zavodu u Požege.

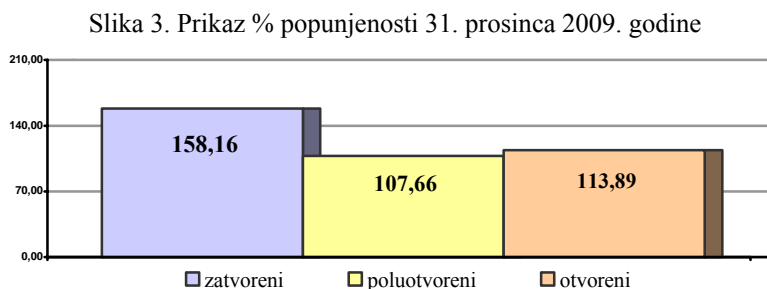
Slika 2. Prikaz broja zatvorenika i smještajnih kapaciteta na dan 31.12. od 2005. do 2009



Ukupni zakonski kapacitet za smještaj zatvorenika u kaznionicama i zatvorima u 2009. godini bio je 3351 osoba od čega:

- 2495 (74,46%) u zatvorenim uvjetima izvršavanja kazne zatvora i mjere pritvora,
- 640 (19,10%) u poluotvorenim te

- 216 ( 6,45%) u otvorenim uvjetima izdržavanja kazne zatvora.



Ustavni sud Republike Hrvatske u svojim odlukama od 17. ožujka 2009. broj: U-III-4182/2008 i 678/2009 u povodu tužbe pritvorenika Zatvora u Zagrebu ustvrdio je da pritvorenici u Zatvoru u Zagrebu nisu osigurani standardi propisani Europskim zatvorskim pravilima iz 2006. godine koje je prihvatio Odbor ministara Vijeća Europe preporukom Rec (2006) 2 od 11. siječnja 2006. kao ni uvjeti u slučaju prenapučenosti prihvaćene Preporukom Odbora ministara Vijeća Europe u odnosu na prenapučenost zatvora i inflaciju zatvorske populacije (R (99)22).

U odlukama se ističe da je prema navedenoj Preporuci, jednako kao i prema stajalištu Odbora za sprječavanje mučenja neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Vijeća Europe (CPT), obveza zatvorskih vlasti u slučaju prenapučenosti stanje nadoknaditi povećanom pozornošću i skrbi koja se pridaje veličini prostora za smještaj, higijeni, sanitarnim uređajima, kvaliteti prehrane, zaštiti zdravlja i mogućnostima tjelovježbe i rekreacije te posebno u cilju kompenzacije prenapučenosti obvezno i u najvećoj mogućoj mjeri olakšati vezu s obitelji.

Ograničenja prava pritvorenika moraju biti u korelaciji s razlozima određivanja pritvora pa pritvorenici i u najvećoj mjeri mora biti omogućeno korištenje predmeta osobne uporabe, slobodna nabava knjiga i tiskovina i držanje drugih predmeta te o njihovom trošku korištenje drugih prava i usluga koje čine uobičajeni životni standard, sve sukladno kućnom redu zatvora. Ustavni sud Republike Hrvatske također je istakao da je u uvjetima prenapučenosti nužno pritvorenici omogućiti korištenje dodatne medicinske pomoći angažiranjem vanjskih liječničkih usluga koje će ovisiti o diskreciji uprave zatvora.

U Odlukama se konstatira da u Zatvoru u Zagrebu nije na odgovarajući način osigurana mogućnost kontakta pritvorenika s članovima obitelji kako u odnosu na duljinu trajanja posjete tako i u proceduri odobravanja posjete, pa je naložio Vladi Republike Hrvatske da u primjerenom roku, ne duljem od pet godina, prilagodi kapacitete Zatvora u Zagrebu potrebama smještaja pritvorenika sukladno standardima Vijeća Europe i prakse Europskog suda za ljudska prava koje za pritvorenike i zatvorenike neće biti ponižavajući.

Zakon o izvršavanju kazne zatvora i Europska zatvorska pravila propisuju, pored ostalog, standarde smještaja i prava zatvorenika:

- pojedinačni ili skupni smještaj s najmanje 4m<sup>2</sup> i 10 m<sup>3</sup> prostora u prostoriji koja mora biti dovoljno zračna, odgovarajućeg osvjetljenja dnevnim i umjetnim svjetlom, grijanjem, sobnom opremom, sanitarnim čvorom i vodom za piće,
- odgovarajuću prehranu,
- boravak na zraku najmanje 2 sata dnevno,
- pravo na posjete članova obitelji najmanje dva puta mjesečno i blagdanom te djece svaki tjedan i blagdanom u za to posebno uređenoj i opremljenoj prostoriji odgovarajuće uzrastu djece,

- dopisivanje i telefoniranje,
- prijam paketa,
- kontakt s odvjetnikom radi zaštite svojih prava i pravnih interesa,
- pravo na rad u skladu sa svojom strukom, znanjem i vještinama te zdravstvenim stanjem,
- pravo na izobrazbu, od opismenjivanja do strukovne izobrazbe,
- pravo na zdravstvenu zaštitu i liječenje od strane zatvorskog liječnika kao i pregled od strane liječnika po izboru zatvorenika te zaštitu majčinstva zatvorenica trudnica i roditelja,
- vjeroispovijedanje i razgovor s ovlaštenim vjerskim predstavnikom,
- zaštitu tajnosti podataka i privatnosti,
- nabavu prehrambenih artikala i osobnih potrepština u zatvorskoj prodavaonici te
- druga prava propisana Zakonom.

Maloljetnici na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora ili mjere pritvora ostvaruju neka prava u širem opsegu od prava punoljetnih zatvorenika:

- pravo na posjete članova obitelji od najmanje četiri puta mjesečno i blagdanom u trajanju od najmanje dva sata, a po odobrenju upravitelja i trećih osoba još najmanje dva puta mjesečno u trajanju najmanje jedan sat,
- boravak na zraku najmanje tri sata dnevno.

Posebno pravo glede smještaja i boravka u zatvoru propisima je zajamčeno zatvorenicima invalidima, kojima smještaj i boravak mora biti prilagođen vrsti i opsegu invalidnosti.

### **1.1. Prehrana**

Zatvorenicima se osiguravaju tri obroka dnevno, poslužena u pravilnim razmacima, kalorične vrijednosti minimalno 3000 kcal dnevno. Zatvorenicima koji su radno angažirani osigurava se dodatan obrok za vrijeme rada.

Obroci moraju kakvoćom i količinom zadovoljavati prehrambene i zdravstvene standarde, te moraju biti primjereni životnoj dobi, zdravstvenom stanju, naravi posla kojeg zatvorenik obavlja te njegovim vjerskim i kulturnim zahtjevima.

Jelovnik se sastavlja periodično prema jedinstvenom jelovniku izrađenom od Prehrambeno-tehnološkog fakulteta u Zagrebu.

U povjerenstvu za sastav jelovnika sudjeluje liječnik ili drugi službenik medicinske struke, strukovni učitelj kuhar, ekonom te predstavnik zatvorenika. Svaki pripremljeni obrok kuša upravitelj ili osoba koju ovlasti, a zapažanja se evidentiraju u posebnu evidenciju.

Od svakog obroka ostavlja se uzorak radi eventualne analize za slučaj pojave trovanja hranom. Sanitarne inspekcije redovito obavljaju nadzor nad stanjem čistoće i higijene u kuhinjama i pomoćnim prostorijama, o čemu dostavljaju nalaz.

## **2. SURADNJA SA ZAJEDNICOM**

U svrhu ospobljavanja zatvorenika i maloljetnika za život na slobodi i unaprjeđenja rada, nužna je suradnja kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda s lokalnom i regionalnom zajednicom



na čijem području se nalazi njihovo sjedište. Ova suradnja odnosi se prvenstveno na organizaciju rada zatvorenika i poboljšanju standarda izvršavanja kazne zatvora.

Predstavnici lokalne i regionalne uprave i samouprave u 2009. godini posjetili su:

- Kaznionicu u Požegi,
- Kaznionicu u Turopolju,
- Kaznionicu u Valturi,
- Zatvor u Bjelovaru,
- Zatvor u Osijeku,
- Zatvor u Sisku,
- Zatvor u Splitu,
- Zatvor u Šibeniku,
- Zatvor u Zagrebu i
- Odgojni zavod u Požegi.

### **3. SURADNJA SA SINDIKATIMA**

U zatvorskom sustavu dijeluju četiri sindikata: Sindikat pravosudne policije Hrvatske koji je najbrojniji, Sindikat državnih i lokalnih službenika i namještenika Republike Hrvatske, potom Sindikat zaposlenika zatvorskog sustava te na kraju Hrvatski liječnički sindikat.

Od ukupnog broja zaposlenih državnih službenika i namještenika u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske oko 2000 njih članovi su jednog od navedenih sindikata. Sindikat koji broji najviše članova je Sindikat pravosudne policije Hrvatske. Potom slijede Sindikat državnih i lokalnih službenika i namještenika Republike Hrvatske, Sindikat zaposlenika zatvorskog sustava te Hrvatski liječnički sindikat.

Sindikat zaposlenika zatvorskog sustava egzistira jedino u Kaznionici u Lepoglavi, a Hrvatski liječnički sindikat broji nešto manje od desetak članova, službenika Zatvorske bolnice u Zagrebu.

Sa svim navedenim sindikatima održava se stalna suradnja u odnosu na pitanja određena Kolektivnim ugovorom za državne službenike i u odnosu na tijek provođenja planiranih mjera na reformi zatvorskog sustava u sklopu reforme pravosuđa. Tijekom 2009. godine posebno su Sindikatu pravosudne policije Hrvatske dostavljeni odgovori, očitovanja i mišljenja koji se odnose na status namještenika, klasifikaciju i nedostanu popunjenost radnih mjesta u državnoj službi, zvanja službenika pravosudne policije, plaće vježbenika, problematiku organizacije i obavljanja poslova službenika pravosudne policije, nedostatnu sigurnosnu opremu, probleme vezane na prenapučenost, i druga pitanja. Također su od sindikata zatražena mišljenja u svezi s izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju kazne zatvora.

# PRVI DIO - ZATVORENICI

## 1.1. STRUKTURA

Tijekom 2009. godine u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske boravilo je ukupno 17997 zatvorenika koji su imali različite formalno-pravne statuse:

- zatvorenici – osobe na izdržavanju kazne zatvora izrečene u kaznenom postupku,
- pritvorenici – osobe na izvršavanju mjere pritvora,
- zadržanici – osobe kojima je na temelju članka 101. Zakona o kaznenom postupku određeno zadržavanje,
- kažnjenici – osobe na izdržavanju kazne zatvora izrečene u prekršajnom postupku i osobe kojima je novčana kazna zamijenjena kaznom zatvora (supletorno kažnjeni),
- maloljetnici – osobe na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod.

Kaznu zatvora izdržavalo je 7105 zatvorenika, što predstavlja 39,5% od ukupnog broja zatvorenika koji su se nalazili u zatvorskom sustavu u 2009. godini. Od ukupnog broja zatvorenika tijekom 2009. godine 4006 zatvorenika započelo je s izdržavanjem kazne. Početkom 2009. godine 3099 zatvorenika već je izdržavalo kaznu, a s izdržavanjem kazne zatvora nastavili su i tijekom 2009. godine.

Tijekom 2009. godine u zatvorskom sustavu nalazilo se ukupno 813 žena različitih formalno-pravnih statusa što predstavlja 4,5% od ukupne zatvorske populacije u izvještajnoj godini. Većina zatvorenica izdržavala je kaznu zatvora u Kaznionici u Požegi tako da je na kraju 2009. godine od ukupno 158 zatvorenica njih 138, odnosno 87,3% kaznu izdržavalo u Kaznionici u Požegi. Kad promatramo strukturu žena u zatvorskom sustavu tijekom 2009. godine u postocima vidi se da je praktično podjednak postotak žena bio u pritvoru (40,0%) i na izdržavanju kazne zatvora (39,7%), dok je znatno manje žena (12,9%) bilo na izvršavanju kazne vezane za prekršajni postupak. Najmanji postotak žena (1,5%), u pravilu maloljetnica, bio je na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod, dok je nešto veći postotak žena u statusu zadržanice (5,9%).

Tijekom 2009. godine u Odjelu za dijagnostiku i programiranje zaprimljeno je 1943 zatvorenika. Velika većina ovih zatvorenika (94,6%) bili su muškog spola dok je 5,4% bilo ženskog spola. Skoro svaki četvrti dijagnosticirani zatvorenik u Odjelu za dijagnostiku i programiranje (26,6%) imao je izrečenu neku sigurnosnu mjeru.

Najveći broj zatvorenika (44,1%) imao je izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti o opojnim drogama, zatim slijedi skupina od 24% zatvorenika koji su imali izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti o alkoholu. Gotovo podjednak broj zatvorenika imao je izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja (13,15%) i sigurnosnu mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom (12,95%), dok je u 2009. godini bilo skoro dva puta manje zatvorenika sa sigurnosnom mjerom protjerivanja stranca (26 zatvorenika) u odnosu na 2008. godinu (50 zatvorenika). Na kraju 2009. godine 6,34% zatvorenica imale su izrečenu sigurnosnu mjeru od kojih je najčešća sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti o opojnim drogama (51,43%), zatim slijedi sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja. Zabrana obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti izrečena je 14,29% zatvorenicama, a obavezno liječenje od ovisnosti alkohola izrečena je 11,43% zatvorenicama.

Slika 4. Zatvorenici s izrečenim sigurnosnim mjerama zaprimljeni u Odjel za dijagnostiku i programiranje u razdoblju od 01. siječnja do 31. prosinca 2009. godine

| <b>IZREČENE SIGURNOSNE MJERE</b>                            | muškarci   | žene      | <b>UKUPNO</b> |
|---|------------|-----------|---------------|
| čl. 75. obvezno psihijatrijsko liječenje                    | 68         | 8         | <b>76</b>     |
| čl. 76. obvezno liječenje od ovisnosti (alkohol)            | 119        | 4         | <b>123</b>    |
| čl. 76. obvezno liječenje od ovisnosti (opojne droge)       | 228        | 18        | <b>246</b>    |
| čl. 77. zabrana obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti | 9          | 5         | <b>14</b>     |
| čl. 78. zabrana upravljanja motornim vozilom                | 67         | 0         | <b>67</b>     |
| čl. 79. protjerivanje stranca iz zemlje                     | 26         | 0         | <b>26</b>     |
| <b>UKUPNO</b>   | <b>517</b> | <b>35</b> | <b>552</b>    |

Nakon dolaska u kaznionicu, odnosno zatvor u kojem se izvršava kazna, zatvorenike se upoznaje s predloženim programom koji se konkretizira u skladu s mogućnostima kaznionice, odnosno zatvora. Provođenje pojedinačnog programa kontinuirano se prati i procjenjuje, a upravitelj ima obvezu najmanje svaka tri mjeseca preispitati svaki pojedinačni program. Uspješnost u provođenju programa procjenjuju članovi tima koji sudjeluju u njegovom provođenju. U skladu s rezultatima i napretku svakog pojedinca određuje se razina uspješnosti odnosno stupanj i količina pogodnosti koju je zatvorenik stekao. Pogodnosti se ostvaruju postupno, a sastoje se od pogodnosti unutar kaznionice do odlaska na izlaske u mjestu prebivališta.

### 1.1.1. Prema vrstama kaznenih djela

U strukturi zatvorenika prema vrstama kaznenih djela na kraju 2009. godine najbrojniju skupinu predstavljali su zatvorenici koji su počinili imovinsko kazneno djelo (34,7%), zatim slijede zatvorenici koji su počinili kazneno djelo protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (22,9%), a iza njih je skupina zatvorenika koja je počinila kazneno djelo protiv života i tijela (16,3%). Sljedeću, ali znatno manju skupinu (8,5%) predstavljaju zatvorenici koji su počinili kazneno djelo protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, 4,7% zatvorenika zbog kaznenog djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa, a 3,5% zatvorenika počinilo je kazneno djelo protiv braka, obitelji i mladeži. Ostala kaznena djela počinilo je ukupno 9,0% zatvorenika.

Gotovo podjednak broj zatvorenica izdržavao je kaznu zatvora zbog imovinskih kaznenih djela (29,75) i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (28,5%), zatim slijede dvije manje skupine zbog kaznenog djela protiv života i tijela (15,8%) i protiv službene dužnosti (11,4%). Znatno manja skupina (3,8%) bila je zbog kaznenih djela protiv vjerodostojnosti isprave, dok 3,2% žena bilo zbog kaznenog djela protiv braka, obitelji i mladeži. 2,5% zatvorenica bilo je na kraju 2009. godine na izvršavanju kazne zatvora zbog kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa i protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja te po 1,3% žena osuđenih zbog kaznenih djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti i protiv slobode i prava čovjeka i građanina.

Slika 5. Zatvorenici s obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31. 12. 2009. godine

| KAZNENA DJELA PROTIV                         | Broj zatvorenika |            |
|--|------------------|------------|
|  | muški            | žene       |
| života i tijela                              | 528              | 25         |
| imovine                                      | 1134             | 47         |
| vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom   | 735              | 45         |
| spolne slobode, ćudoređa                     | 286              | 4          |
| opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti | 158              | 2          |
| braka, obitelji i mladeži                    | 115              | 5          |
| vjerodostojnosti isprava                     | 77               | 6          |
| sigurnosti platnog prometa i poslovanja      | 47               | 4          |
| slobode i prava ćovjeka i građanina          | 67               | 2          |
| javnog reda                                  | 31               |            |
| službene dužnosti                            | 45               | 18         |
| Republike Hrvatske                           | 1                |            |
| oružanih snaga RH                            |                  |            |
| zdravlja ljudi                               |                  |            |
| okoliša                                      | 1                |            |
| pravosuđa                                    | 6                |            |
| ćasti i ugleda                               |                  |            |
| Ovršni zakon                                 | 10               |            |
| <b>UKUPNO</b>                                | <b>3241</b>      | <b>158</b> |

### 1.1.2. Prema duljini izrećene kazne

Od 3399 zatvorenika koji su na kraju 2009. godine bili na izdržavanju kazne zatvora u zatvorskom sustavu 4,9% izdržavalo je kaznu zatvora kraću od šest mjeseci, a preostalih 95,1% zatvorenika imali su kaznu zatvora u trajanju duljem od šest mjeseci. Skoro svaki treći zatvorenik (31,1%) izdržavao je kaznu zatvora u trajanju od jedne do tri godine, a 18,5% zatvorenika izdržavalo je kaznu zatvora u trajanju od pet do deset godina, dok je nešto veći broj zatvorenika (,0%) izdržavao kaznu zatvora u trajanju od tri do pet godina, 8,1% od deset do petnaest godina, 13,4% od šest mjeseci do jedne godine, a ostale visine kazne kretale su se ispod 5%. Iz tablice se vidi da je skoro svaki šesti zatvorenik (13,3%) izdržavao je kaznu zatvora u trajanju od deset godina i dulju.

Na kraju 2009. godine nalazilo se 158 žena na izdržavanju kazne zatvora što predstavlja u odnosu na 2008. godinu povećanje 21,5%. Najveći broj žena (46,8%) izdržavalo je kaznu zatvora u trajanju od jedne do tri godine. Zatim slijede zatvorenice s kaznom od 3 do 5 godina (20,2%) te skupina zatvorenica (12,7%) s kaznama od šest mjeseci do jedne godine, dok je 8,2% zatvorenica izdržavalo kaznu od 5 do 10 godina. Kazne kraće od 6 mjeseci izdržavalo je 1,9% zatvorenica, a nešto veći broj (6,9%) imalo je kazne u rasponu od 10 do 15 godina. Ćetiri zatvorenice imale su kazne od 15 do 20 godina, a samo jedna žena imala je izrećenu kaznu u trajanju od 20 godina.

Slika 6. Zatvorenici s obzirom na duljinu kazne zatvora na dan 31. 12. 2009. godine

| DULJINA KAZNE   | Broj zatvorenika |            |
|-----------------|------------------|------------|
|                 | muški            | žene       |
| > 6 mjeseci     | 163              | 3          |
| 6 mj. do 1 god. | 372              | 20         |
| 1 do 3 god.     | 984              | 74         |
| 3 do 5 god.     | 692              | 32         |
| 5 do 10 god.    | 617              | 13         |
| 10 do 15 god.   | 243              | 11         |
| 15 do 20 god.   | 87               | 4          |
| 20 do 40 god.   | 83               | 1          |
| <b>UKUPNO</b>   | <b>3241</b>      | <b>158</b> |

### 1.1.3. Prema razini naobrazbe

Za strukturu zatvorenika s obzirom na razinu naobrazbe valja istaći 41,7% zatvorenika nema završenu srednju školu, odnosno nije osposobljen ni za kakvo zanimanje te da čak 11,1% zatvorenika nema završenu niti osnovnu školu. Ovi podaci ukazuju na važnost i potrebu procesa obrazovanja tijekom izvršavanja kazne zatvora.

Žene na izdržavanju kazne zatvora su u prosjeku obrazovanije od muškaraca zatvorenika, tako da ih je na kraju 2009. godine 63,3% imalo završenu srednju ili obrtničku školu, dok 15,8% zatvorenica ima završenu osnovnu školu. Gotovo podjednak broj zatvorenica nema završenu niti osnovnu školu (5,1%), odnosno ima završenu višu školu (5,6%). S druge strane, 3,8% žena zatvorenica ima završen fakultet, a isto toliko broj žena nema nikakvu školsku izobrazbu.

Slika 7. Zatvorenici s obzirom na stupanj naobrazbe na dan 31.12.2009. godine

| STUPANJ OBRAZOVANJA  | Broj zatvorenika |            |
|--|------------------|------------|
|  | muški            | žene       |
| ne zna pisati, čitati, ne pozna osnovne računske operacije | 6                | 0          |
| bez školske izobrazbe                                      | 37               | 6          |
| nezavršena OŠ  | 266              | 8          |
| završena OŠ  | 831              | 25         |
| nezavršena srednja ili obrtnička škola                     | 180              | 4          |
| završena srednja ili obrtnička škola                       | 1783             | 100        |
| završena viša škola  | 50               | 9          |
| završena visoka škola                                      | 62               | 6          |
| drugo  | 26               | 0          |
| <b>UKUPNO</b>  | <b>3241</b>      | <b>158</b> |

### 1.1.4. Prema dobi

S obzirom na dob, na dan 31. prosinca 2009. godine preko polovice zatvorenika na izdržavanju kazne (57,8%) bili su mlađi od četrdeset godina. Najbrojniju skupinu čine zatvorenici stari između 27 i 39 godina (42,1%). Ovi podaci ukazuju da se velikim dijelom na izdržavanju kazne nalazi populacija koja je u najvitalnijem životnom razdoblju u kojem je moguće razvijanje svih potencijala.

Zatim slijedi skupina zatvorenika stara između 39 i 49 godina (23,2%), a po brojnosti slijede dvije gotovo podjednako velike skupine zatvorenika – stari između 49 i 59 godina (13,4%) i zatvorenici stari između 23 i 27 godina 12,7%. Dva puta je više zatvorenika starih

između 59 i 69 godina (4,5%) nego zatvorenika starih između 21 i 23 godine (2,2%). Relativno je mali broj mlađih punoljetnika (0,8%), kao i osoba starijih od 69 godina (1,1%).

Zatvorenice su u prosjeku nešto starije od zatvorenika. Polovica žena na izdržavanju kazne zatvora starije su od 39 godina (50,0%) dok je u isto vrijeme 41,8% muških zatvorenika starijih od 39 godina. Najveći broj zatvorenica bio je u dobi od 27 do 39 godina (44,6%), zatim slijedi skupina u dobi od 39 do 49 godina (29,1%), te nešto manja skupina (13,3%) starih između 49 i 59 godina.

Slika 8. Zatvorenici s obzirom na dob na dan 31.12.2009. godine

| DOB<br>ZATVORENIKA | Broj zatvorenika |            |
|--------------------|------------------|------------|
|                    | muški            | žene       |
| 18 - 21            | 29               |            |
| 21 - 23            | 75               | 1          |
| 23 - 27            | 416              | 14         |
| 27 - 39            | 1366             | 65         |
| 39 - 49            | 742              | 46         |
| 49 - 59            | 433              | 21         |
| 59 - 69            | 143              | 9          |
| više od 69         | 37               | 2          |
| <b>UKUPNO</b>      | <b>3241</b>      | <b>158</b> |

## 1.2. STARIJE ŽIVOTNE DOBI

Pod zatvorenicama starije životne dobi svrstali smo sve zatvorenike starije od 59 godina života. Na kraju 2009. godine u zatvorima bio je 191 zatvorenik starije životne dobi što predstavlja povećanje za 52 zatvorenika, odnosno 37,4% u odnosu na 2008. godinu kada je bilo 139 zatvorenika starije životne dobi na izvršavanju kazne zatvora.

Vodeći računa o visini izrečene kazne, vrsti kaznenog djela, te ostalim kriminološkim osobinama, ali i uvjetima života i rada u kaznionicama i zatvorima, zatvorenici starije životne dobi se najčešće upućuju na izvršavanje kazne zatvora u neku od kaznionica. Iako se radi o zatvorenicama relativno starije životne dobi, relativno mali broj zatvorenika ima ozbiljnijih zdravstvenih problema (2,8%) zbog kojih su upućeni na daljnje izvršavanje kazne zatvora u Zlatvorsku bolnicu u Zagrebu.

Slika 9. Zatvorenici zrelije životne dobi s obzirom na kaznionice i zatvore u kojima izdržavaju kaznu na dan 31. 12. 2009. godine

| DOB ZATVORENIKA             | Broj zatvorenika |           |
|-----------------------------|------------------|-----------|
|                             | muški            | žene      |
| Odjel za dijagnostiku       | 17               |           |
| Zatvorska bolnica u Zagrebu | 4                | 1         |
| Kaznionica u Lepoglavi      | 72               |           |
| Kaznionica u Lipovici       | 28               |           |
| Kaznionica u Požegi         | 10               | 10        |
| Kaznionica u Turopolju      | 7                |           |
| Kaznionica u Valturi        | 9                |           |
| Zatvor u Puli               | 11               |           |
| Zatvor u Zagrebu            | 8                |           |
| Ostali zatvori i kaznionica | 14               |           |
| <b>UKUPNO</b>               | <b>180</b>       | <b>10</b> |

Izvršavanje kazne za zatvorenike starije životne dobi organizirano je na način da se zatvorenicima osigura smještaj primjeren njihovoj dobi i zdravstvenom stanju, te da im se omogući neobvezujuća okupacijska terapija kao i dostupnost zdravstvene zaštite.

### 1.3. OSOBE S INVALIDITETOM

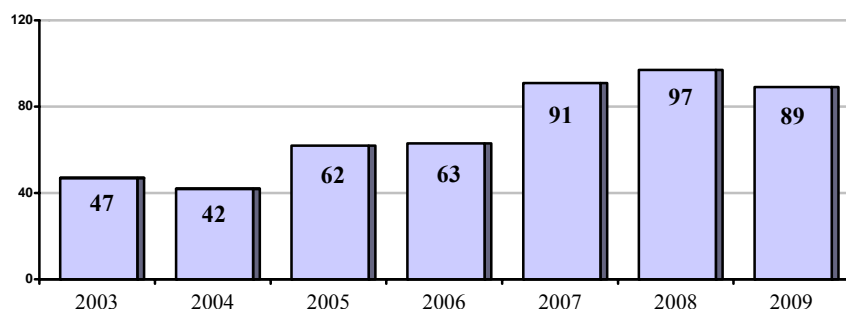
Uvjeti smještaja osoba s invaliditetom nešto su bolji u kaznionicama u kojima se sobe i zajedničke prostorije nalaze u prizemlju objekta. Takav je slučaj s Kaznionicom u Valturi i Kaznionicom u Lipovici-Popovači. Osobe s invaliditetom tako nisu izdvojene od drugih zatvorenika, potpuno su integrirane u sustav dnevnih aktivnosti u kojima mogu ili žele participirati. Kako se radi o jednoj poluotvorenoj i jednoj otvorenoj kaznionici, tako je moguće zatvorenike razvrstavati u ove dvije ustanove sukladno drugim kriterijima, a ne samo na temelju njihove invalidnosti. U Kaznionici u Lepoglavi 4 prostorije namijenjene su smještaju osoba s invaliditetom u koje se može smjestiti 13 zatvorenika. Potrebama osoba s invaliditetom prilagođene su 4 kupaonice.

Na dan 31. prosinca 2009. godine u ovim kaznionicama bile su 43 osobe s invaliditetom. Određeni problemi postoje tamo gdje su sobe za osobe s invaliditetom na katu objekta, a ne postoji lift kao što je to slučaj sa Zatvorskom bolnicom. Iskustava govore da osoba s invaliditetom u jednoj sredini potiče druge na razvoj razumijevanja, empatije i društvene odgovornosti za pružanje pomoći.

### 1.4. S IZREČENOM SIGURNOSNOM MJEROM OBVEZNOG PSIHIJATRIJSKOG LIJEČENJA PO ČLANKU 75. KAZNENOG ZAKONA

Prema ZIKZ-a zatvorenici koji uz kaznu zatvora imaju izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja upućuju se iz Odjela za dijagnostiku i programiranje na izdržavanje kazne zatvora u Zatvorsku bolnicu. Također se u Zatvorsku bolnicu premještaju zatvorenici iz drugih zatvora i kaznionica kad im je uz novu pravomoćnu presudu izrečena sigurnosna mjera. Budući je u posljednjih pet godina registrirana inflacija izrečenih sigurnosnih mjera po čl. 75. KZ-a, a također je trajanje mjere produljeno na pet godina, na dan 31. prosinca 2009. godine bilo je ukupno na izdržavanju kazne 183 zatvorenika sa izrečenom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja, od čega 169 zatvorenika te 14 zatvorenica.

Slika 10. Prijem zatvorenika s izrečenom sigurnosnom mjerom članak 75. KZ-a u Zatvorsku bolnicu



Forenzični odjel Zatvorske bolnice nema dostatne kapacitete za smještaj svih zatvorenika i njihovo liječenje. Stoga se zatvorenici kod kojih se psihijatrijskim liječenjem i tretmanom na

forenzičnom odjelu Zatvorske bolnice postigne stabilna remisija, odnosno kada se zadovolje medicinski i sigurnosni kriteriji za obustavu forenzičkog tretmana u bolničkim uvjetima, na prijedlog nadležnog psihijatra a odlukom stručnog povjerenstva, premještaju u druge ustanove zatvorskog sustava radi nastavka izdržavanja kazne zatvora i provođenja sigurnosne mjere psihijatrijskog liječenja u ambulantnim uvjetima. Na taj način se u aktualnoj situaciji nedostatka smještajnih kapaciteta osiguravaju uvjeti da se na forenzičnom odjelu Zatvorske bolnice liječe oni zatvorenici koji manifestiraju teže duševne smetnje i kojima je potrebno intenzivno bolničko liječenje.

Izmjenama KZ-a na način da samo „smanjena ubrojivost u znatnom stupnju“ bude osnova za izricanje sigurnosne mjere psihijatrijskog liječenja za 75% smanjio bi se broj zatvorenika koji bi se upućivali na psihijatrijsko liječenje i izdržavanje kazne zatvora na forenzični odjel Zatvorske bolnice. Time bi izrečena sigurnosna mjera ispunila svoja zakonska obilježja jer bi se psihijatrijski tretirali zaista samo oni zatvorenici koji su kaznena djela počinili pod odlučujućim utjecajem psihopatologije odnosno psihičke bolesti ili poremećaja, s ciljem redukcije opasnosti od recidiva i uspješne resocijalizacije i reintegracije u obitelj i širu društvenu zajednicu.

## 1.5. MALOLJETNICI

### 1.5.1. Na izdržavanju kazne maloljetničkog zatvora

Tijekom 2009. godine 60 zatvorenika bila su na izvršavanju kazne maloljetničkog zatvora. S obzirom na spol, svi su bili muškog spola tako da su tijekom 2009. godine samo muški zatvorenici bili na izvršenju kazne maloljetničkog zatvora. Na kraju 2009. godine na izvršavanju kazne maloljetničkog zatvora bilo je 29 zatvorenika od kojih nijedan nije bio maloljetan. Velika većina zatvorenika na izvršavanju kazne maloljetničkog zatvora (82,7%,) su mlađi punoljetnici, dok je manji dio (17,3%) spadao u skupinu starijih punoljetnika.

Slika 11. Zatvorenici maloljetničkog zatvora s obzirom na dob na dan 31.12.2009.

| DOB           | Broj zatvorenika |          |
|---------------|------------------|----------|
|               | muški            | žene     |
| 14 - 16       |                  |          |
| 16 - 18       |                  |          |
| 18 - 21       | 24               |          |
| 21 - 23       | 5                |          |
| 23 - 27       |                  |          |
| <b>UKUPNO</b> | <b>29</b>        | <b>0</b> |

S obzirom na duljinu izrečene kazne maloljetničkog zatvora na kraju 2009. godine bio je podjednak broj zatvorenika (27,6%) s kaznom u trajanju od 1 do 2 godina i kaznom od 5 do 10 godina, dok je nešto manji broj zatvorenika (24,1%) bilo s kaznom u trajanju od 2 do 3 godine. Najmanja skupina (17,2%) imala je kaznu u trajanju od 3 do 5 godina, dok je samo jedan zatvorenik imao kaznu maloljetničkog zatvora u trajanju od 6 mjeseci do godinu dana.



Slika 12. Zatvorenici maloljetničkog zatvora s obzirom na duljinu izrečene kazne na dan 31.12.2009. godine

| DULJINA KAZNE            | Broj zatvorenika |          |
|--------------------------|------------------|----------|
|                          | muški            | žene     |
| od 6 mjeseci do 1 godine | 1                |          |
| 1 do 2 godine            | 8                |          |
| 2 do 3 godine            | 7                |          |
| 3 do 5 godina            | 5                |          |
| 5 do 10 godina           | 8                |          |
| <b>UKUPNO</b>            | <b>29</b>        | <b>0</b> |

Na kraju 2009. godine 44,8% zatvorenika izdržavalo je kaznu maloljetničkog zatvora zbog imovinskog kaznenog djela, 31% zbog kaznenog djela protiv života i tijela, 10,3% zbog kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, a po 6,9% zatvorenika imali su izrečenu kaznu maloljetničkog zatvora zbog kaznenog djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa, odnosno zbog kaznenog djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom.

Slika 13. Zatvorenici maloljetničkog zatvora s obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2009. godine

| KAZNENA DJELA PROTIV                           | Broj zatvorenika |          |
|--|------------------|----------|
|  | muški            | žene     |
| života i tijela                                | 9                |          |
| imovine  | 13               |          |
| vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom     | 2                |          |
| spolne slobode, ćudoređa                       | 3                |          |
| opće sigurnosti ljudi i imovine i sig. prometa | 2                |          |
| <b>UKUPNO</b>                                  | <b>29</b>        | <b>0</b> |

Preko tri četvrtine zatvorenika na izvršavanju kazne maloljetničkog zatvora nema završenu srednju školu, odnosno nisu osposobljeni ni za kakvo zanimanje. Najveći broj zatvorenika (44,8%) ima završenu samo osnovnu školu dok je nešto manja skupina zatvorenika (24,1%) ima završenu četverogodišnju srednju ili trogodišnju obrtničku školu. Valja istaći da svaki peti zatvorenik osuđen na kaznu maloljetničkog zatvora nema završenu ni osnovnu školu.

Slika 14. Zatvorenici maloljetničkog zatvora s obzirom na stupanj obrazovanja na dan 31.12.2009. godine

| STUPANJ OBRAZOVANJA  | Broj zatvorenika |          |
|--|------------------|----------|
|  | muški            | žene     |
| ne zna pisati, čitati, ne pozna osnovne računske operacije |                  |          |
| bez školske izobrazbe                                      |                  |          |
| nezavršena OŠ  | 6                |          |
| završena OŠ  | 13               |          |
| nezavršena srednja ili obrtnička škola                     | 2                |          |
| završena srednja ili obrtnička škola                       | 7                |          |
| završena viša škola  |                  |          |
| završena visoka škola                                      |                  |          |
| drugo  | 1                |          |
| <b>UKUPNO</b>  | <b>29</b>        | <b>0</b> |

### 1.5.2. Na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod

Na izvršavanju odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod na kraju 2009. godine bilo je 80 maloljetnika i 7 maloljetnica. Tijekom 2009. godine primljeno je 67 maloljetnika na izvršavanje odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod i 5 maloljetnica.

Na kraju 2009. godine samo sedam djevojaka bilo je na izvršavanju odgojne mjere od kojih je većina dobila odgojnu mjeru zbog imovinskih kaznenih djela, a jedna je činila kazneno djelo protiv pravosuđa. Kod muških maloljetnika prevladavaju osobe koje su počinile imovinska kaznena djela (73,8%) Zatim slijedi manja skupina od 10% maloljetnika koji su počinili kazneno djelo protiv života i tijela dok je 5% maloljetnika počinilo kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Tri maloljetnika napravili su kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, dva maloljetnika upućena su na izvršenje odgojne mjere zbog kaznenih djela protiv javnog reda, a jedan zbog kaznenog djela protiv braka, obitelji i mladeži.

Slika 15. Maloljetnici s obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2009. godine

| KAZNENA DJELA PROTIV                      | Broj maloljetnika |          |
|---|-------------------|----------|
|   | muški             | žene     |
| Života i tijela                           | 8                 |          |
| Imovine                                   | 59                | 6        |
| Vrijednosti zaštićene međunarodnim pravom | 4                 |          |
| Spolne slobode, ćudoređa                  | 3                 |          |
| Braka, obitelji i mladeži                 | 1                 |          |
| Pravosuđa                                 |                   | 1        |
| Javnog reda                               | 2                 |          |
| Ostalo                                    | 5                 |          |
| <b>UKUPNO</b>                             | <b>80</b>         | <b>7</b> |

Nešto više od polovice maloljetnika na izvršavanju odgojne mjere je maloljetno (51,2%) te da je 46,2% maloljetnika u statusu mlađeg punoljetnika, a 2,5% maloljetnika su stariji punoljetnici.

Slika 16. Maloljetnici na dan 31.12.2009.

| DOB           | Broj maloljetnika |          |
|---------------|-------------------|----------|
|               | muški             | žene     |
| 14 - 16       | 3                 | 3        |
| 16 - 18       | 38                | 4        |
| 18 - 21       | 37                |          |
| 21 - 23       | 2                 |          |
| 23 - 27       |                   |          |
| <b>UKUPNO</b> | <b>80</b>         | <b>7</b> |

Skoro polovica maloljetnika nema ni završenu osnovnu školu (49,4%), dok 26,3% ima završenu osnovnu školu. Upola manje maloljetnika (12,5%) ima djelomično završenu srednju, odnosno obrtničku školu, a samo 2,5% imaju u cijelosti završenu neku srednju školu. Ovi podaci ukazuju koliko je važan proces obrazovanja tijekom izvršavanja odgojne mjere upućivanja u odgojni zavod.

Slika 17. Maloljetnici s obzirom na stupanj obrazovanja na dan 31.12.2009. godine

| STUPANJ OBRAZOVANJA  | Broj maloljetnika |          |
|--|-------------------|----------|
|  | muški             | žene     |
| ne zna pisati, čitati, ne pozna osnovne računske operacije | 0                 |          |
| bez školske izobrazbe                                      | 4                 | 0        |
| nezavršena OŠ  | 26                | 4        |
| završena OŠ  | 32                | 1        |
| nezavršena srednja ili obrtnička škola                     | 11                | 2        |
| završena srednja ili obrtnička škola                       | 3                 |          |
| završena viša škola  |                   |          |
| završena visoka škola                                      |                   |          |
| drugo  | 4                 | 0        |
| <b>UKUPNO</b>  | <b>80</b>         | <b>7</b> |

Među maloljetnicima je također zastupljen problem zlorabe sredstava ovisnosti, no s obzirom na njihovu dob, najčešće još nije razvijena klinička slika ovisnosti o drogama. Stoga je kao ovisnik u 2009.g. registriran samo jedan maloljetnik (kojemu je izrečena sigurnosna mjera obveznog liječenja).

## 1.6. PRITVORENICI

Tijekom 2009. godine u zatvorski sustav primljeno je ukupno 3810 pritvorenika, otpušteno 3928 pritvorenika, dok je 26 pritvorenika premješteno unutar zatvorskog sustava. Na kraju 2009. godine bilo je 1210 pritvorenika što predstavlja smanjenje od 10,6% u odnosu na broj pritvorenika na kraju 2008. godine.

Analizom strukture zatvorenika po zatvorima utvrđeno je da pritvorenici predstavljaju najbrojniju kategoriju zatvorenika u zatvorima i zauzimaju skoro tri četvrtine raspoloživih smještajnih kapaciteta svih zatvora. Na dan 31. prosinca 2009. godine pritvorenici su zauzimali 70% raspoloživih smještajnih kapaciteta.

Slika 18. Trajanje pritvora s obzirom na vrstu suda koji je odredio pritvor

| TRAJANE PRITVORA | Broj dana  |
|------------------|------------|
| Vrhovni sud RH   | 424        |
| Županijski sud   | 277        |
| Općinski sud     | 83         |
| <b>UKUPNO</b>    | <b>784</b> |

Pritvor koji je odredio županijski sud u prosjeku traje 277 dana u odnosu na 83 dana koliko traje pritvor koji su odredili općinski sudovi.

Slika 19. Pritvorenici s obzirom na kazneno djelo zbog kojeg im je određen pritvor

| KAZNENA DJELA PROTIV                         | Broj pritvorenika |                              |
|--|-------------------|------------------------------|
|  | određen pritvor   | preko godinu dana u pritvoru |
| života i tijela                              | 130               | 30                           |
| imovine                                      | 289               | 28                           |
| vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom   | 529               | 217                          |
| spolne slobode, ćudoređa                     | 65                | 10                           |
| opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti | 20                |                              |
| braka, obitelji i mladeži                    | 54                | 3                            |
| vjerodostojnosti isprava                     | 7                 |                              |
| sigurnosti platnog prometa i poslovanja      | 18                | 3                            |
| slobode i prava čovjeka i građanina          | 47                | 3                            |
| javnog reda                                  | 45                | 2                            |
| službene dužnosti                            | 18                | 8                            |
| Republike Hrvatske                           | 9                 |                              |
| oružanih snaga RH                            |                   |                              |
| zdravlja ljudi                               |                   |                              |
| okoliša                                      |                   |                              |
| pravosuđa                                    |                   |                              |
| časti i ugleda                               |                   |                              |
| <b>UKUPNO</b>                                |                   | <b>1231</b>                  |

S obzirom na kaznena djela zbog kojih je određen pritvor prevladavaju kaznena djela zlorabe droge (38%). Zatim slijede imovinska kaznena djela (24%) te djela protiv života i tijela (11%), kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa (5%), zbog kaznenih djela protiv braka, obitelji i mladeži (4%) i kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka (4%).

Zatvorskome sustavu poseban problem predstavljaju pritvorenici koji dulje vremena borave u pritvoru jer se kod ove kategorije učestalije javljaju neprihvatljiva i rizična ponašanja (organizirani štrajkovi glađu, samoozljeđivanja, pokušaja suicida, suicidi, pokušaji bjegova kao i bjegovi, napadi na službenike, fizički sukobi s drugim pritvorenicima, uništavanje zatvorskog inventara i sl.) pa je analizirana učestalost pritvora u neprekidnom trajanju duljem od godinu dana - 24,7% pritvorenika neprekidno je boravilo u pritvoru preko godinu dana. S obzirom na kaznena djela zbog kojih im je određen pritvor dulji od godinu dana prevladavaju kaznena djela zbog zlorabe droga (66,1%). Zatim slijede kaznena djela protiv života i tijela (9,9%), kaznena djela protiv imovine (9,2%) te kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa (3,3%).

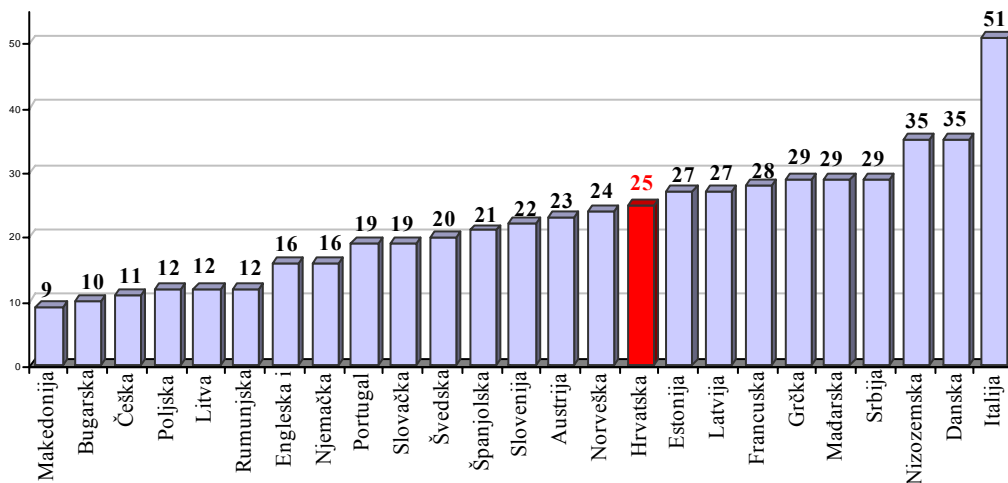
Slika 20. Sudovi koji su odredili pritvor u trajanju duljem od godinu dana

| SUDOVI                            | Broj pritvorenika |
|-----------------------------------|-------------------|
| Županijski sud u Zagrebu          | 56                |
| Županijski sud u Splitu           | 110               |
| Županijski sud u Rijeci           | 49                |
| Županijski sud u Osijeku          | 36                |
| Županijski sud u Šibeniku         | 3                 |
| Županijski sud u Puli             | 6                 |
| Županijski sud u Zadru            | 11                |
| Županijski sud u Varaždinu        | 4                 |
| Županijski sud u Sisku            | 13                |
| Županijski sud u Vukovaru         | 10                |
| Županijski sud u Bjelovaru        | 4                 |
| Županijski sud u Gospiću          | 2                 |
| Županijski sud u Slavonskom Brodu | 4                 |
| Općinski sud u Zagrebu            | 2                 |
| Vrhovni sud Republike Hrvatske    | 4                 |
| <b>UKUPNO</b>                     | <b>314</b>        |

Uvidom u podatke o sudovima koji najčešće određuju pritvor u trajanju duljem od godinu dana proizlazi da je za 36,2% pritvorenika pritvor odredio Županijski sud u Splitu, zatim slijedi Županijski sud u Zagrebu (18,4%), Županijski sud Rijeka (16,1%), Županijski sud Osijek (11,8%) i Županijski sud Zadar (3,6%).

Iako je nakon nekoliko godina u 2009. godini došlo do smanjenja broja pritvorenika, valja istaći podatak da pritvorenici u zatvorskom sustavu RH predstavljaju oko 24,7% ukupne zatvorske populacije. Postotak pritvorenika u odnosu na ukupnu zatvoreničku populaciju znatno manji u većini europskih tranzicijskih zemalja i kreće se od 12% (Češka) do 29% (Mađarska).

Slika 21. Usporedba postotka pritvorenika u odnosu na ukupan broj zatvorenika u Republici Hrvatskoj prema nekim europskim zemljama



### 1.6.1. Neubrojivi počinitelji kaznenih djela na izvršavanju pritvora temeljem članka 458. ZKP-a

Prema Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama i Zakonu o kaznenom postupku postupanje prema osobama s duševnim smetnjama protiv kojih se vodi kazneni ili prekršajni postupak ili koje su proglašene neubrojivima u nadležnosti je Ministarstva pravosuđa i Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

Svi pritvorenici kojima je nadležni sud odredio izvršavanje pritvora temeljem čl. 458. ZKP-a (neubrojivi počinitelji kaznenog djela), odmah se po donošenju rješenja sprovode u Zatvorsku bolnicu i hospitaliziraju na odjelu akutne psihijatrije gdje borave do pravomoćnosti rješenja o prisilnom smještaju i smještaja na jednom od forenzičnih odjela psihijatrijskih bolnica javnog zdravstva. Iako je Zakon o kaznenom postupku propisao da do pravomoćnosti rješenja o prisilnom smještaju, neubrojivi počinitelji kaznenih djela mogu biti smješteni na psihijatrijski odjel bolnice nadležne prema mjestu prebivališta ili u Zatvorsku bolnicu, praksa pokazuje da se smještaj redovito provodi u Zatvorskoj bolnici iz razloga što institucije javnog zdravstva ne zaprimaju neubrojivu osobu prije pravomoćnosti rješenja, opravdavajući svoju odluku neadekvatnim sigurnosnim uvjetima na odjelima. To rezultira nizom negativnih reperkusija: smanjuje se broj raspoloživih kreveta u Zatvorskoj bolnici za liječenje zatvorenika i pritvorenika, neubrojivi počinitelji kaznenih djela dolaze iz svih krajeva naše zemlje pa ih se na ovaj način odvaja od obitelji i svojih branitelja, značajno se povećavaju troškovi vezani uz sprovođenja na sudske rasprave, neubrojive osobe, koje nisu kazneno odgovorne, borave unutar zatvorskog sustava za vrijeme čitavog postupka do pravomoćnosti rješenja o prisilnom smještaju, koji postupak u pravilu traje mjesecima, neubrojive osobe također, po pravomoćnosti rješenja o prisilnom smještaju, vrlo često i dalje mjesecima ostaju unutar zatvorskog sustava čekajući realizaciju prisilnog smještaja u ustanovama javnog zdravstva (Psihijatrijska bolnica Vrapče, Psihijatrijska bolnica „dr. I. Barbot“ u Popovači, Psihijatrijska bolnica Rab i Psihijatrijska bolnica Ugljan), što predstavlja ne samo kršenje zakonskih odredbi već predstavlja grubo kršenje temeljnih ljudskih prava.

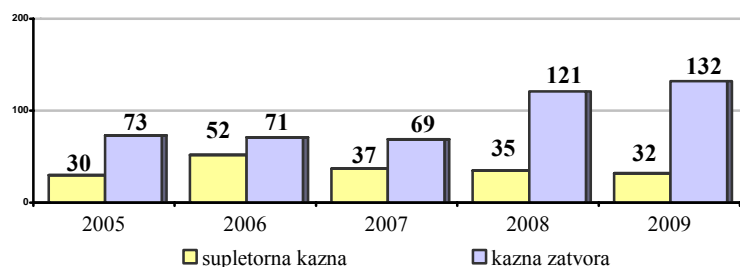
### 1.7. KAŽNJENICI

Slika 22. Prekršajno kažnjeni zatvorenici na dan 31.12.2009. godine

| VRSTE KAZNI      | Broj kažnjenika |          |
|------------------|-----------------|----------|
|                  | muški           | žene     |
| Kazna zatvora    | 132             | 0        |
| Supletorna kazna | 32              | 0        |
| <b>UKUPNO</b>    | <b>164</b>      | <b>0</b> |

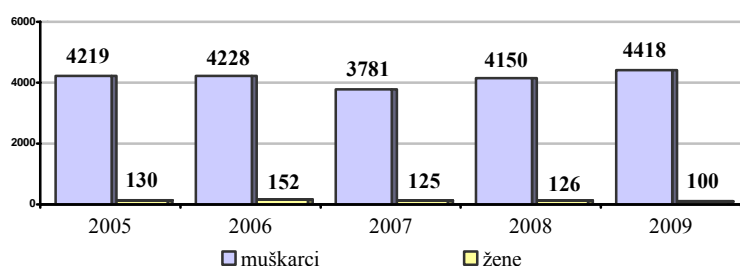
Tijekom 2009. godine u zatvore je zaprimljeno 4518 zatvorenika (od čega je 2,2% žena) koji su izvršavali kaznu zatvora izrečenu u prekršaju. Od toga 77,4% zatvorenika kojima je u prekršajnom postupku izrečena kazna zatvora i 22,6% supletorno kažnjeni.

Slika 23. Prekršajno kažnjeni prema vrstama kazne na dan 31.12.2009.



Gledajući brojčane pokazatelje vezane za ovo vremensko razdoblje, do bitne promjene u odnosu na omjer novoprimljenih zatvorenika kojima je izrečenih kazna zatvora u prekršajnom postupku i supletornih kazni dolazi 2008. godine kada je prvi puta zaprimljeno više zatvorenika s prekršajnom kaznom zatvora. Taj trend rasta nastavio se i u 2009. godini.

Slika 24. Prekršajno kažnjeni prema spolu



U periodu od 2005. godine do 2009. godine udio ženske populacije kod prekršajno kažnjenih osoba je konstantan. Za isti period u odnosu na broj novoprimljenih zatvorenika s izrečenom kaznom zatvora u prekršaju bio je manji tijekom 2007. godine, ali u postotku (28%) u odnosu na ostale kategorije zatvorenika nije se znatno smanjio.

Slika 25. Udio prekršajno kažnjenih u 2009. godini



Ukupni udio prekršajno kažnjenih u odnosu na sve ostale kategorije zatvorenika je 32%. Do te razlike došlo je zbog kapacitiranosti zatvora jer nismo mogli primati supletorne kazne.

## 1.8. OVISNICI

### 1.8.1. O drogama

Ovisnici ili osobe koje zlouporabljaju drogu čine jednu od najbrojnijih, tretmanski i sigurnosno najzahtjevnijih skupina zatvorenika. Karakteristike ovog dijela zatvoreničke populacije su:

- ovisnost ili zlouporaba droga izravno je povezana s činjenjem kaznenih djela

- kontinuirano je visok udio te kategorije osoba u zatvoreničkoj populaciji (oko 15%)
- viša je stopa recidivizma nego u općoj zatvoreničkoj populaciji
- ovi zatvorenici su u pravilu skloniji rizičnom ponašanju u zatvoru od ostale zatvoreničke populacije (samoozljeđivanje, pokušaji suicida, sukobi s drugim zatvorenicima, pokušaji unosa droge i sl.)
- u prosjeku, su mlađi od ostatka zatvoreničke populacije
- skloniji su zdravstvenim problemima (hepatitis, HIV te općenito lošije zdravstveno stanje uzrokovano dugotrajnom uporabom droge)

Ukupan broj zatvorenika s poremećajima uzrokovanim uzimanjem droga u zatvorskom sustavu koji su tijekom 2009. godine boravili u zatvorskom sustavu čini 14,27% od ukupnog broja zatvorenika. Na kraju godine ovisnika je bilo 23,49% od ukupnog broja zatvorenika.

Slika 26. Zatvorenici-ovisnici prema vrstama droge

| VRSTE DROGA               | Broj zatvorenika tijekom godine |              |                     |              | Broj zatvorenika na dan 31.12.2009. |              |                     |              |
|---------------------------|---------------------------------|--------------|---------------------|--------------|-------------------------------------|--------------|---------------------|--------------|
|                           | Zatvorenici                     | Pritvorenici | Prekršajno kažnjeni | Maloljetnici | Zatvorenici                         | Pritvorenici | Prekršajno kažnjeni | Maloljetnici |
| opijati F11               | 578                             | 387          | 62                  |              | 337                                 | 157          | 5                   |              |
| kanabinoidi F12           | 206                             | 141          | 34                  | 1            | 103                                 | 31           |                     | 1            |
| sedativi i hipnotici F13  | 50                              | 32           | 3                   |              | 19                                  | 8            |                     |              |
| kokain F14                | 55                              | 35           | 2                   |              | 21                                  | 16           |                     |              |
| stimulativna sredstva F15 | 97                              | 33           | 7                   |              | 41                                  | 6            |                     |              |
| halucinogeni F16          | 2                               | 5            | 1                   |              | 1                                   | 1            |                     |              |
| hlapljiva otapala F18     | 8                               | 10           | 3                   |              | 5                                   | 2            |                     |              |
| više droga i ostale F19   | 478                             | 282          | 56                  |              | 295                                 | 87           | 13                  |              |
| <b>UKUPNO</b>             | <b>1474</b>                     | <b>925</b>   | <b>168</b>          | <b>1</b>     | <b>822</b>                          | <b>308</b>   | <b>18</b>           | <b>1</b>     |

Kao i prethodne godine, podjednako je zastupljena ovisnost, odnosno zlouporaba pojedine vrste droge. Tako su kod zatvorenika, odnosno pritvorenika kao primarno sredstvo ovisnosti u oko 40% slučajeva prisutni opijati, u 14% produkti kanabisa, u 3,5% sedativi i hipnotici.

Slika 27. Zatvorenici-ovisnici o drogama upućenih na izvršavanje kazne tijekom 2009. godine (novoprmljeni)

| OVISNICI O DROGAMA | broj ovisnika s izrečenom sigurnosnom mjerom |    | broj ovisnika kojima nije izrečena sigurnosna mjera |    | UKUPNO     |    | OD TOGA PRVI PUT NA IZVRŠAVANJU KAZNE ZATVORA |    |
|--------------------|--|----|---|----|------------|----|---|----|
|                    | M  | Ž  | M   | Ž  | M          | Ž  | M   | Ž  |
| 2009               | 377  | 22 | 444   | 14 | 821        | 36 | 307   | 24 |
| <b>M + Ž</b>       | <b>399</b>                                   |    | <b>458</b>  |    | <b>857</b> |    | <b>331</b>                                    |    |

Tijekom 2009. godine bilo je 857 novoprmljenih zatvorenika ovisnika o psihoaktivnim drogama koji su bili upućeni na izvršavanje kazne zatvora. Od toga je 46,56% uz kaznu zatvora imalo izrečenu i sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti. Kao i prethodnih godina kod većine zatvorenika, odnosno 53,44% zatvorenika ovisnost (ili zlouporaba koja je izravno povezana s kriminalnom aktivnošću) je utvrđena od strane Odjela za dijagnostiku i/ili stručnog tima kaznonice/zatvora.

Iako je poznata konstantno veća stopa kriminalnog povrata ovisnika u odnosu na ostale zatvorenike, uočljiv je i nadalje trend porasta broja kriminalnih recidivista među ovisnicima. Tako je u 2009. godini po prvi puta u populaciji zatvorenika ovisnika više od polovice onih koji su već ranije bili na izvršavanju kazne zatvora - njih čak 61,38%.



S obzirom na spol prevladavaju zatvorenici (94,63%). U odnosu na dob 70,48% zatvorenika ovisnika, odnosno gotovo 3/4 ove populacije je u životnoj dobi od 21 do 35 godina. Navedeno dodatno ukazuje na ozbiljnost problema jer je riječ o oko 1800 osoba koje se nalaze u najproduktivnijoj životnoj dobi, a čije je biopsihosocijalno funkcioniranje u potpunosti oštećeno ili bitno smanjeno uslijed zlouporabe sredstava ovisnosti i podređenosti ovisničkom i kriminalnom životnom stilu.

Slika 28. Zatvorenici ovisnici o drogama u odnosu na dob i spol

| DOB I SPOL    | Broj zatvorenika tijekom godine |           |              |           |                     |          | Broj zatvorenika na dan 31.12.2009. |           |              |           |                     |          |
|---------------|---------------------------------|-----------|--------------|-----------|---------------------|----------|-------------------------------------|-----------|--------------|-----------|---------------------|----------|
|               | Zatvorenici                     |           | Pritvorenici |           | Prekršajno kažnjeni |          | Zatvorenici                         |           | Pritvorenici |           | Prekršajno kažnjeni |          |
|               | m                               | ž         | m            | ž         | m                   | ž        | m                                   | ž         | m            | ž         | m                   | ž        |
| <16 god.      |                                 |           |              |           |                     |          |                                     |           |              |           |                     |          |
| 16-20 god.    | 16                              | 1         | 46           |           | 4                   |          | 13                                  |           | 10           |           |                     |          |
| 21-25 god.    | 198                             | 8         | 163          | 16        | 26                  | 2        | 123                                 | 5         | 34           | 4         | 3                   | 1        |
| 26-30 god.    | 435                             | 22        | 222          | 14        | 40                  |          | 246                                 | 15        | 93           | 5         | 3                   |          |
| 31-35 god.    | 374                             | 19        | 205          | 15        | 50                  | 1        | 194                                 | 11        | 70           | 5         | 6                   |          |
| 36-40 god.    | 214                             | 8         | 158          | 7         | 29                  |          | 110                                 | 4         | 49           | 1         | 4                   |          |
| >40 god.      | 166                             | 14        | 68           | 11        | 16                  |          | 92                                  | 10        | 33           | 4         | 1                   |          |
| <b>UKUPNO</b> | <b>1403</b>                     | <b>72</b> | <b>862</b>   | <b>63</b> | <b>165</b>          | <b>3</b> | <b>778</b>                          | <b>45</b> | <b>289</b>   | <b>19</b> | <b>17</b>           | <b>1</b> |

I nadalje je u prosjeku svaki deseti zatvorenik i pritvorenik stariji od 40 godina, što ukazuje na poboljšanu dostupnost zdravstvene skrbi za ovisnike kako u javnom zdravstvu, tako i u zatvorskom sustavu.

Slika 29. Zatvorenici-ovisnici o drogama u odnosu na vrstu kaznenih djela (\*više djela nego zatvorenika)

| VRSTA KAZNENOG DJELA<br>(članci KZ-a)                          | Broj osoba tijekom godine |            |              |            |              |          | Broj osoba na 31.12.2009. |            |              |            |              |          |
|--|---------------------------|------------|--------------|------------|--------------|----------|---------------------------|------------|--------------|------------|--------------|----------|
|  | Zatvorenici               |            | Pritvorenici |            | Maloljetnici |          | Zatvorenici               |            | Pritvorenici |            | Maloljetnici |          |
|  | N1                        | N2         | N1           | N2         | N1           | N2       | N1                        | N2         | N1           | N2         | N1           | N2       |
| Zloupotrebavanje opojnih droga (čl. 173. st. 1.)               | 44                        | 45         |              | 57         | 1            |          | 29                        | 13         |              | 18         |              | 1        |
| Zloupotrebavanje opojnih droga (čl. 173. st. 2,3,4,5 i 6)      | 334                       | 325        | 1            | 380        |              |          | 232                       | 131        |              | 116        |              |          |
| Krađa, teška krađa (čl. 216., 217.)                            | 106                       | 181        |              | 194        |              |          | 80                        | 78         |              | 68         |              |          |
| Razbojništvo (čl. 218., 219.)                                  | 115                       | 115        |              | 124        |              |          | 85                        | 66         |              | 53         |              |          |
| Ubojstvo, teško ubojstvo, ubojstvo na mah (čl. 90., 91. i 92.) | 22                        | 22         |              | 17         |              |          | 16                        | 13         |              | 13         |              |          |
| Tjelesna ozljeda (čl. 98., 99., 100. i 101.)                   | 14                        | 13         |              | 21         |              |          | 3                         | 5          |              | 2          |              |          |
| Silovanje (čl. 18., 189., 190., 191., 192., 193.)              | 4                         | 11         |              | 8          |              |          | 4                         | 11         |              | 3          |              |          |
| Prijevarena (čl. 224.)   | 10                        | 8          |              | 19         |              |          | 7                         | 3          |              | 8          |              |          |
| Ostala kaznena djela   | 45                        | 60         |              | 104        |              |          | 20                        | 26         |              | 27         |              |          |
| <b>UKUPNO</b>  | <b>694</b>                | <b>780</b> | <b>1</b>     | <b>924</b> | <b>1</b>     |          | <b>476</b>                | <b>346</b> |              | <b>308</b> |              | <b>1</b> |
| <b>UKUPNO N1+N2</b>  | <b>1474</b>               |            |              | <b>925</b> |              | <b>1</b> | <b>822</b>                |            |              | <b>308</b> |              | <b>1</b> |
| <b>SVEUKUPNO</b>   | <b>2400</b>               |            |              |            |              |          | <b>1131</b>               |            |              |            |              |          |

N1 - osobe s izrečenom sigurnosnom mjerom N2 - osobe bez izrečene sigurnosne mjere

Zatvorenici ovisnici specifični su i po vrstama kaznenih djela koja čine. U odnosu na ostalu zatvoreničku populaciju, češće čine kaznena djela iz čl. 173., čl. 216. i 217. te iz čl. 218. i 219. KZ, a manje su zastupljeni među počiniteljima kaznenih djela protiv života i tijela, protiv spolne slobode i spolnog čudoređa te ostalih kaznenih djela. Tijekom 2009. godine ovisnici i nadalje najviše participiraju u činjenju kvalifikatornih oblika kaznenih djela zloupotrebavanje opojnih droga s 49,5%. Slijede imovinski delikti, primarno krađa i teška krađa s

20,04% i razbojništvo s 14,75%. S obzirom na raspodjelu prema vrstama kaznenih djela, može se ustvrditi kako je podjednak broj zatvorenika i pritvorenika zastupljen u svakoj od kategorija koje se odnose na vrste delikata.

### 1.8.2. Supstitucijska terapija opijatskim agonistima

U zatvorskom sustavu kontinuirano je prisutna primjena terapije opijatskim agonistima, primarno u smislu brze ili spore detoksifikacije, a kao supstitucijsko sredstvo do 2007. godine primjenjivan je isključivo metadon (heptanon). U svrhu izjednačavanja liječenja ovisnika u zatvorskom sustavu s njihovim liječenjem u javnom zdravstvu, 2007. godine u zatvorski sustav je uveden i drugi opijatski agonist - buprenorfin (subutex, suboxon), koji se od tada primjenjuje za detoksifikaciju ovisnika o opijatima, ali i kao terapija održavanja.

Za razliku od buprenorfina, koji se primjenjuje i za detoksifikaciju i za održavanje kod svih kategorija zatvorenika, zatvorenicima ovisnicima koji su prethodno bili na zamjenskoj terapiji metadonom, isti se postupno smanjuje i ukida tijekom izdržavanja kratke kazne ili prije upućivanja na izdržavanje kazne zatvora te se u pravilu ne ordinira zatvorenicima koji su na izdržavanju kazne u kaznenim tijelima.

Slika 30. Zatvorenici ovisnici o drogama kod kojih je prilikom ambulantne detoksifikacije ordinirana supstitucijska terapija

| DETOKSIFIKACIJA   |                           | zatvorenici |    | pritvorenici |    | prekršajno kažnjeni |   | malolj. zatvor |   | maloljetnici |   | UKUPNO |    |
|-------------------|---------------------------|-------------|----|--------------|----|---------------------|---|----------------|---|--------------|---|--------|----|
|                   |                           | M           | Ž  | M            | Ž  | M                   | Ž | M              | Ž | M            | Ž | M      | Ž  |
| METADON           | tijekom godine            | 71          | 4  | 228          | 25 | 25                  |   |                |   |              |   | 325    | 29 |
|                   | 31. prosinca 2009. godine | 21          | 2  | 39           | 5  | 6                   |   |                |   |              |   | 66     | 7  |
| SUBUTEX (SUBOXON) | tijekom godine            | 280         | 19 | 236          | 12 | 3                   |   |                |   |              |   | 519    | 31 |
|                   | 31. prosinca 2009. godine | 166         | 1  | 68           | 2  | 1                   |   |                |   |              |   | 235    | 3  |

Ako uzmemo u obzir sve kategorije zatvorenika, vidljivo je da se na godišnjoj razini 2009.g. detoksifikacija opijatskim agonistima primjenjivala na 904 zatvorenika, od čega je u 39,16% primijenjen metadon, a u 60,84% slučajeva buprenorfin. Pritom je pri detoksifikaciji pritvorenika znatno zastupljeniji metadon (71,47% primjena otpada na pritvorenike), dok je detoksifikacija buprenorfinom nešto zastupljenija kada su u pitanju zatvorenici (54,36% primjena).

Slika 31. Zatvorenici ovisnici o drogama kod kojih je tijekom izdržavanja kazne zatvora primijenjeno održavanje metadonom ili subutexam/suboxonom

| ODRŽAVANJE        |                           | izrečena sigurnosna mjera |   | po odluci stručnog tima |   | UKUPNO |   |
|-------------------|---------------------------|---------------------------|---|-------------------------|---|--------|---|
|                   |                           | M                         | Ž | M                       | Ž | M      | Ž |
| METADON           | tijekom godine            | 83                        | 4 | 27                      | 3 | 110    | 7 |
|                   | 31. prosinca 2009. godine | 10                        | 2 | 10                      |   | 20     | 2 |
| SUBUTEX (SUBOXON) | tijekom godine            | 348                       | 3 | 112                     | 2 | 460    | 5 |
|                   | 31. prosinca 2009. godine | 185                       | 1 | 44                      |   | 229    | 1 |

Prije uvođenja buprenorfina, održavanje na terapiji opijatskim agonistima propisivano je uglavnom pritvorenicima i kažnjenicima, dok su zatvorenici koji su izvršavali kaznu zatvora na metadonu održavani samo u iznimnim slučajevima.

S uvođenjem buprenorfina, značajno raste i udio zatvorenika na održavanju opijatskim agonistima. Tijekom 2009. godine ovakvih zatvorenika bilo ukupno 582 (metadon i buprenorfin), od čega je čak njih 79,9% bilo na terapiji buprenorfinom. Kada je u pitanju održavanje na metadonu, i nadalje je zadržan trend selektivne primjene samo na najteže kliničke slike te je u 2009. godini održavanje na metadonu propisano za svega 20,1% zatvorenika ovisnika o opijatima.

I metadon i buprenorfin su tijekom 2009. godine u oko 75% slučajeva primjenjivani na ovisnike kojima je izrečena sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti.

### 1.8.3. O alkoholu

Ovisnika o alkoholu, odnosno osoba kod kojih je značajna zlouporaba alkohola u izravnoj vezi s kriminalnim ponašanjem, odnosno koji imaju alkoholom uzrokovane poremećaje, bilo je 7,44% svih osoba koje su se 2009. godine zatekle u zatvorskom sustavu.

Slika 32. Zatvorenici-ovisnici o alkoholu

| OVISNICI O ALKOHOLU       | zatvorenici |    | prtvorenici |   | prekršajno kažnjeni |   | malolj. zatvor |   | maloljetnici |   | UKUPNO |    |
|---------------------------|-------------|----|-------------|---|---------------------|---|----------------|---|--------------|---|--------|----|
|                           | M           | Ž  | M           | Ž | M                   | Ž | M              | Ž | M            | Ž | M      | Ž  |
| tijekom godine            | 695         | 17 | 255         | 5 | 352                 | 6 | 8              |   | 1            |   | 1311   | 28 |
| 31. prosinca 2009. godine | 363         | 10 | 76          |   | 25                  |   | 2              |   | 1            |   | 467    | 10 |

Tijekom 2009. godine bilo je 404 novoprimljenih zatvorenika ovisnika o alkoholu koji su bili upućeni na izvršavanje kazne zatvora. Od toga je 49,5% uz kaznu zatvora imalo izrečenu i sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti, dok je kod preostalih 50,5% ovisnost o alkoholu (ili zlouporaba koja je izravno povezana s kriminalnom aktivnošću) utvrđena od strane Odjela za dijagnostiku i/ili stručnog tima kaznionice/zatvora.

Slika 33. Zatvorenici ovisnici o alkoholu upućeni na izvršavanje kazne tijekom 2009. g. (novoprimljeni)

| OVISNICI O ALKOHOLU | broj ovisnika s izrečenom sigurnosnom mjerom |   | broj ovisnika kojima nije izrečena sigurnosna mjera |   | UKUPNO |   |
|---------------------|--|---|---|---|--------|---|
|                     | M  | Ž | M   | Ž | M      | Ž |
| 2009                | 197  | 3 | 200   | 4 | 397    | 7 |
| <b>M + Ž</b>        | 200  |   | 204   |   | 404    |   |

## 1.9. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA ZATVORENIKA

Zdravstvena zaštita zatvorenika ostvaruje se u ambulantama kaznionica i zatvora. Kad je potrebno radi liječničkih pregleda ili bolničkog liječenja zatvorenike se upućuje u Zatvorsku bolnicu. U slučajevima hitnosti ili nemogućnosti zbrinjavanja u Zatvorskoj bolnici upućuje ih se u zdravstvene ustanove u javnome zdravstvu.

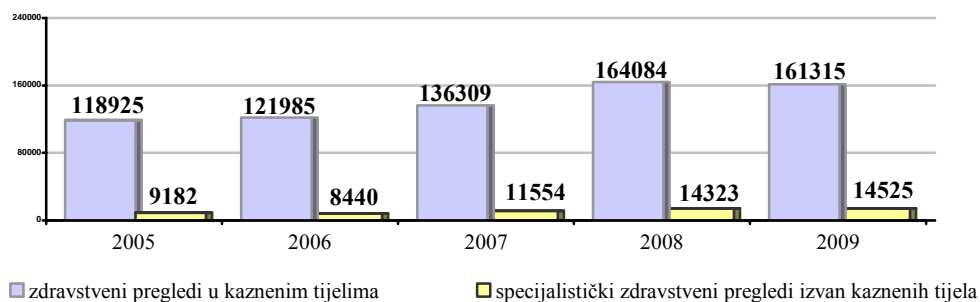
Razina skrbi, mjere i aktivnosti zdravstvene zaštite kvalitetom i opsegom usklađena je sa propisima u javnom zdravstvu za osigurane osobe iz obveznog zdravstvenog osiguranja. Sukladno ugovoru s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, zatvorenici koji imaju važeće zdravstveno osiguranje mogu se liječiti i kod liječnika u javnom zdravstvu u ambulantama u sjedištu kaznionica i zatvora. Zatvorenicima se propisuju lijekovi s osnovne liste lijekova Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje u okviru prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja.

U 2009. godini svim kategorijama zatvorenika pružana je potrebna zdravstvena zaštita od strane liječnika i drugog medicinskog osoblja službenika zatvorskog sustava u sljedećem opsegu:

- 113.741 opća liječnička pregleda,
- 7.954 stomatološka pregleda,
- 25.838 psihijatrijska pregleda,
- 6.470 laboratorijska pretraga,
- 7.312 drugih pregleda.

Uz to u ustanovama javnog zdravstva zatvorenicima su pružena 14.525 liječnička pregleda, odnosno odgovarajuća liječenja.

Slika 34. Zdravstveni i specijalistički pregledi tijekom 2009. godine



### 1.9.1. Savjetovalište za virusni hepatitis i HIV

Savjetovalište za virusne hepatitise i HIV ustrojeno je u suradnji Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa i Klinike za infektivne bolesti. Proširenost virusa hepatitisa B u zatvorskoj populaciji kreće se oko 17%, a u grupi ovisnika oko 30%, dok se proširenost virusa hepatitisa C u općoj zatvorskoj populaciji kreće oko 14.5%, a u grupi ovisnika oko 50%.

Savjetovalište djeluje u sklopu Zatvorske bolnice, a aktivnosti provodi stručni medicinski tim. Tijekom 2009. godine u Savjetovalištu su obavljene sljedeće aktivnosti: dovršeno je liječenje kroničnog C hepatitisa pegiliranim interferonom kod 21 zatvorenika započeto tijekom 2008. god., aplicirano je 533 doza cjepiva za B hepatitis, uzeto je 160 uzoraka krvi radi testiranja na hepatitis i HIV, te je dovršena preterapijska obrada 20 pacijenata koji trebaju započeti liječenje pegiliranim interferonom, i sveukupno je obavljeno 670 pregleda bolesnika u ambulanti savjetovališta.

Savjetovalište je obavljalo i veći dio posla iz kruga preventivnih, edukacijskih i dijagnostičkih aktivnosti, dok je od terapijskih aktivnosti u cijelosti završeno liječenje bolesnika koje je započeto tijekom 2008. godine.

Kako liječenje C hepatitisa iziskuje velika financijska sredstva zatvorski sustav ne može osiguravati dovoljnu količinu sredstava da bi obuhvatio sve potrebe, zato postoji lista čekanja i traže se načini da se u financiranje liječenja uključi i Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, odnosno da se u proračunu za liječenje zatvorenika dodatno planiraju potrebna sredstva za tu svrhu.

## 1.10. TRETMAN ZATVORENIKA

Sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora *svrha izvršavanja kazne zatvora je uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, njegovo osposobljavanje za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima.* Ova definicija podrazumijeva da se izvršavanje kazne zatvora zasniva na rehabilitacijskom pristupu, što pretpostavlja individualizaciju kazne kroz pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora te niz specijaliziranih programa tretmana za selekcionirane skupine zatvorenika. Pojedinačni program izvršavanja kazne zatvora sastoji se od pedagoških, radnih, zdravstvenih, psiholoških, socijalnih i sigurnosnih postupaka primjerenih osobinama i potrebama zatvorenika te primjerenih vrsti i mogućnostima kaznionice, odnosno zatvora. Ovim programom utvrđuje se smještaj na odjel, rad, korištenje slobodnog vremena, posebni postupci (obvezno liječenje od ovisnosti, socijalna, psihološka i psihijatrijska pomoć, skupni i pojedinačni rad), strukovno usavršavanje i izobrazba, dodir s vanjskim svijetom, pogodnosti, posebne mjere sigurnosti i program pripreme za otpust te pomoći nakon otpusta.općenito.

Gledano u širem smislu, tretman obuhvaća sve postupke usmjerene prema zatvorenicima u svrhu njihove resocijalizacije. Ovakve postupke nazivamo **općim programima tretmana**, a odnose se na rad, obrazovanje i organizaciju slobodnog vremena zatvorenika. Opći programi tretmana provode se u suradnji odjela tretmana s odjelima za rad i strukovnu izobrazbu, odjelima osiguranja te odjelima zdravstvene zaštite.

**Posebni programi tretmana** podrazumijevaju grupni i individualni psihosocijalni tretman zatvorenika te predstavljaju osnovu za rehabilitaciju i resocijalizaciju zatvorenika. Djelujući izravno na dinamičke kriminogene čimbenike, ovi programi stvaraju pretpostavke za promjene u ponašanju, stavovima i vrijednostima te na taj način izravno utječu na ostvarivanje svrhe izvršavanja kazne zatvora. Nositelji provedbe posebnih programa tretmana su stručno osoblje tretmana – terapeuti, koji programe provode uz posrednu suradnju drugih stručnih službenika tretmana te liječnika i psihijatra, a posredno su u provedbu uključeni i članovi Timova tretmanskih skupina; strukovni učitelji, odjelni pravosudni policajci, nastavnici i sl.

S obzirom na značaj posebnih programa u tretmanu zatvorenika, kontinuirano se ulažu naponi u unaprjeđivanju njihove kvantitete i kvalitete, a u tom smislu u 2009. godini formiran je i novi odjel u Službi tretmana u Središnjem uredu: Odjel za posebne programe. Zadaća je ovog Odjela sudjelovati u prepoznavanju potreba za posebnim programima, kreiranju novih programa, nadzirati kvalitetu njihove provedbe te poduzimati mjere, mjerila i prioritete za unaprjeđenje posebnih programa.

## 1.10.1. OPĆI PROGRAMI

### 1.10.1.1. Rad zatvorenika

U promatranom razdoblju, radno je angažirano prosječno mjesečno (prema punom mjesečnom fondu sati rada) 1.687 zatvorenika (34,99% od ukupnog prosječnog broja), a od čega je prosječno 265 zatvorenika radilo i duže od redovnog radnog vremena. Od tog je broja radno angažirano 1.609 zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora (95,37%), 18 pritvorenika (1,07%) i 60 maloljetnika (3,56%). Nesposobno za rad je prosječno 229 zatvorenika. Na radu ozlijeđenih zatvorenika je ukupno 85.

Zatvorenici su radno angažirani kako slijedi:

|  |        |
|--|--------|
| - u zatvorskoj radionici   | 31,12% |
| - na pomoćnim, tehničkim, fizičkim i intelektualnim poslovima (režijski rad) | 62,83% |
| - izvan kaznionice, odnosno zatvora  | 5,63%  |
| - u trgovačkim društvima «Lipovica» i «Orljava»                              | 0,42%  |

Slika 35. Zatvorenici radno angažirani prema kaznenim tijelima

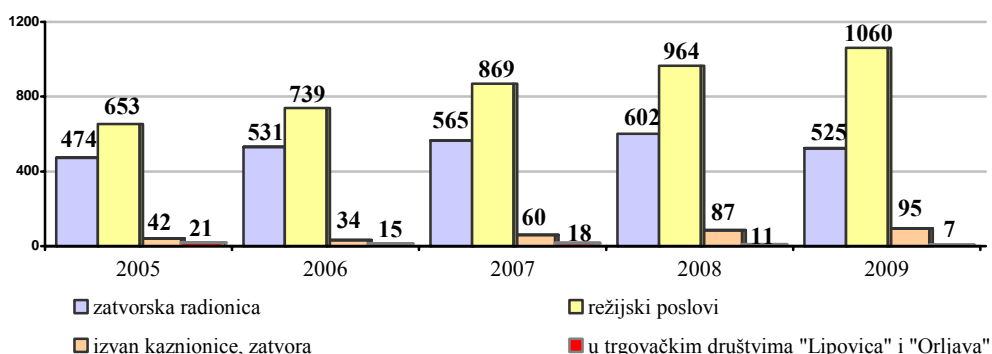
| MJESTO RADA                           | Kaznionice   | Zatvori    | Odgojni zavodi |
|---------------------------------------|--------------|------------|----------------|
| Rad u zatvorskoj radionici            | 466          | 52         | 7              |
| Režijski rad                          | 651          | 352        | 57             |
| Rad izvan kaznionice, odnosno zatvora | 8            | 84         | 3              |
| Rad u trgovačkim društvima            | 7            | -          | -              |
| <b>UKUPNO:</b>                        | <b>1.132</b> | <b>488</b> | <b>67</b>      |

U odnosu na isto razdoblje prošle godine promatrajući apsolutni broj zatvorenika, radno je angažirano 1,38% zatvorenika više. Međutim, promatrajući postotak radne angažiranosti zatvorenika u odnosu na ukupan broj zatvorenika, a što je realniji pokazatelj, broj radno angažiranih zatvorenika je za 5,56% manji u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

Zaposlenost zatvorenika u kaznionicama iznosi 62,82% (- 6,82% u odnosu na 2008.g.), u zatvorima 16,66% (+ 0,36% u odnosu na 2008.g.), a maloljetnika u odgojnim zavodima 83,75% (- 8,52% u odnosu na 2008.g.).

Broj radno angažiranih zatvorenika iznosi 1.821 od kojih je 92,97% zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora, 1,92% pritvorenika, 4,78% maloljetnika i 0,33% kažnjenika. U odnosu na prethodno razdoblje to je smanjenje za 1,94%, i to kod zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora za 0,94%, kod pritvorenika za 22,22%, kod maloljetnika za 8,42% i kod kažnjenika za 25%. Zaposlenost zatvorenika u odnosu na ukupan broj iznosi 37,76%, i to kod zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora 53,31%, a kod pritvorenika 2,61% radne angažiranosti pritvorenika na razini sustava. Zaposlenost zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora u kaznionicama iznosi 68,39%, a u zatvorima 34,63%.

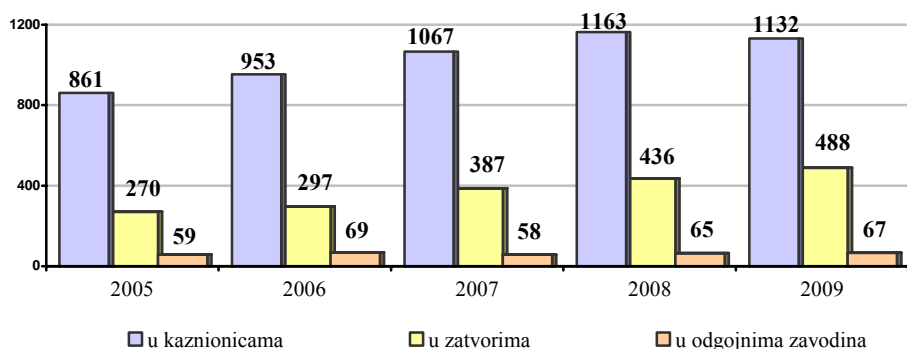
Slika 36. Zatvorenici radno angažirani po mjestu rada



U promatranom razdoblju je 87 zatvorenika nastavilo raditi kod svojeg poslodavca, a što je manje za 3,33% u odnosu na isto razdoblje prošle godine, i to 2 zatvorenika koji kaznu izdržavaju u Kaznionici u Lipovici-Popovači, 1 zatvorenik u Kaznionici u Požegi, 13 zatvorenika koji kaznu izdržavaju u Zatvoru u Bjelovaru, 3 u Zatvoru u Dubrovniku, 8 u Zatvoru u Karlovcu, 4 u Zatvoru u Osijeku, 2 u Zatvoru u Puli, 7 u Zatvoru u Rijeci, 6 u Zatvoru u Sisku, 3 u Zatvoru u Splitu, 1 u Zatvoru u Šibeniku, 1 u Zatvoru u Varaždinu i 36 u Zatvoru u Zagrebu.

Na ime rada, njihovi poslodavci su kaznionicama i zatvorima uplatili 909.943 kn, od čega je zatvorenicima isplaćeno 225.906 kn. Vlastitu djelatnost je nastavilo obavljati 12 zatvorenika i to 1 koji kaznu izdržava u Kaznionici u Požegi, 4 u Zatvoru u Bjelovaru, 3 u Zatvoru u Karlovcu, 2 u Zatvoru u Rijeci i 2 u Zatvoru u Varaždinu. Na ime sufinanciranja troškova izdržavanja kazne zatvora zatvorenici su uplatili 50.428 kn.

Slika 37. Zatvorenici radno angažirani po kaznenim tijelima



Zatvorske radionice su većinom organizirane u odjelima za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika, a u njima se obavljaju poslovi obrade drva i metala, ugostiteljstva, poljoprivrede, održavanja, šljunčarenja, eksploatacije kamena, izrade betonske galanterije i slično.

Pomoćno-tehnički poslovi na kojima rade zatvorenici u kaznionicama i zatvorima se najčešće odnose na održavanje čistoće i urednosti prostorija i kruga kaznionice, odnosno zatvora, pranje vozila, ličenje, pomoćne poslove u praonici rublja, kuhinji, skladištu, zatvorskoj radionici, zatvorskoj prodavaonici i slično.

Izvan kaznionice, odnosno zatvora zatvorenici su obavljali pomoćne poslove u pilani, građevinarstvu, uređenju okoliša, poslove utovara-istovara, poljoprivredi i slično, odnosno nastavljali obavljati vlastitu djelatnost ili rad kod svog poslodavca.

Na ime naknada za rad zatvorenika u promatranom razdoblju, zatvorenicima je isplaćeno ukupno 11,690.300 kn, od čega za rad u redovnom radnom vremenu 11,197.966 kn, a 492.334 kn za prekovremeni rad.

Prosječna naknada za rad iznosi 553 kn za rad u redovnom radnom vremenu, a 708 kn za redovni rad i rad duži od punog radnog vremena.

Za rad u redovnom radnom vremenu prosječno su najviše naknade za rad u trgovačkim društvima (665 kn), a najniže za rad izvan kaznionice, odnosno zatvora (398 kn).

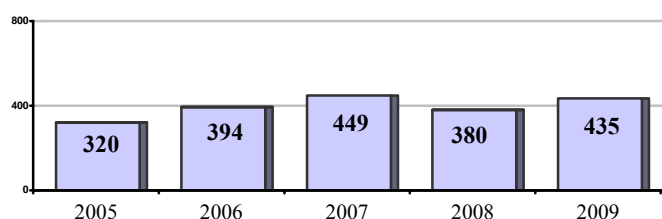
Radom zatvorenika je u promatranom razdoblju ostvareno 35,759.162 kn prihoda, 34,568.400 kn rashoda, te je tako ostvaren višak prihoda u iznosu od 1,190.762 kn.

Zbog nedostatka proračunskih sredstava ostvareni višak prihoda je u cijelosti utrošen. Osim toga, a na ime budućih prihoda od rada zatvorenika ostvareno je dodatnih 5,822.905 kn rashoda, većim dijelom za sufinanciranje izvršavanja kazne zatvora, a manjim za kapitalne izdatke (nabava opreme za potrebe zatvorskih radionica i zatvorenika).

### 1.10.1.2. Izobrazba zatvorenika

Tijekom 2009. godine bilo je uključeno u obrazovanje 435 zatvorenika i maloljetnika u raznolike oblike izobrazbe. Ove aktivnosti su strukturirane u sljedeće tri cjeline: opismenjavanje i završavanje osnovne škole bez obzira na dob zatvorenika i maloljetnika, osposobljavanje za konkretno zanimanje, tečajevi te nastavak započetog obrazovanja na razini srednje, više i visoke škole.

Slika 38. Zatvorenici radno angažirani po kaznenim tijelima



Tako je od navedenog broja upisanu edukaciju završilo nešto više od polovice upisanih (54%), započeto obrazovanje prekinula je četvrtina (26,4%) ovih zatvorenika, a s izobrazbom je nastavilo (35,2%) zatvorenika u 2009. godini. U kaznionici, odnosno zatvoru edukaciju je započelo i završilo (22%) upisanih zatvorenika, a s edukacijom je nastavilo (35,2%) zatvorenika.

U pokušaju sustavnog rješavanja obrazovanja od 40 uključenih, 80% zatvorenika i maloljetnika bilo je uključeno u program opismenjavanja i osnovnog obrazovanja te 20% osposobljavanja za jednostavna zanimanja (8 zatvorenika i maloljetnika) čija su ciljana skupina polaznici od 15 do 50 godina starosti. Program se zove *Za hrvatsku pismenost: Put do poželjne budućnosti* (Desetljeće pismenosti u Hrvatskoj od 2003. do 2012. godine). Program je financiran od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.



Slika 39. Zatvorenici uključeni u različite oblike izobrazbe tijekom 2009.g.

| OBLICI<br>IZOBRAZBE | na dan 31.12.2009. |           |           |             |                      |                          | tijekom godine |            |           |             |                      |                          |
|---------------------|--------------------|-----------|-----------|-------------|----------------------|--------------------------|----------------|------------|-----------|-------------|----------------------|--------------------------|
|                     | upisali            | završili  | prekinuli | nastavljaju | u kaznionici/zatvoru | Izvan kaznionice/zatvora | upisali        | završili   | prekinuli | nastavljaju | u kaznionici/zatvoru | Izvan kaznionice/zatvora |
| opismenjavanje      | 3                  | 3         |           | 3           | 3                    |                          | 19             | 5          | 3         | 5           | 5                    | 2                        |
| osnovna škola       | 4                  |           |           | 9           | 4                    |                          | 60             | 9          | 2         | 9           | 7                    | 3                        |
| osposobljavanje     | 16                 | 7         | 3         | 131         | 16                   |                          | 253            | 124        | 33        | 94          | 62                   | 7                        |
| obrtička škola      | 4                  |           |           | 4           | 2                    | 2                        | 5              |            | 1         | 4           | 2                    | 2                        |
| srednja škola       | 5                  |           | 1         | 4           | 1                    | 3                        | 7              | 3          | 1         | 3           | 1                    | 4                        |
| viša škola          |                    |           |           |             |                      |                          |                |            |           |             |                      |                          |
| visoka škola        | 2                  |           |           | 6           | 1                    | 5                        |                |            |           | 3           | 1                    | 2                        |
| tečajevi            | 11                 |           |           | 11          | 8                    | 3                        | 91             | 43         | 50        | 2           |                      | 7                        |
| <b>UKUPNO</b>       | <b>45</b>          | <b>10</b> | <b>4</b>  | <b>168</b>  | <b>35</b>            | <b>13</b>                | <b>435</b>     | <b>184</b> | <b>90</b> | <b>120</b>  | <b>78</b>            | <b>27</b>                |

Kaznionice i zatvori obvezni su organizirati nastavak osnovnog obrazovanja za osobe do 21 godine starosti, a opismenjavanje se organizira neovisno o dobi. Nastavak obrazovanja predviđa se pojedinačnim programom izvršavanja kazne zatvora, a zatvorenike se potiče na dragovoljnost u nastavku obrazovanja. U kaznionicama i zatvorima se organizira opismenjavanje, osnovna škola i osposobljavanje za zanimanja. Zatvorenicima se može omogućiti stjecanje višeg i visokog obrazovanja na vlastiti trošak ako se program izobrazbe može uskladiti sa sigurnosnim razlozima. To je naročito zanimljivo zatvorenicima koji izdržavaju kaznu u poluotvorenim i otvorenim uvjetima i koji koriste pogodnosti izlazaka u mjesto prebivališta.

Obrazovanje zatvorenika realizira se u suradnji sa Srednjom strukovnom školom Odgojnog zavoda u Turopolju, Centrom za obrazovanje Kaznionice u Lepoglavi i vanjskim obrazovnim ustanovama. Izbor zanimanja ograničen je s jedne strane brojem verificiranih programa, a s druge strane mogućnostima kaznionica i zatvora da zatvorenicima omoguće provođenje praktične nastave u radionicama pod vodstvom kvalificiranih strukovnih učitelja. Kako se najčešće radi o osposobljavanju za zanimanja, naglasak je upravo na praktičnom dijelu nastave. Zatvorenici i nadalje pokazuju veliki interes za informatička zanimanja za koja je potrebno imati informatičke radionice, opremu i stručno vodstvo te ih nije moguće organizirati bez ovih pretpostavki. Bez obzira koja obrazovna ustanova izvodi nastavu, iz potvrda o osposobljenosti i svjedodžbi koje zatvorenici dobivaju ne vidi se da su obrazovanje završili tijekom izdržavanja kazne zatvora. Sva zanimanja upisuju se u radnu knjižicu. Radi se o poljoprivrednim zanimanjima, variocima, soboslikarima, viljuškaristima, pomoćnim kuharima itd. Obrazovanje se organizira uz rad, a kad to nije moguće zatvoreniku koji uredno izvršava obveze izobrazbe isplaćuje se zakonom propisana naknada u visini od 25% osnovice. Uspješno sudjelovanje u izobrazbi uzima se u obzir kod procjene uspješnosti pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora.

### 1.10.1.3. Organizacija slobodnog vremena

Zatvorenicima se u okviru njihovih interesa te mogućnosti kaznionica i zatvora organiziraju različite aktivnosti u slobodno vrijeme, a koje se odnose na sportsko-rekreativne sadržaje, kulturne sadržaje i dušebrižništvo.

Slika 40. Broj i vrsta aktivnosti slobodnog vremena zatvorenika tijekom 2009.g.

|  |   |            |
|--|---|------------|
| <b>KULTURNE PRIREDBE</b>   | koncert   | 34         |
|  | kazališne predstave   | 23         |
|  | drugo (galerije, muzeji)  | 459        |
| <b>SPORTSKA DOGAĐANJA</b>  | nogomet   | 1038       |
|  | stolni tenis  | 1224       |
|  | košarka   | 1035       |
|  | drugo (badminton, šah, odbojka, boćanje, dizanje utega, teretana) | 2727       |
| <b>Ostvareni kontakti s predstavnicima sredstava javnog priopćavanja</b> |   | <b>80</b>  |
| <b>Posjete nevladinih udruga i međunarodnih organizacija</b>             |   | <b>207</b> |

U promatranom razdoblju bilježe se 516 kulturna događanja u zatvorima i kaznionicama, kao i izvan njih u kojima zatvorenici aktivno sudjeluju. Osim organizacije koncerata i kazališnih predstava, za zatvorenike su upriličene posjete muzejima i galerijama. Održano je 6.024 sportskih događanja vezano uz nogomet, stolni tenis, košarku i drugo.

Zatvorenici u okviru literarno novinarskih sekcija pišu članke i uređuju zatvorske novine u kaznionicama u Lepoglavi, Glini, Lipovici-Popovači, Turpolju, Valturi i Požegi, u odgojnim zavodima, kao i u više zatvora. Dio zatvorskih listova tiska se u Kaznionici u Glini. Također je zapažena aktivnost glazbenih sekcija Kaznionice u Glini i Lepoglavi koje imaju glazbene sastave te potpuno samostalno pripremaju i izvode glazbene priredbe. Glinski sastav *Nisam kriv* izdao je i vlastiti CD.

Likovne sekcije priređuju izložbe, a radovi zatvorenika sukladno Pravilniku o troškovima izrade, procjeni, izlaganju, pohranjivanju i prodaji stvari nastalih radom zatvorenika u slobodno vrijeme postaju njihovo vlasništvo ili se prodaju uz naknadu zatvoreniku. Iako se maksimalno podržavaju gostovanja vanjskih kulturnih ustanova, naglasak se stavlja na angažman zatvorenika u različitim slobodnim aktivnostima (intarzija, modelarstvo, dramska i druge).

### 1.10.1.4. Dušobrižništvo i vjeroispovijedanje

Zatvorenici imaju pravo na vjeroispovijedanje koristeći vlastitu vjersku literaturu i stvari za religijsku uporabu, a također imaju pravo kontaktirati s vjerskim službenikom svoje vjerske zajednice.

Vjeroispovijedanje i dušobrižništvo za najzastupljenije vjerske zajednice uređeno je sporazumima o dušobrižništvu koje pojedina vjerska zajednica potpisuje s Vladom RH na temelju međunarodnih ugovora i Zakona o izvršavanju kazne zatvora (ovakav sporazum za sada postoji za zatvorenike i maloljetnike katoličke, pravoslavne i muslimanske vjeroispovijesti, a krajem 2009. godine u pripremi je bilo i potpisivanje istovrsnog sporazuma i sa židovskom vjerskom zajednicom).

U slučajevima ostalih vjerskih zajednica (upisanih u registar vjerskih zajednica koji vodi Ministarstvo uprave) omogućava se kontakt zainteresiranog zatvorenika s predstavnikom kojeg imenuje vjerska zajednica.

U povodu velikih katoličkih blagdana osobita se pažnja poklanja vjerskim potrebama zatvorenika i maloljetnika te se organiziraju svete mise i duhovni susreti koje često predvode istaknuti crkveni vjerodostojnici.

### 1.10.2. POSEBNI PROGRAMI

Dio posebnih programa provodi se u zatvorskom sustavu dugi niz godina, dok je dio uveden nešto recentnije. Pojava posebnog programa usmjerenog na specifične skupine zatvorenika javljala se u vremenu paralelno s pojavom određenog problema u društvu (pr. zlouporaba droga, PTSP kao posljedica ratnih zbivanja), ili paralelno s buđenjem spoznaje o postojanju određenog problema (nasilje, seksualno nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje djece), a što je dovelo do postupnog širenja spektra posebnih programa u zatvorskom sustavu. Aktualno se u zatvorima, kaznionicama i odgojnim zavodima primjenjuju sljedeći programi: tretman ovisnika o alkoholu, odnosno osoba s alkoholom uzrokovanim poremećajima, tretman ovisnika o drogi, odnosno osoba s drogom uzrokovanim poremećajima, tretman osoba oboljelih od PTSP-a, tretman nasilnih delinkvenata (ART), tretman seksualnih delinkvenata (PRIKIP), tretman počinitelja kaznenih djela u prometu (Promet), program odgovornog roditeljstva, terapijske skupine za osobe s izrečenom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja. Svi ovi programi primjenjuju se isključivo na pravomoćno osuđene osobe, odnosno na zatvorenike i maloljetnike (maloljetnički zatvor i odgojna mjera upućivanja u odgojni zavod). Predviđaju se zatvorenicima/maloljetnicima u okviru provođenja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, ovisno o procjeni njihovih kriminogenih rizika i tretmanskim potreba, ali i općenito potreba za promjenom ponašanja radi poboljšanja kvalitete života njih samih te njihovog užeg i šireg socijalnog okruženja.

U posebne programe tretmana je tijekom 2009. godine od 7105 pravomoćno osuđenih zatvorenika bilo uključeno 34,02%.

Na dan 31.12.2009. godine od 3399 zatvorenika koji su se zatekli na izvršavanju kazne zatvora, u posebne programe bilo je uključeno 42,81%.

Slika 41. Zatvorenici uključeni u posebne programe tretmana

| <b>POSEBNI PROGRAM</b>                             | tijekom<br>2009. godine | na dan<br>31. 12. 2009. |
|--|-------------------------|-------------------------|
| Tretman osoba s alkoholom uzrokovanim poremećajima | 572                     | 338                     |
| Tretman osoba s drogom uzrokovanim poremećajima    | 1234                    | 691                     |
| PTSP   | 345                     | 182                     |
| Promet   | 107                     | 74                      |
| ART  | 21                      | 34                      |
| PRIKIP   | 32                      | 12                      |
| drugo  | 106                     | 124                     |
| <b>UKUPNO</b>                                      | <b>2417</b>             | <b>1455</b>             |

Napominjemo da, nažalost, nisu svi zatvorenici kojima je to potrebno uključeni u posebne programe. Jedan od razloga što su neki noviji programi organizirani samo u nekim kaznionicama i zatvorima jest taj što provedba programa zahtijeva specifičnu edukaciju pa za sada nema dovoljno stručnjaka koji bi ih implementirali. Unatoč poteškoćama, razvidno je da se u zatvorskom sustavu provode brojni posebni programi koji pokrivaju specifične potrebe zatvorenika.

Slika 42. Maloljetnici uključeni u posebne programe tretmana

| POSEBNI PROGRAMI                                   | tijekom 2009. godine      |                         |           | na dan 31. prosinca 2009. godine |                         |           |
|--|---------------------------|-------------------------|-----------|----------------------------------|-------------------------|-----------|
|  | izrečena sigurnosna mjera | po odluci stručnog tima | UKUPNO    | izrečena sigurnosna mjera        | po odluci stručnog tima | UKUPNO    |
| Tretman osoba s alkoholom uzrokovanom poremećajima | 1                         | 5                       | 6         |                                  | 2                       | 2         |
| Tretman osoba s drogom uzrokovanim poremećajima    | 5                         | 14                      | 19        |                                  | 9                       | 9         |
| ART  |                           |                         | 8         |                                  |                         | 7         |
| <b>UKUPNO</b>                                      |                           |                         | <b>33</b> |                                  |                         | <b>18</b> |

Maloljetnika uključenih u posebne programe bilo je tijekom 2009. godine 33, a na 31.12.2009. godine 18.

#### 1.10.2.1. Ovisnici

Potrebno je napomenuti kako se posebni tretmansi programi provode u uvjetima prenapučenosti kaznionica i zatvora i kako stanoviti broj zatvorenika ovisnika izdržavaju kaznu u zatvorima u kojima u pravilu nedostaju specifični tretmansi programi za ovako homogenizirane skupine zatvorenika. Međutim, u tim okolnostima ovoj specifičnoj populaciji se, uz zdravstvenu, pruža i savjetodavna te psihosocijalna pomoć uz opće metode tretmana.

##### 1.10.2.1.1. Osobe s drogom uzrokovanim poremećajima

Ovisnici, odnosno osobe s drogom uzrokovanim poremećajima čine specifičnu kategoriju počinitelja kaznenih djela, odnosno zatvorenika. Iako je jedan dio njih primarno kriminaliziran, najveći broj osoba koje kaznu izvršavaju zbog zlouporabe droga, odnosno kaznenih djela povezanih sa zlouporabom, kaznena djela čini upravo kao izravnu ili neizravnu posljedicu tih poremećaja. Stoga je primjena posebnog programa tretmana ovisnika, odnosno osoba s drogom uzrokovanim poremećajima u zatvorskom sustavu usmjerena na prevenciju ovisničkog, a time i kriminalnog recidiva.

Slika 43. Broj zatvorenika-ovisnika o drogama uključenih u posebni program (KLO)

| TRETMAN OVISNIKA O DROGAMA | tijekom 2009. godine      |                         |             | na dan 31. prosinca 2009. godine |                         |            |
|----------------------------|---------------------------|-------------------------|-------------|----------------------------------|-------------------------|------------|
|                            | izrečena sigurnosna mjera | po odluci stručnog tima | UKUPNO      | izrečena sigurnosna mjera        | po odluci stručnog tima | UKUPNO     |
| KLO zatvorenici            | 623                       | 611                     | 1234        | 355                              | 336                     | 691        |
| KLO maloljetnici           | 5                         | 14                      | 19          | 0                                | 9                       | 9          |
| <b>UKUPNO</b>              | <b>628</b>                | <b>625</b>              | <b>1253</b> | <b>0</b>                         | <b>345</b>              | <b>700</b> |

Ovisnici se u program uključuju na temelju izrečene sigurnosne mjere obveznog liječenja te na temelju odluke stručnog tima koji odluku o uključivanju u posebni program donosi na temelju dijagnostičke obrade zatvorenika u Odjelu za dijagnostiku i programiranje ili tijekom prijama. Neovisno o tome na koji način je zatvorenik uključen u poseban program, pristup i elementi programa su jednaki za sve ovisnike. U organizaciji i sadržaju programa rada s ovisnicima vodi se računa o kompatibilnosti s programima koji se provode u zajednici. Kod ovisnika naročito dolazi do izražaja element uključivanja u tretman u vlastitoj zajednici tijekom izdržavanja kazne, a naročito za vrijeme uvjetnog otpusta. Ovisnike o drogama se povezuje sa Centrima za prevenciju ovisnosti te organizacijama civilnog društva čija je registrirana djelatnost tretman ovisnosti.

U provedbi programa naglasak je stavljen na grupni oblik rada, a individualni se primjenjuje najčešće u kombinaciji sa grupnim i tamo gdje nije organiziran grupni rad. Tamo gdje za to postoje uvjeti formirani su klubovi liječenih ovisnika (modificirana terapijska zajednica) i to je najčešće primjenjivana metoda. Ovaj kao i drugi organizirani oblici grupnog rada sa zatvorenima podrazumijevaju postojanje terapijskog ugovora sa zatvorenikom, kontrolu apstinencije, savjetodavnu pomoć, radnu terapiju, organizirano provođenje slobodnog vremena zatvorenika ovisnika uz opće metode tretmana. Tretman se provodi timski, a sastav tima ovisi o profesionalnoj strukturi odjela tretmana pojedine kaznionice, odnosno zatvora. U tretman su osim neposrednog izvoditelja (terapeuta) najčešće posredno uključeni i liječnik, psiholog, socijalni radnik, po potrebi psihijatar te drugi članovi timova tretmanskih skupina (strukovni učitelji, nastavnici, odjelni pravosudni policajci). Liječenje ovisnika središnji je dio i njihovog zdravstvenog zbrinjavanja u koje su neposredno uključeni liječnik i psihijatar.

U posebni program tretmana ovisnosti (tzv. KLO), tijekom 2009. godine bilo je uključeno 17,11% zatvorenika

Na dan 31.12.2009. godine u KLO je bilo je uključeno 19,91% zatvorenika.

#### *1.10.2.1.2. Projekt resocijalizacije ovisnika*

U kontekstu tretmana ovisnika, valja napomenuti da je tijekom 2009. godine nastavljena provedba *Projekta resocijalizacije ovisnika o drogama koji su završili neki od programa odvikavanja od ovisnosti i rehabilitacije u terapijskoj zajednici ili zatvorskom sustavu, te ovisnika koji su u izvanbolničkom tretmanu i duže vrijeme stabilno održavaju apstinenciju i pridržavaju se propisanog načina liječenja.* Provedena je anketa i utvrđen popis od 30 zatvorenika zainteresiranih za program doškovanja i prekvalifikacije u sklopu Projekta resocijalizacije ovisnika o drogama te je provedeno je psihologijsko testiranje, profesionalna orijentacija i procjena zdravstvene i radne sposobnosti za 22 zatvorenika. U svrhu poboljšanja rezultata, odnosno povećanja broja korisnika, početkom sljedeće godine planira se predložiti prilagodba Projekta kojom bi se isti usmjerio primarno na populaciju ovisnika u Kaznionici u Glini.

#### *1.10.2.1.3. Osobe s alkoholom uzrokovanim poremećajima*

Ovisnici te druge osobe koje iskazuju alkoholom uzrokovane poremećaje, uobičajeno pokazuju nisku razinu uvida u vlastiti problem, a usto su zbog svog pijenja često izloženi stigmatizaciji i osudi društva. Ovakva stigmatizacija prisutna je i u zatvorima i kaznionicama te često dodatno pojačava otpor zatvorenika prema uključivanju u tretman. Upravo zbog toga je na početku tretmana izuzetno bitno pronaći dovoljno jaki ekstrinzični poticaj (motivaciju) za sudjelovanje u programu. Sukladno tome, u početku je tretman poluprisilnog karaktera, a

najčešći motiv uključivanja je vezan za ostvarivanje pogodnosti i uvjetnog otpusta, što je moguće ostvariti jedino sudjelovanjem u provođenju svih segmenata pojedinačnog programa izvršavanja kazne. Kada zatvorenici uključivani u program tretmana osoba s alkoholom uzrokovanim poremećajima, koji se najčešće provodi kroz OKLA (Ogledni klub liječenih alkoholičara) koncipiran po principima modificirane terapijske zajednice, počnu ostvarivati pogodnosti izlazaka, upućuju ih se u domicilni KLA, gdje se u tretman nastoji uključiti i obitelj zatvorenika.

Slika 44. Zatvorenici i maloljetnici uključeni u posebni program tretmana ovisnosti o alkoholu

| TRETMAN<br>OVISNIKA O<br>ALKOHOLU | tijekom 2009. godine            |                               |            | na dan 31. prosinca 2009. godine |                               |            |
|-----------------------------------|---------------------------------|-------------------------------|------------|----------------------------------|-------------------------------|------------|
|                                   | izrečena<br>sigurnosna<br>mjera | po odluci<br>stručnog<br>tima | UKUPNO     | izrečena<br>sigurnosna<br>mjera  | po odluci<br>stručnog<br>tima | UKUPNO     |
| KLA zatvorenici                   | 314                             | 258                           | 572        | 199                              | 139                           | 338        |
| KLA maloljetnici                  | 1                               | 5                             | 6          | 0                                | 2                             | 2          |
| <b>UKUPNO</b>                     | <b>315</b>                      | <b>263</b>                    | <b>578</b> | <b>199</b>                       | <b>141</b>                    | <b>340</b> |

U posebni program tretmana zatvorenika ovisnika, odnosno zatvorenika s alkoholom uzrokovanim poremećajima uključuju se svi zatvorenici (upućeni na izvršavanje kazne zatvora) kojima je izrečena sigurnosna mjera obveznog liječenja od alkohola, te zatvorenici za koje se u postupku dijagnostike utvrđena ovisnost ili zlouporaba alkohola, odnosno da je konzumiranje alkohola u izravnoj vezi s činjenjem kaznenih djela. Ovim zatvorenicima sudjelovanje u posebnom programu tretmana alkoholom uzrokovanih poremećaja predstavlja jednu od obveza određenih pojedinačnim programom izvršavanja kazne zatvora.

Tretman se u svim kaznionicama i nekim zatvorima, gdje za to postoje uvjeti provodi grupno, a u ostalim zatvorima individualno, s ciljem na stjecanju edukacije o alkoholom uzrokovanim poremećajima te povezivanjem, kada se za to steknu uvjeti, sa KLA koji djeluje u prebivalištu ili boravištu zatvorenika. Tretman se provodi timski, a sastav tima ovisi o profesionalnoj strukturi odjela tretmana pojedine kaznonice, odnosno zatvora. U tretman su osim neposrednog izvoditelja (terapeuta) najčešće posredno uključeni i liječnik, psiholog, socijalni radnik, po potrebi psihijatar te drugi članovi timova tretmanskih skupina (strukovni učitelji, nastavnici, odjelni pravosudni policajci).

U posebni program tretmana osoba s alkoholom uzrokovanim poremećajima (tzv. KLA), tijekom 2009. godine bilo je uključeno 7,89% zatvorenika.

Na dan 31.12.2009. godine u KLA je bilo uključeno 9,67% zatvorenika.

### 1.10.2.2. Počinitelji kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa

Prema počiniteljima kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa se u našem zatvorskom sustavu, unatoč prepoznatoj potrebi, dugo se nisu primjenjivali posebni programi tretmana. Prva primjena posebnog programa za ovu kategoriju zatvorenika započela je u formi pilot programa koji se od 2005. godine kontinuirano provodi u Kaznionici u Lepoglavi pod voditeljstvom vanjskog suradnika psihijatra. Zbog mogućeg izbjegavanja uključivanja u program koji bi u svom nazivu jasno ukazivao da se radi o tretmanu seksualnih delinkvenata te uopće radi izbjegavanja dodatne stigmatizacije počinitelja seksualnih delikata, program se provodi pod neutralnim nazivom „Prevenција recidivizma i kontrola impulzivnog ponašanja“ - PRIKIP. Temelji na modificiranom obliku kognitivno-bihevioralne terapije, a njime su obuhvaćeni muškarci u dobi od 33 do 53 godine koji imaju teškoće s kontrolom seksualnog

nagona. Uključivanje u program je dragovoljno, a trajanje programa je 10 mjeseci po skupini zatvorenika.

Zbog potrebe za uvođenjem specijaliziranog programa tretmana seksualnih prijestupnika na razini cijelog zatvorskog sustava, u potrazi za iskušanim stranim iskustvima sastavljen je projektni prijedlog s opisom problema i potreba kojim se apliciralo za Nizozemske bilateralne pretpristupne programe pomoći, u ovom slučaju za MATRA program u okviru kojeg su službenici zatvorskog sustava prošli edukaciju za rad sa seksualnim prijestupnicima. Nizozemski model procijenjen je u potpunosti primjenjivim u hrvatskom zatvorskome sustavu, a ispostavilo se i kako ima brojne zajedničke elemente s postojećim programom koji se provodi u Kaznionici u Lepoglavi.

Stoga je u Kaznionici u Lepoglavi nastavljeno s provedbom postojećeg programa, modificiranog u skladu s novim spoznajama, znanjima i vještinama usvojenim edukacijom provedenom u sklopu MATRA programa, a grupni tretman seksualnih delinkvenata po nizozemskom modelu provodi se još u Kaznionici u Glini.

Tijekom 2009. godine u PRIKIP su bila uključena 32 zatvorenika, a 31.12.2009. godine bilo je uključeno 12 zatvorenika.

### **1.10.2.3. Nasilni delinkventi**

Posljednjih nekoliko godina u zatvorskome sustavu došlo je do povećanja svijesti o potrebi uvođenja posebnih programa tretmana «nasilnih» delinkvenata radi poboljšanja uvjeta života u kaznionicama i zatvorima, redukcije stope recidivizma i povećanja kvalitete života navedenih počinitelja, odnosno njihovih obitelji i šire socijalne zajednice nakon otpuštanja zatvorenika na slobodu. Kako bismo službenicima zatvorskog sustava omogućili adekvatnu edukaciju za rad s nasilnim zatvorenicima, pristupilo se traženju postojećeg programa u zajednici koji bi se mogao prilagoditi i primijeniti u zatvorskim uvjetima. S tim je ciljem uspješno aplicirano za sredstva iz nizozemskih MATRA bilateralnih programa pomoći te nam je u okviru projekta *Tretman zatvorenika počinitelja kaznenih djela s elementima nasilja u zatvorima i kaznionicama*, osigurana edukacija službenika. Imenovani se projekt provodio tijekom 2008. i 2009. godine i njime su službenici tretmana educirani za provedbu ART treninga (*Aggression Replacement Training – Trening zamjene agresije*), odnosno za grupni rad sa zatvorenicima s poteškoćama kontrole agresivnosti, a službenici osiguranja iz područja komunikacije i ovladavanja/upravljenja agresijom. S obzirom da je edukacija koncipirana po principu „trening za trenere“, u oba odjela formirana je jezgra stručnjaka koji nadalje educiraju svoje kolege. Do kraja 2009.g. za ART educirano 12 službenika tretmana, a za njih 9 edukacija je bila u tijeku, dok je za *Komunikaciju i ovladavanje/upravljenje agresijom* tijekom 2009.g. educirano je 544 službenika osiguranja. ART se na kraju 2009. godine provodio u 5 kaznionica, 2 zatvora i 1 odgojnom zavodu.

Tijekom 2009. godine u ART je bilo uključen 21 zatvorenik te 8 maloljetnika, a na dan 31.12.2009.godine bila su uključena 34 zatvorenika te 7 maloljetnika.

### **1.10.2.4. Počinitelji kaznenih djela u prometu**

Osobe osuđene na kaznu zatvora zbog počinjenog kaznenog djela iz prometa najčešće nisu visoko kriminalizirane ni visoko sigurnosno rizične te kaznu zatvora u pravilu izvršavaju u poluotvorenim i otvorenim uvjetima. Zbog relativno velikog broja ovakvih zatvorenika koji, iako često nekriminalizirani, iskazuju brojne poteškoće izravno ili neizravno povezane s počinjenjem djela, javila se potreba za formiranjem specijaliziranog programa tretmana koji bi bio usmjeren na ovu kategoriju zatvorenika. Stoga se od 2005.g. ovaj program provodi,

najprije u Kaznionici u Lipovici, a zatim u Kaznionici u Valturi, s intencijom daljnjeg širenja sukladno potrebama i mogućnostima zatvorskog sustava.

Program tretmana zatvorenika s kaznenim djelom iz prometa djeluje na četiri osnovna područja: poznavanje prometnih propisa, uzročnost i pojavnici oblici prometnih nesreća (s posebnim dijelom koji se odnosi na alkoholiziranost i promet), posljedice prometnih nesreća (s posebnim dijelom koji se odnosi na ozljede u prometu i prvu pomoć) te prometna psihologija i kultura.

U okviru programa uspostavljena je suradnja s vanjskim partnerima. Osim kontinuirane suradnje s Hrvatskim autoklubom, suradnja je dogovorena i s Udrugom prometnih žrtava Hrvatske te s MUP-om.

Tijekom 2009. godine u posebni program „Promet“ bilo je uključeno 107 zatvorenika, a na dan 31.12.2009.g. bila su uključena 74 zatvorenika.

#### **1.10.2.5. Osobe oboljele od PTSP-a**

Nakon Domovinskog rata u zatvorima i kaznionicama su se zbog počinjenih kaznenih djela počeli pojavljivati i zatvorenici hrvatski branitelji s izraženim simptomima posttraumatskog stresnog poremećaja. Obzirom na simptome koje ovaj poremećaj nosi sa sobom, osim tegoba koje nepovoljno djeluju na kvalitetu života samih oboljelih osoba, one na određeni način predstavljaju i rizičnu skupinu u društvu. Tijekom izvršavanja kazne zatvora, zbog često povišene agresivnosti i niskog praga tolerancije na frustraciju, skloni su burnom reagiranju neprimjerenog povodu, a što sve može dovesti do težih povreda sigurnosnog stanja u kaznionici. Krajem 2000. godine, kada je broj zatvorenika s dijagnosticiranim PTSP-om postao značajan, procijenjeno je kako bi bilo korisno organizirati neki oblik psihološke pomoći ovim zatvorenicima.

Posebni program tretmana osoba oboljelih od PTSP-a pokrenut je najprije u Kaznionici u Lepoglavi, a danas se provodi grupno šest kaznionica te individualno i u zatvorima.

Uključivanje u posebni program određuje se pojedinačnim programom izvršavanja kazne a na temelju postavljene dijagnoze, preporuke Odjela za dijagnostiku i programiranje i/ili procjenu Stručnog tima Kaznionice. Po sličnome modelu kao u slučaju posebnog programa tretmana ovisnosti o drogama/alkoholu, i zatvorenike s dijagnosticiranom PTSP-om upućuje se na nastavak liječenja i praćenja, najčešće liječnicima kod kojih su se liječili i prije dolaska na izdržavanje kazne.

Tijekom 2009. godine u posebni program tretmana osoba oboljelih od PTSP-a bilo je uključeno 345 zatvorenika, a na dan 31.12.2009.g. bila su uključena 182 zatvorenika.

#### **1.10.2.6. Ostali posebni programi**

Uz navedene, u zatvorskom se sustavu provode još neki programi tretmana. Tako je 2009. godine dogovorena suradnja između Uprave za zatvorski sustav i Uprave za obitelj Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti na pružanju psihosocijalne pomoći roditeljima maloljetne djece u zatvorima i kaznionicama. Dogovoreno je provođenje Pilot projekta *Odgovorno roditeljstvo* tijekom 2010. godine u suradnji s Obiteljskim centrima pri Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u zatvorima u Rijeci, Splitu, Varaždinu i Sisku.

U Zatvorskoj bolnici u Zagrebu organizirane su tzv. *Terapijske skupine* – posebni program tretmana usmjeren na zatvorenike kojima je izrečena sigurnosna mjera obveznog



psihijatrijskog liječenja iz članka 75. KZ. Terapijske skupine – članak 75. KZ-a održavaju se i u kaznionicama u Lepoglavi, Glini, Požegi i Valturi. Također su u pojedinim kaznionicama i odgojnim zavodima organizirane različite radionice usmjerene na razvoj komunikacijskih i drugih socijalnih vještina.

### **1.11. SURADNJA S INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA**

U svrhu podizanja kvalitete provedbe pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, osobito u situaciji nedostatnog broja službenika tretmana te njihove posljedične opterećenosti poslom, zatvorski sustav je otvoren prema suradnji s različitim institucijama te organizacijama civilnog društva, između ostalog i u segmentu provedbe posebnih programa u zatvorima i kaznionicama.

U slučaju ovisnika o drogama postoji suradnja s centrima za prevenciju ovisnosti te organizacija civilnog društva s kojima se zatvorenika povezuje tijekom izdržavanja kazne i u kojima zatvorenik nastavlja tretman nakon otpusta.

Tamo gdje nije moguće organizirati provođenje posebnog programa u okviru poslova odjela tretmana potiče se uspostavljanje suradnje s organizacijama civilnog društva iz lokalne zajednice i na način da se ovaj program provodi u zatvoru, odnosno kaznionici. Prednost je ove suradnje i u tome što savjetovanje i praćenje zatvorenika zadržava kontinuitet i nakon otpusta, a kroz ovakav pristup moguće je u tretman i savjetovanje uključiti obitelj ili drugu osobu koja će ovisniku pružati potporu u apstinenciji i promjeni stila života. Na ovaj je način tijekom 2009. godine ostvarena suradnja u tretmanu i poslijepenalnom prihvatu ovisnika s udrugama: *Terra* i *Egzodus* u Zatvoru u Rijeci, *Stijena* u kaznionicama u Glini i Lepoglavi te *Ne-ovisnost* u Zatvoru u Osijeku, kao i suradnja s centrima za prevenciju ovisnosti u zatvorima u Dubrovniku i Gospiću.

U segmentu tretmana ovisnika, osobito ističemo suradnju s Domom za ovisnike Zajednica Susret, s kojom je 2009. godine sklopljen novi sporazum: *Sporazum o suradnji na projektu psihosocijalne rehabilitacije zatvorenika-ovisnika tijekom uvjetnog otpusta*. Suradnja s ovom udrugom odvija se na razini cijelog zatvorskog sustava.

Tretman ovisnika o alkoholu tradicionalno je dobro povezan i naslonjen na rad udruga Klubova liječenih alkoholičara s kojima se zatvorenika povezuje tijekom izdržavanja kazne i u kojima zatvorenik nastavlja tretman nakon otpusta. Prilikom rješavanja uvjetnog otpusta bitni su pokazatelji o nastavku tretmana u zajednici, uključenosti obitelji ili jednog člana obitelji u rad domicilnog KLA te uspostavljenoj apstinenciji. Mreža KLA jedna je od najrasprostranjenijih mreža, a veliki broj zatvorenika ovisnika o alkoholu, odnosno zatvorenika s alkoholom uzrokovanim poremećajima ima KLA u svojoj zajednici. Klubovi su se etablirali kao mjesta za kvalitetno provođenje tretmana i održavanje apstinencije.

### **1.12. POGODNOSTI ZATVORENIKA**

Pogodnosti predstavljaju skup poticajnih mjera usmjerenih na smanjivanje negativnih učinaka zatvaranja i poticanje u ostvarivanju programa izvršavanja radi ostvarivanja svrhe izvršavanja kazne zatvora.

One se sastoje od ublažavanja uvjeta unutar kaznionice, odnosno zatvora te češćih dodira sa vanjskim svijetom.

Pogodnosti razvrstavanja na odjel s blažim uvjetima unutar kaznionice i zatvora mogu se koristiti samo u sklopu kaznionica/zatvora u kojima su organizirani Odjeli s blažim uvjetima - u Kaznionici u Lepoglavi, Kaznionici u Požegi-odjelu za žene (poluotvoreni - otvoreni odjel), Kaznionici u Lipovici-Popovači, Zatvoru u Gospiću i Zatvoru u Zagrebu.

Zatvorenici osuđeni na kaznu maloljetničkog zatvora ove pogodnosti mogu koristiti u Poluotvorenom odjelu Kaznionice u Požegi.

O pogodnosti upravitelj donosi odluku na temelju procjene uspješnosti programa izvršavanja. Prilikom odlučivanja o pogodnosti upravitelj se vodi načelom individualizacije izvršavanja kazne.

Tijekom 2009. godine upravitelji su zatvorenicima odobrili ukupno 405 pogodnosti razvrstavanja u odjel s blažim uvjetima i to: iz zatvorenih u poluotvorene uvjete 228 pogodnosti, iz poluotvorenih u otvorene uvjete 177 pogodnosti.

Zatvorenicama su upravitelji tijekom 2009. godine odobrili pogodnost razvrstavanja iz zatvorenih u poluotvorene uvjete 18 puta, a iz poluotvorenih u otvorene uvjete 11 puta, dok je maloljetnicima tijekom 2009. godine upravitelj odobrio pogodnost razvrstavanja 4 puta i to iz zatvorenih u poluotvorene uvjete.

Slika 45. Pogodnosti i njihova zlouporaba tijekom 2009. godine

| VRSTE POGODNOSTI                 |                                      | br. zatvorenika koji su koristili pogodnosti | broj iskorištenih pogodnosti | broj zlouporaba pogodnosti |
|----------------------------------|--------------------------------------|--|------------------------------|----------------------------|
| Pogodnosti izvan kaznenog tijela | izlazak s posjetom                   | 1104   | 3732                         | 11                         |
|                                  | izlazak bez posjete                  | 88   | 173                          |                            |
|                                  | vikend izlazak                       | 1413   | 11457                        | 50                         |
|                                  | izvanredni dopust                    | 432  | 698                          | 3                          |
|                                  | godišnji odmor izvan kaznenog tijela | 505  | 752                          | 8                          |
| Pogodnosti u kaznenom tijelu     | produžena posjeta                    | 711  | 2069                         |                            |
|                                  | slobodna posjeta (bez nadzora)       | 710  | 5988                         |                            |
|                                  | posebne nagrade                      | 88   | 62                           |                            |

Tijekom 2009. godine 1104 zatvorenika je koristio izlazak s posjetom koji su ukupno iskoristili 3732 izlaska a od kojih je evidentirano 11 zlouporaba. 88 zatvorenika koristilo je izlazak bez posjetitelja, a isti su ostvarili 173 izlaska, odnosno pri tome nisu napravili niti jednu zlouporabu i na vrijeme i uredno su se javili na daljnje izvršavanje kazne zatvora. Vikend izlazak koristila su 1413 zatvorenika koji su ukupno iskoristili 11457 pogodnosti, od kojih su u 50 slučajeva zabilježene zlouporabe istih. Izvanredni dopust koristilo je 432 zatvorenika kroz ukupno iskorištenih 698 izlazaka, a pri čemu je evidentirano 3 zlouporabe istih.

Godišnji odmor izvan kaznionice/zatvora koristila su 505 zatvorenika, i to u 752 navrata, pri čemu je evidentirano 8 zlouporaba.

Pogodnosti u kaznenom tijelu kroz produženu posjetu koristio je 711 zatvorenik i to u 2069 navrata. Slobodnu posjetu (bez nadzora) koristilo je 710 zatvorenika i to u 5988 navrata. Dok su posebne nagrade dobila 88 zatvorenika. Također u niti jednom slučaju kod pogodnosti unutar kaznenog tijela nisu zabilježene zlouporabe.

### 1.13. PREMJEŠTAJI ZATVORENIKA

Tijekom 2009. godine zaprimljeno je 1066 prijedloga za premještaj zatvorenika. Povjerenstvo za premještaje riješilo je pozitivno 749 prijedloga. Najveći broj zatvorenika premješten je u zatvorene uvjete (iz drugih zatvorenih, poluotvorenih ili otvorenih uvjeta), a manji broj u poluotvorene i otvorene.

O premještaju na izdržavanje kazne u drugu kaznionicu ili zatvor odlučuje Središnji ured na prijedlog upravitelja kaznionice ili zatvora gdje zatvorenik izdržava kaznu. Premještaji su uvjetovani sigurnosnim, organizacijskim i tretmanskim razlozima. Upravitelj kaznionice ili zatvora obvezno razmatra mogućnost premještaja u odjel ili kaznionicu s blažim uvjetima nakon izdržane polovice kazne, a nakon toga svakih šest mjeseci. Tijekom 2009. godine zatvorenici su premješteni iz svih spomenutih razloga. Radi prenapučenosti smještajnih mogućnosti kaznionica i zatvora, česti su bili premještaji iz organizacijskih, ali i sigurnosnih razloga zlouporabe blažih uvjeta izdržavanja kazne i nemogućnosti provođenja pojedinačnog programa u blažim uvjetima. U manjem broju slučajeva premješteni su i pritvorenici, ali naravno uz suglasnost nadležnog suda. Tijekom 2009. godine ukupno je premješten 741 zatvorenik.

Temeljni kriteriji za premještaj zatvorenika u blaže uvjete izvršavanja su rezultati provedbe programa izvršavanja kazne, sigurnosna procjena, procjena vjerojatnosti zlouporabe blažih uvjeta izdržavanja kazne, odnosno sigurnost zajednice.

### 1.14. TRANSFER ZATVORENIKA

Republika Hrvatska potpisnica je Konvencije o transferu osuđenih osoba s dodatnim Protokolom. U skladu s Konvencijom Republika Hrvatska prihvaća izvršavanje kazne zatvora izrečene u drugoj državi državljanima Republike Hrvatske pa je tako u 2009. godini 20 zatvorenika premješteno na izdržavanje kazne iz inozemstva u Republiku Hrvatsku.

Zatvorenici premješteni na izdržavanje kazne zatvora tijekom 2009. godine

| TRANSFER ZATVORENIKA |            | muški | žene |           | muški | žene |                  | muški     | žene     |
|----------------------|------------|-------|------|-----------|-------|------|------------------|-----------|----------|
| U državu             | Austrija   | 3     |      | Norveška  | 1     |      | Srbija           | 6         |          |
|                      | BIH        | 15    |      | Njemačka  | 11    | 1    | Švedska          | 2         |          |
|                      | Crna Gora  | 4     |      | Poljska   | 2     |      | Švicarska        | 1         |          |
|                      | Italija    | 4     |      | Rumunjska | 4     |      | Velika Britanija | 1         |          |
|                      | Madarska   | 1     |      | SAD       | 1     |      |                  |           |          |
|                      | Makedonija | 3     |      | Slovenija | 9     |      |                  |           |          |
| Iz države            | Austrija   | 2     |      | Njemačka  | 3     |      | Španjolska       | 2         |          |
|                      | BIH        | 5     |      | Srbija    | 6     |      | Velika Britanija | 1         |          |
|                      | Madarska   | 1     |      |           |       |      |                  |           |          |
| <b>SVEUKUPNO</b>     |            |       |      |           |       |      |                  | <b>68</b> | <b>1</b> |

Stranim državljanima omogućava se prijenos izvršavanja kazne zatvora izrečene od suda Republike Hrvatske u njihovu matičnu državu. U 2009. godini 63 zatvorenika transferirana su u matičnu državu radi nastavka izdržavanja kazne zatvora.

## **1.15. UVJETNI OTPUST ZATVORENIKA**

Tijekom 2009. Povjerenstvo za uvjetni otpust održalo je 32 sjednice na kojima je odlučeno o 1257 podnesenih molbi ili prijedloga za uvjetni otpust. Povjerenstvo je usvojilo 54,10% molbi, a odbilo 17,10% molbi, odnosno prijedloga. Zbog nepostojanja formalno pravnih pretpostavki odbačeno je 2,23% molbi dok je rješavanje 18,85% molbi odgođeno zbog potrebe dopune liječničke dokumentacije, pribavljanja izvješća centra za socijalnu skrb, okončanja kaznenog postupka, velikog ostatka neizdržanog dijela kazne ili drugih razloga. Ukupno 97 molbi je proslijeđeno na rješavanje upraviteljima kaznionica i zatvora, jer je ocijenjeno da je zbog malog ostatka kazne i daljnjeg tijeka penološkog tretmana odluku potrebno prepustiti upraviteljima. Treba istaknuti da su odgođene molbe u pravilu naknadno pozitivno riješene, što postotak pozitivno riješenih molbi u 2009. povećava na 72,95%.

### **1.15.1. Uvjetni otpusti iz nadležnosti upravitelja**

Na temelju odluke upravitelja iz zatvora je uvjetno otpušten ukupno 1201 zatvorenik na uvjetni otpust u trajanju do dva mjeseca što čini 32,98% od ukupno otpuštenih zatvorenika tijekom godine po svim osnovama.

Zbrajajući uvjetno otpuštene po odluci Povjerenstva za uvjetni otpust i po odlukama upravitelja kaznionica i zatvora 58,17% bilo je otpuštenih zatvorenika.

To je relevantan i bitan pokazatelj uspješne primjene rehabilitacijskog i resocijalizacijskog penološkog principa u izvršavanju kazne zatvora, koji se osnažuje i činjenicom da je tijekom godine bio vrlo mali broj opoziva. Posebno je to potrebno naglasiti u kontekstu trajne prekapacitiranosti zatvorskog sustava te činjenice da se institut pomilovanja i izvanrednog ublažavanja kazne primjenjuje na zanemariv broj zatvorenika. Institut uvjetnog otpusta je tijekom dugog niza godina, a poglavito od 2001. kada je Zakon o izvršavanju kazne zatvora koncipiran na novi i jedinstven način uz uvođenje suca izvršenja, konstantan i provjerljivi penološki instrument koji valorizira rezultate postignute u tretmanu zatvorenika tijekom izvršavanja kazne zatvora koji se provode kroz opće i posebne programe.

### **1.15.2. Pilot projekt nadziranih uvjetnih otpusta**

U sklopu nastavka aktivnosti na projektu ustrojavanja Probacijske službe u Republici Hrvatskoj, tijekom 2009. godine pokrenut je SPF (The Strategic Programme Fund) Projekt „Transitional Support for the Development of Probation Service in Croatia“, koji od rujna 2009. do travnja 2010. godine, provodi Središnji ured Uprave za zatvorski sustav uz potporu engleskih eksperata i Vlade Velike Britanije te uz suradnju Uprave za probaciju Ministarstva pravosuđa.

U pilotiranje probacijskih poslova vezanih uz nadzor zatvorenika tijekom uvjetnog otpusta uključene su Kaznionice u Lepoglavi i Kaznionica u Lipovici - Popovači.

Za potrebe pripreme uvjetnog otpusta za sjednice u studenom i prosincu primijenjen je instrument za procjenu rizika i tretmanskih potreba zatvorenika CROASyS (modificirana verzija engleskog instrumenta OASyS), te su pribavljena izvješća probacijskih službenika s terena o uvjetima za poslijepenalni prihvat i reintegraciju zatvorenika u zajednicu. Ukupno je u obje kaznionice u Projekt uključeno 7 zatvorenika iz Kaznionice u Lepoglavi i 11 iz Kaznionice u Lipovici-Popovači koji u projektu sudjeluju dragovoljno. Zatvorenike će tijekom uvjetnih otpusta nadzirati probacijski službenici i o tome izvještavati Upravu za probaciju i suca izvršenja.

## 1.16. PRAVA ZATVORENIKA I NJIHOVA ZAŠTITA

Temeljna ljudska prava propisana su Ustavom Republike Hrvatske i međunarodnim aktima, te Zakonom o izvršavanju kazne zatvora: smještaj primjeren ljudskom dostojanstvu i zdravstvenim standardima, zaštita osobnosti i tajnosti osobnih podataka, prehrana u skladu sa zdravstvenim standardima, rad, izobrazba, stručna pravna pomoć i pravno sredstvo za zaštitu prava, zdravstvena zaštita i zaštita majčinstva, dodir s vanjskim svijetom, boravak na otvorenom prostoru najmanje 2 sata dnevno, kontakt s odvjetnikom, vjeroispovijedanje, vjenčanje u kaznionici, odnosno zatvoru, glasovanje na općim izborima i dr. Zabranjena je diskriminacija zatvorenika po bilo kojoj osnovi. Ograničavanje zatvorenika u temeljnim pravima dopušteno je samo u granicama nužnim za ostvarivanje svrhe izvršavanja kazne zatvora, odnosno iz razloga održavanja reda i sigurnosti i u postupku propisanom Zakonom.

Zaštita prava zatvorenika propisana je Zakonom o izvršavanju kazne zatvora i u nadležnosti je suca izvršenja. Ostvaruje se podnošenjem žalbe ili pritužbe sucu izvršenja.

U 2009. godini podnesene su 84 žalbe nadležnom sucu izvršenja i to 34 zbog uskrate ili ograničenja prava propisanog Zakonom o izvršavanju kazne zatvora, te 49 zbog odluke o stegovnoj odgovornosti i jedan zbog odluke o naknadi štete. Za razliku od 2008. godine to je smanjenje za 18 žalbi.

Slika 46. Podnesene žalbe sucu izvršenja protiv odluke upravitelja, odnosno postupanje službenika u 2009. godini

| ŽALBE SUCU<br>IZVRŠENJA | uskrate ili ograničenja<br>prava |          |          |          | odluka o stegovnoj mjeri |          |            |          |           |          |          |          | naknada<br>štete |          | ukupno<br>žalbi |          |   |
|-------------------------|----------------------------------|----------|----------|----------|--------------------------|----------|------------|----------|-----------|----------|----------|----------|------------------|----------|-----------------|----------|---|
|                         | potvrđeno                        |          | odbačeno |          | ukinuto                  |          | preinačeno |          | potvrđeno |          | odbačeno |          | potvrđeno        |          |                 |          |   |
|                         | M                                | Ž        | M        | Ž        | M                        | Ž        | M          | Ž        | M         | Ž        | M        | Ž        | M                | Ž        | M               | Ž        |   |
| Kaznionica u Glini      |                                  |          |          |          | 1                        |          |            |          |           | 7        |          |          |                  | 1        |                 | 9        | 0 |
| Kaznionica u Lepoglavi  |                                  |          |          |          | 4                        |          |            |          |           | 29       |          |          |                  |          |                 | 33       | 0 |
| Kaznionica u Požezi     | 3                                |          |          | 4        |                          |          |            |          |           | 1        |          |          | 1                |          |                 | 4        | 5 |
| Kaznionica u Tropolju   |                                  |          | 3        |          |                          |          |            |          |           |          |          |          |                  |          |                 | 3        | 0 |
| Zatvor u Bjelovaru      | 4                                |          |          |          |                          |          |            |          |           |          |          |          |                  |          |                 | 4        | 0 |
| Zatvor u Karlovcu       | 1                                |          |          |          |                          |          |            |          |           |          |          |          |                  |          |                 | 1        | 0 |
| Zatvor u Osijeku        |                                  |          |          |          | 1                        |          |            |          |           |          |          |          |                  |          |                 | 1        | 0 |
| Zatvor u Požezi         | 1                                |          |          |          |                          |          |            |          |           |          |          |          |                  |          |                 | 1        | 0 |
| Zatvor u Puli           |                                  |          |          |          |                          |          |            |          |           |          |          | 3        |                  |          |                 | 3        | 0 |
| Zatvor u Sisku          |                                  |          |          |          |                          |          | 2          |          |           |          |          |          |                  |          |                 | 2        | 0 |
| Zatvor u Šibeniku       |                                  |          | 2        |          |                          |          |            |          |           |          |          |          |                  |          |                 | 2        | 0 |
| Zatvor u Varaždinu      | 15                               | 1        |          |          |                          |          |            |          |           |          |          |          |                  |          |                 | 15       | 1 |
| <b>UKUPNO</b>           | <b>24</b>                        | <b>1</b> | <b>5</b> | <b>4</b> | <b>6</b>                 | <b>0</b> | <b>2</b>   | <b>0</b> | <b>37</b> | <b>0</b> | <b>3</b> | <b>1</b> | <b>1</b>         | <b>0</b> | <b>78</b>       | <b>6</b> |   |

Protiv rješenja suca izvršenja zatvorenik može podnijeti žalbu sudskom vijeću nadležnog županijskog suda. U 2009. godini podneseno je 59 žalbi što je 7 manje nego u 2008. godini. Sudsko vijeće potvrdilo 38 odluka suca izvršenja, 2 rješenja su preinačena, a dva ukinuta dok je 17 žalbi odbačeno.

Slika 47. Rješenja sudskog vijeća povodom žalbi na rješenja suca izvršenja u 2009. godini

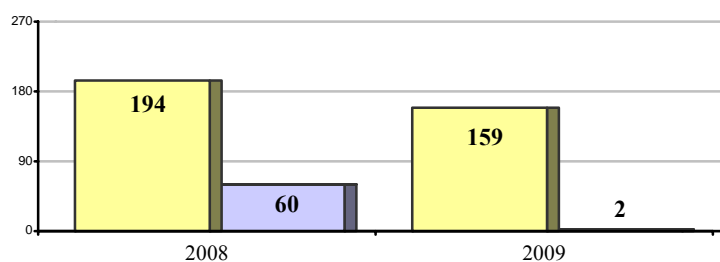
| ŽALBE SUDSKOM VIJEĆU   | ZATVORENICI            |          |                         |          |            |          |           |          |           |          |
|------------------------|------------------------|----------|-------------------------|----------|------------|----------|-----------|----------|-----------|----------|
|                        | ukupno podneseno žalbi |          | rješenje sudskog vijeća |          |            |          |           |          |           |          |
|                        |                        |          | ukinuto                 |          | preinačeno |          | potvrđeno |          | odbačeno  |          |
|                        | M                      | Ž        | M                       | Ž        | M          | Ž        | M         | Ž        | M         | Ž        |
| Kaznionica u Lepoglavi | 32                     |          | 2                       |          |            |          | 30        |          |           |          |
| Kaznionica u Požegi    | 2                      | 2        |                         |          |            |          |           |          | 2         | 2        |
| Kaznionica u Valturi   | 2                      |          |                         |          |            |          | 2         |          |           |          |
| Zatvor u Bjelovaru     | 10                     |          |                         |          |            |          |           |          | 10        |          |
| Zatvor u Gospiću       | 3                      |          |                         |          |            |          |           |          | 3         |          |
| Zatvor u Sisku         | 2                      |          |                         |          | 2          |          |           |          |           |          |
| Zatvor u Šibeniku      | 6                      |          |                         |          |            |          | 6         |          |           |          |
| <b>UKUPNO</b>          | <b>57</b>              | <b>2</b> | <b>2</b>                | <b>0</b> | <b>2</b>   | <b>0</b> | <b>38</b> | <b>0</b> | <b>15</b> | <b>2</b> |

Radi zaštite temeljnih ljudskih prava, zatvorenici imaju pravo pritužiti se i Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa koji obavlja nadzor nad radom i postupanjem sa zatvorenicima. U odnosu na ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu ili izobrazbu, zatvorenici se mogu pritužiti i nadležnim ministarstvima.

Također, zatvorenici imaju pravo podnositi pritužbe i pučkom pravobranitelju, pravobraniteljici za ravnopravnost spolova, pravobraniteljici za djecu, te međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava kojih je Republika Hrvatska članica. Zatvorenicima se jamči tajnost dopisivanja s tijelima državne vlasti, pravobraniteljima i navedenim međunarodnim organizacijama.

### 1.17. PRITUŽBE ZATVORENIKA

Slika 48. Pritužbe zatvorenika



Tijekom 2009. godine podnesene su 252 pritužbe na: Kaznionicu u Glini 14, Kaznionicu u Lepoglavi 97, Kaznionicu u Lipovici-Popovači 5, Kaznionicu u Požegi 15, Kaznionicu u Turopolju 2, Kaznionicu u Valturi 1, Zatvorsku bolnicu 19, Zatvor u Bjelovaru 8, Zatvor u Dubrovniku 2, Zatvor u Gospiću 18, Zatvor u Karlovcu 6, Zatvor u Osijeku 4, Zatvor u Požegi 3, Zatvor u Puli 12, Zatvor u Rijeci 4, Zatvor u Sisku 10, Zatvor u Splitu 3, Zatvor u Šibeniku 4, Zatvor u Varaždinu 3, Zatvor u Zadru 1 i Zatvor u Zagrebu 21.

252 pritužbe zatvorenika odnosile su se prvenstveno na:

- zdravstvenu zaštitu 72,
- postupanje službenika 64,
- neodobravanje pogodnosti 44,
- uvjete smještaja 33,
- nepredlaganja premještaja u blaže uvjete izvršavanja 25,
- neomogućavanje rada 15,
- oskrate telefoniranja 15,
- prehranu 12
- ocjenu pojedinačnog programa uspješnosti 10 i dr.

U povodu pritužbi Središnji ured Uprave za zatvorski sustav utvrdio je za 89,8% pritužbi zatvorenika da su neosnovane, a za 5,2% osnovane. U 2,4% postupaka utvrđeno je nenadležnost u postupanju, a 2,7% ih je proslijeđeno nadležnom županijskom odvjetništvu ili USKOK-u te postupanje po dvije pritužbe je u tijeku. Osnovane pritužbe odnosile su se na:

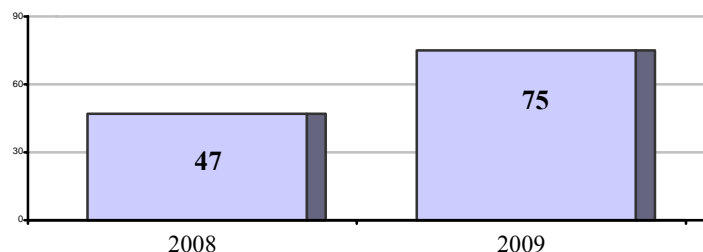
- uvjete smještaja,
- zlostavljanje od strane drugih zatvorenika,
- pritužbe na premještaj jer su smatrali da ispunjavaju uvjete na raspored u blaže – poluotvorene uvjete u Kaznionici u Lepoglavi,
- te po jedna pritužba na higijenske uvjete (nedostatak vode), neodržavanje kafe aparata, obustava izvršenja kazne, pravo na rad i postupanje službenika.

Pritužbe zatvorenika u odnosu na neodobravanje, odnosno obustavu pogodnosti utvrđene su kao neosnovane. Pogodnosti se u skladu sa Zakonom o izvršavanju kazne zatvora mogu steći ovisno o uspješnosti u provođenju pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora, a obustava pogodnosti rezultat je postupka koji je proveden protiv zatvorenika zbog stegovnog prijestupa ili neprovođenja aktivnosti utvrđene pojedinačnim programom izvršavanja kazne zatvora.

## 1.18. ZAHTJEVI ZATVORENIKA ZA NAKNADU ŠTETE

Svaki zatvorenik kojem je nezakonito uskraćeno neko pravo ili je bio izložen bilo kakvom obliku mučenja, zlostavljanja ili ponižavanja, ima pravo na naknadu štete.

Slika 49. Zahtjevi zatvorenika za naknadu štete



Tijekom 2009. godine zaprimljeno je 74 zahtjeva za naknadu štete od strane zatvorenika. Najviše zahtjeva za naknadom štete odnosi se na uvjete smještaja.

Trinaest zatvorenika podnositelja zahtjeva za naknadu štete nije navelo iznos koji potražuje s osnova naknade štete, tri zatvorenika zatražili su naknadu štete po danu izdržavanja kazne, a ostali zatvorenici potražuju ukupno 4.244.043,00 kn i 1.000.000,00 €.

Šest zahtjeva zatvorenika za naknadu štete nije u nadležnosti Uprave za zatvorski sustav jer se u predmetu radilo o radu suda, neosnovanog pritvaranja, neosnovanog lišenja slobode i slično pa je proslijeđeno na nadležno postupanje.

Od 68 zahtjeva za naknadu štete sedam se odnosilo na pritvorenike, a 61 na zatvorenike.

Slika 50. Naknade štete zatvorenika tijekom 2009. godine

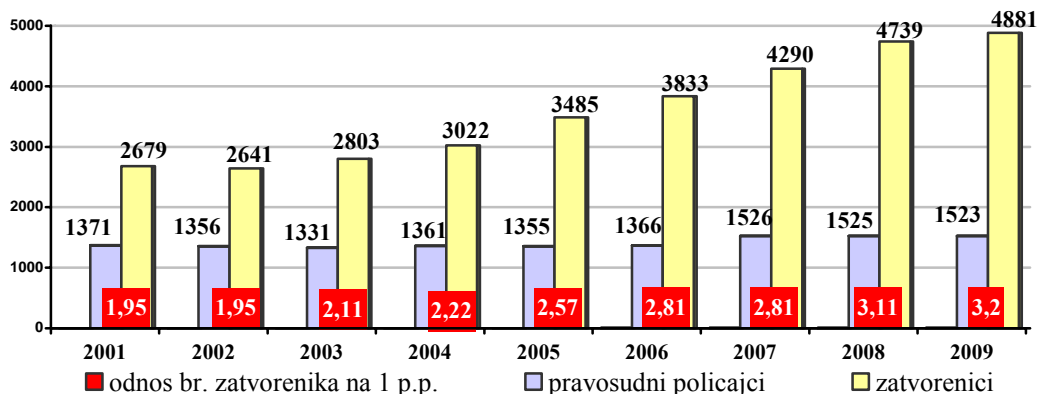
| <b>NAKNADE ŠTETE</b>           | Broj zahtjeva | <b>NAKNADE ŠTETE</b> | Broj zahtjeva |
|--------------------------------|---------------|----------------------|---------------|
| Zatvorska bolnica u Zagrebu    | 1             | Zatvor u Bjelovaru   | 1             |
| Kaznionica u Glini             | 3             | Zatvor u Gospiću     | 1             |
| Kaznionica u Lepoglavi         | 39            | Zatvor u Puli        | 1             |
| Kaznionica u Lipovici-Popovači | 1             | Zatvor u Sisku       | 3             |
| Kaznionica u Požegi            | 2             | Zatvor u Varaždinu   | 5             |
|                                |               | Zatvor u Zagrebu     | 11            |
| UKUPNO                         | 46            |                      | 22            |
| <b>SVEUKUPNO</b>               |               |                      | <b>68</b>     |



## DRUGI DIO – ČIMBENICI SIGURNOSNIH RIZIKA

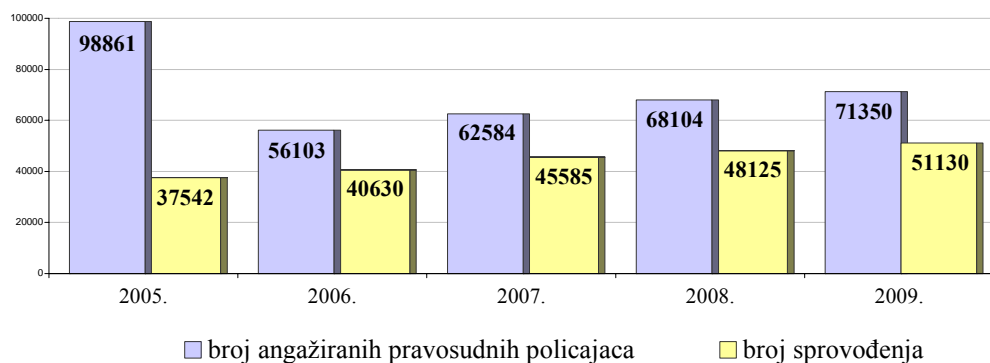
Uzimajući u obzir razdoblje od 2002. godine primjetan je stalni porast broja zatvorenika.

Slika 51. Odnos broja pravosudnih policajaca i zatvorenika



Sukladno povećanju broja zatvorenika povećava se opseg poslova sprovođenja pa je u 2009. godini obavljeno ukupno 51130 sprovođenja zatvorenika te je na ovim poslovima angažirano 71350 službenika pravosudne policije. Temeljem navedenog, opisani poslovi su u odnosu na 2008. godini porasli za 6%.

Slika 52. Broj sprovođenja i broj angažiranih pravosudnih policajaca

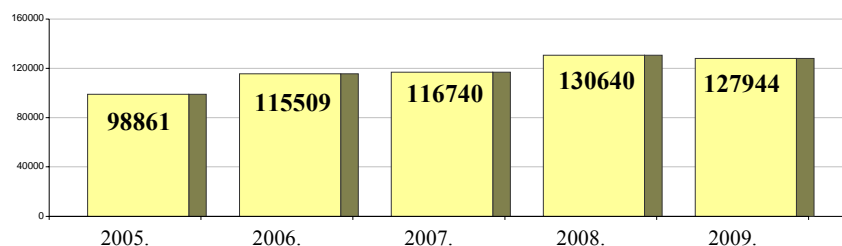


Povećan je broj sprovođenja i osiguravanja zatvorenika visokog sigurnosnog rizika tijekom sudskih postupaka za kaznena djela organiziranog kriminaliteta, a za takve zatvorenike utvrđuju se posebne mjere osiguranja koje predviđaju pojačan angažman službenika odjela osiguranja Uprave za zatvorski sustav te angažman službenika Ministarstva unutarnjih poslova. Može se očekivati povećanje broja visoko rizičnih zatvorenika sa težim kaznenim djelima povezanih sa organiziranim kriminalom prema kojima će se poduzimati posebne mjere osiguranja.

### 2.1. POSJETE ZATVORENICIMA

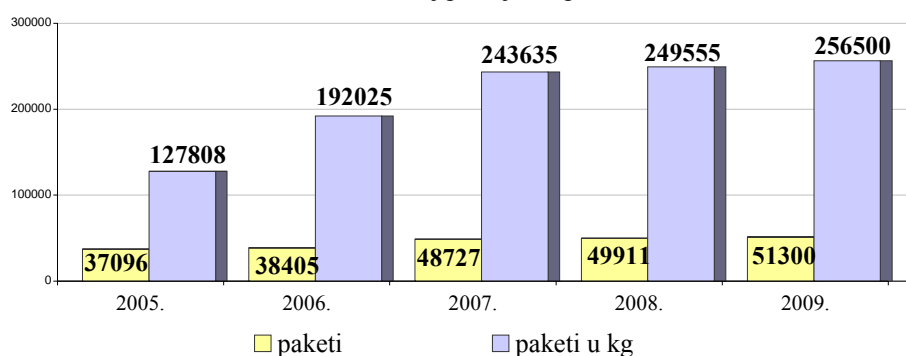
U 2009. godini zabilježen je blagi pad broja posjeta zatvorenicima u odnosu na 2008. godinu, a pad je iznosi 2696 posjeta manje u 2009. godini. Iako je evidentan porast broja zatvorenika u odnosu na 2008. godinu jedan od uzroka pada broja posjeta su izmjene u Pravilniku o pogodnostima zatvorenika koje se odnose na uvjete odobravanja istih.

Slika 53. Broj posjeta zatvorenicima



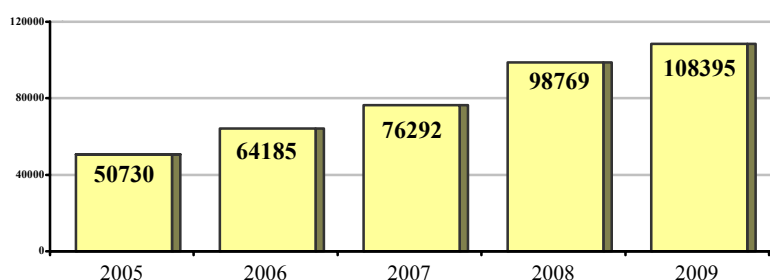
Sukladno povećanju broja zatvorenika povećan je i broj primljenih paketa te u odnosu na 2008. godinu povećanje iznosi 1389 paketa, odnosno 6945 kg. Dopuštena težina paketa je do 7 kg. Sukladno predviđenom porastu broja zatvorenika povećat će se ukupna masa i broj paketa, a što će bitno usložiti rad u smislu pojačanog angažmana službenika pravosudne policije. Bitno povećati mogućnost unosa nedozvoljenih stvari u kaznionice, zatvore i odgojne zavode, a što će povećati sigurnosne rizike i daljnje usložnjavane poslova službenika odjela osiguranja.

Slika 54. Broj primljenih paketa



U 2009 godini razvidan je veliki porast prijama pisama zatvorenika. Tijekom 2009 godine primljeno je ukupno 108 395 pisama, što u odnosu na 2008. godinu predstavlja povećanje od 9 %.

Slika 55. Prijam pisama



### 2.1.1. Zatvorenici roditelji maloljetne djece i posjete maloljetne djece roditeljima

Pravo na kontakte s obitelji tijekom izdržavanja kazne zatvora jednako je pravo zatvorenika kao što je to pravo članova obitelji koji se nalaze na slobodi. Zbog toga se u zatvorskom sustavu Republike Hrvatske posebna važnost pridaje obiteljskim kontaktima i odnosima, pomaže se njihovoj uspostavi ako su narušeni, a zatvoreniku se omogućuje sudjelovanje u odgoju djece kroz ostvarivanje zakonom propisanog prava na posjete članova obitelji, a posebice djece sukladno Konvenciji o pravima djeteta. Maloljetna djeca mogu posjećivati roditelje koji izvršavaju kaznu svaki tjedan i blagdanom kako bi se što manje

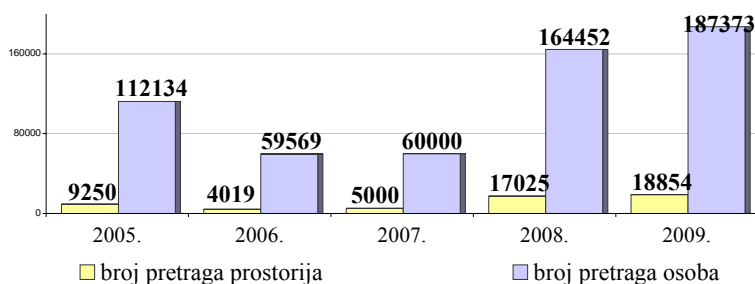
osjetile posljedice izbjivanja roditelja iz obitelji te kako bi se obitelj sačuvala do zatvorenikova izlaska na slobodu.

Na dan 31. prosinca 2009. godine na izvršavanju kazne nalazilo se 27,99% roditelja maloljetne djece, od čega 88,825 zatvorenika, 10,67% zatvorenica te 0,51% zatvorenika osuđenih na kaznu maloljetničkog zatvora, dok je broj maloljetne djece čiji su roditelji na izvršavanju kazne bio 1663. Tijekom 2009. godine ukupno je 1741 roditelja na izdržavanju kazne što je 24,50 % od ukupnog broja zatvorenika. Tijekom godine evidentirano je 9282 posjeta maloljetne djece.

## 2.2. VRSTE PRONAĐENIH NEDOPUŠTENIH STVARI

U 2009. godini zabilježen je veliki porast broja pretraga prostorija i osoba u odnosu na prethodne godine. U odnosu na 2008. godinu broj pretraga prostorija porastao je za 9 %, dok je broj pretraga osoba porastao za 12%. Porast broja pretraga prostorija i porast broja pronađenih nedopuštenih stvari i tvari, posljedica je boljeg operativnog i preventivnog rada službenika pravosudne policije radi smanjivanja broja incidentnih situacija te unosa nedopuštenih stvari. Ukupan broj pronađenih nedopuštenih stvari obuhvaća pronađeno pretragom zatvorenika i prostorija tijekom izdržavanja kazne odnosno izvršavanje pritvora te pretragom zatvorenika i paketa neposredno prije ulaska odnosno unosa u zatvor odnosno kaznionicu.

Slika 56. Broj pretraga osoba i prostorija



U odnosu na 2008. godinu primjećuje se porast pronalazaka mobilnih telefona te opojne droge ecstasy. Obzirom na veliki broj zatvorenika koji su ovisnici, ne radi se o velikom povećanju i bitnom narušavanju ukupnog stanja sigurnosti. Unos navedenih nedopuštenih stvari bitno usložnjava minijaturizacija mobilnih telefonskih uređaja.

Slika 57. Pronađene nedopuštene stvari i tvari

| VRSTA STVARI I TVARI             |               | 2005 | 2006   | 2007   | 2008 | 2009  |
|----------------------------------|---------------|------|--------|--------|------|-------|
| Mobitel                          |               | 94   | 131    | 88     | 75   | 96    |
| Pila                             |               | 6    | 5      | 3      | 2    | 1     |
| Nož i sl.                        |               | 653  | 2116   | 88     | 74   | 87    |
| Vrsta i količina droge u gramima | heroin        | 5,54 | 20,32  | 8,83   | 10,3 | 3,5   |
|                                  | kokain        | 0    | 0      | 302,4  | 0    | 1,5   |
|                                  | kanabis       | 1,7  | 105,47 | 30,9   | 52   | 18,6  |
|                                  | ecstasy (kom) | 0    | 0      | 0      | 0    | 93    |
|                                  | ostalo        | 2    | 13,00  | 150,71 | 41,7 | 42,75 |

### 2.3. PRIMJENA SREDSTAVA PRISILE

U 2009. godini, u odnosu na prethodnu, broj napada zatvorenika na službenike je porastao. Evidentirano je 9 napada zatvorenika na službenike što u odnosu na promatrano razdoblje od 5 godina ne predstavlja značajno odstupanja. Potrebno je napomenuti da prilikom navedenih napada od strane zatvorenika u 2009. godini niti jedan službenik nije zadobio teže povrede.

Slika 58. Napad zatvorenika na službenike

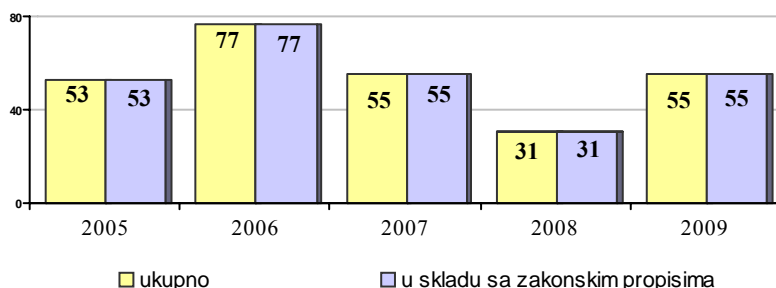


Napad na službenike pravosudne policije od strane zatvorenika dogodio se u slijedećim kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima:

|                           |     |
|---------------------------|-----|
| Zatvorska bolnica         | - 1 |
| Kaznionica u Lepoglavi    | - 2 |
| Zatvor u Osijeku          | - 1 |
| Zatvor u Splitu           | - 1 |
| Odgojni zavod u Turopolju | - 1 |
| Zatvor u Zagrebu          | - 3 |

Porast broja primjene sredstava prisile u odnosu na 2008. godinu je očekivan s obzirom na porast broja zatvorenika. U protekloj godini primijenjena su sredstava prisile zahvati za privođenje i tehnike obrane 48 puta te gumeni palica 7 puta. Sredstva prisile raspršivač s dopuštenim neškodljivim tvarima, električni paralizator, mlazovi sa vodom, podražavajuća kemijska sredstva i vatreno oružje tijekom 2008. godine nisu uporabljena niti u jednom slučaju i nije evidentirano prekoracjenje ovlasti prilikom uporabe sredstava prisile

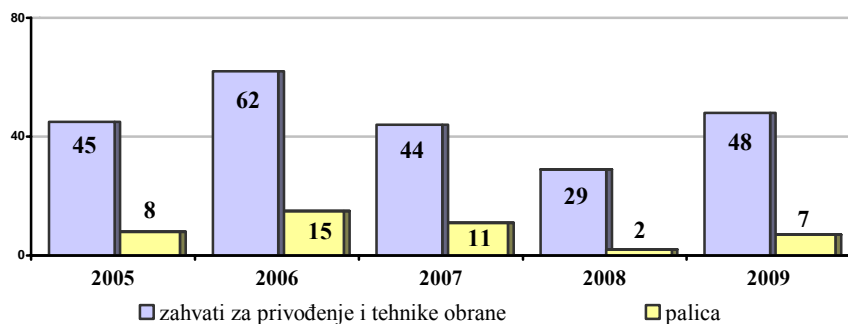
Slika 59. Broj primjenjenih sredstava prisile



Sredstva prisile u 2009. godini uporabljena su zbog slijedećih razloga:

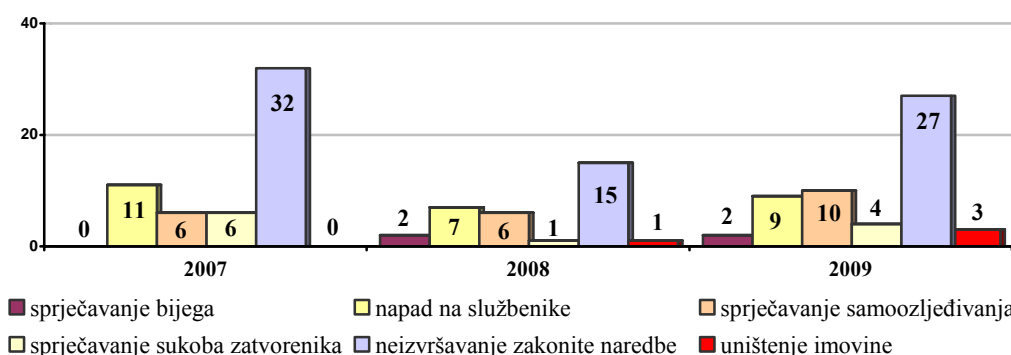
- neizvršavanje zakonite naredbe – 27 slučajeva
- sprječavanje sukoba zatvorenika – 4 slučajeva
- sprječavanje samoozljeđivanja – 10 slučajeva
- napad na službenike – 9 slučajeva
- uništavanje imovine – 3 slučajeva
- sprječavanje bijega – 2 slučajeva

Slika 60. Vrsta i broj primjenjenih sredstava prisile u skladu sa zakonskim propisima



Palica kao sredstvo prisile korišteno je u 2009. godini 7 puta zbog svladavanja aktivnog otpora kao što su sprječavanje sukoba zatvorenika, napad na službenika i sprječavanje bijega.

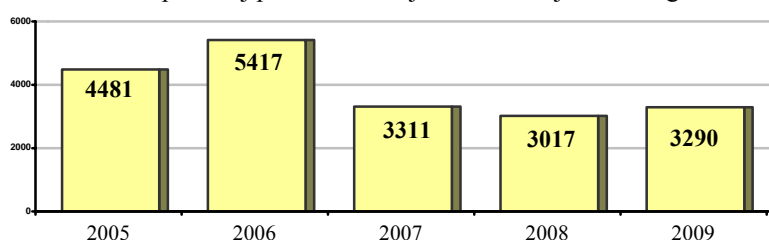
Slika 61. Razlozi primjene sredstava prisile



## 2.4. MJERE ODRŽAVANJA REDA I SIGURNOSTI

Ukupan broj provedenih mjera održavanja reda i sigurnosti u 2009. godini u odnosu na 2008. godinu bilježi porast od 8,2 %.

Slika 62. Ukupan broj provedenim mjera održavanja reda i sigurnosti

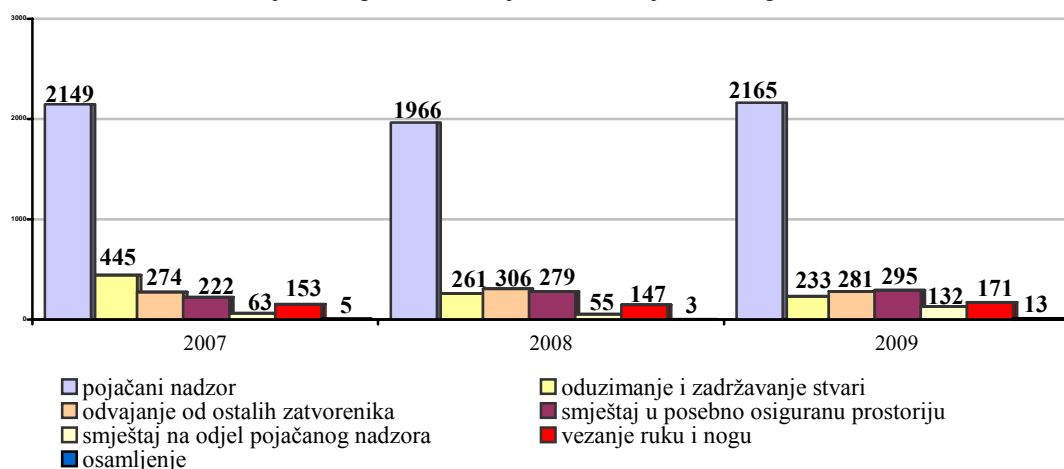


U 2009. godini provedeno je, a sukladno članku 135. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, ukupno 3290 sigurnosnih mjera i to:

- pojačani nadzor – 2165
- oduzimanje i zadržavanje stvari čije je držanje inače dopušteno – 233
- odvajanje od ostalih zatvorenika – 281
- smještaj u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari – 295
- smještaj na odjel pojačanog nadzora – 132
- vezanje – 171
- osamljenje – 13

Sigurnosnu mjeru osamljenja izriče sudac izvršenja. Mjere osamljena izrečene su 13 puta u Kaznionici u Lepglavi.

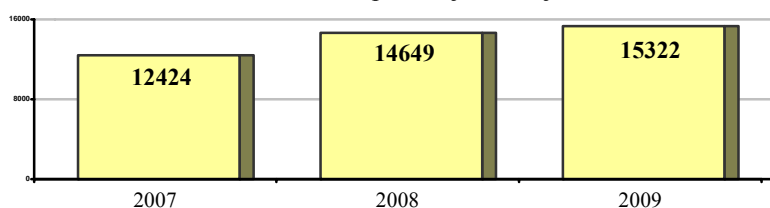
Slika 63. Broj i vrsta provedenih mjera održavanja reda i sigurnosti



## 2.5. TESTIRANJA ZATVORENIKA NA ALKOHOL I DROGE

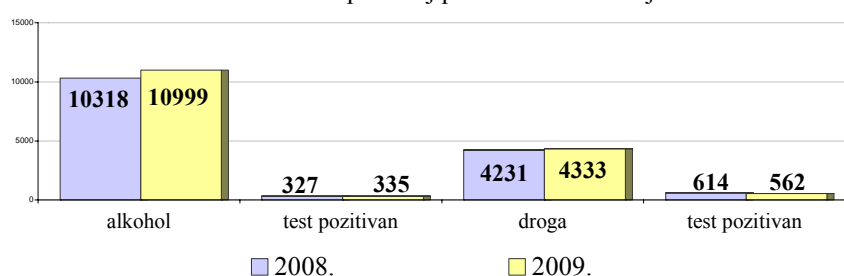
Ukupni broj testiranja zatvorenika (na alkohol i drogu) u 2009. godini veći je u odnosu na 2008. godinu za 5,3 %, a u odnosu na 2007. godinu povećanje iznosi 23,3 %.

Slika 64. Ukupan broj testiranja



Tijekom 2009. godine obavljeno je ukupno 15332 testiranja, od čega 10999 testiranja na alkohol i 4332 testiranja na opojna sredstva. Na alkohol je bilo 335 test pozitivnih, dok je na drogu bilo 562 test pozitivnih. Promatrajući pokazatelje u 2009. godini vidljivo je povećanje broja testiranja što je očekivano s obzirom na porast broja zatvorenika. Broj testiranih zatvorenika pozitivnih na droge je smanjen za 8,5 % dok je broj testiranih zatvorenika pozitivnih na alkohol povećan za 2,4 %. U ukupnu brojku testiranih zatvorenika na alkohol uvrštena su i testiranja zatvorenika prije ulaska u kaznionicu ili zatvor nakon povratka sa korištenja izvanzavorskih odnosno izvanzavorničkih pogodnosti te prilikom samostalnog javljanja zatvorenika na izdržavanje kazne.

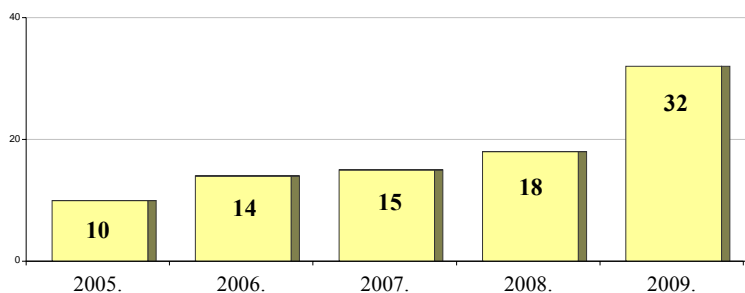
Slika 65. Ukupan broj prema vrsti testiranja



## 2.6. OSTALI ČIMBENICI SIGURNOSNIH RIZIKA

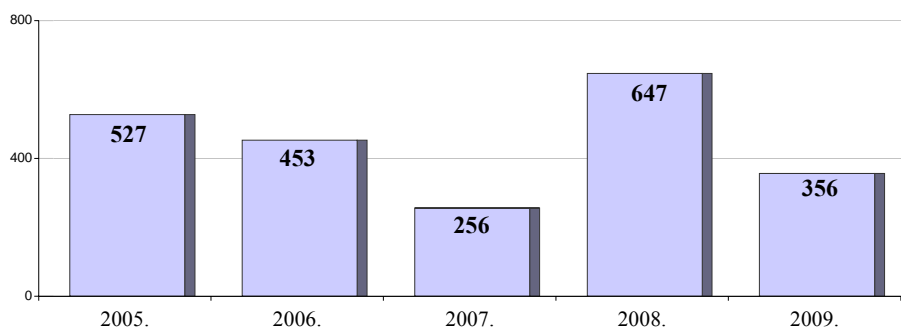
Porastom broja zatvorenika, povećao se broj kaznenih djela tijekom izvršavanja kazne zatvora u odnosu na prethodne godine što je očekivano s obzirom na povećanje ukupnog broja zatvorenika i porasta broja povratnika. Senzibilizacija zatvorenika od strane službenog osoblja, da prijavljuju sva saznanja o napadima ili povredama nastalim u međusobnim sukobima, dakle i procesuiranje istih, također je doprinijelo porastu promatranog broja.

Slika 66. Kaznena djela tijekom izvršavanja kazne zatvora



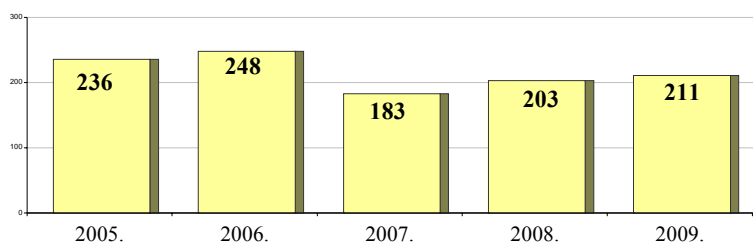
Tijekom 2009. godine evidentirano je ukupno 356 odbijanja zatvorske hrane na razini cijelog sustava. Zatvorenici kao razloge odbijanja zatvorske hrane najčešće navode spornost rješavanja sudskih postupaka i neadekvatan smještaj u kaznionicama i zatvorima, a koje je povezano sa prenapučenošću zatvorskog sustava. Smanjenju broja odbijanja zatvorske hrane uzrokovan je preventivnim mjerama kao što je premještanje zatvorenika u druge kaznonice i zatvore te razmještanje unutar kaznionica i zatvora i činjenicu da je tijekom 2008. godine bilo organizirano odbijanje zatvorske hrane od strane većeg broja zatvorenika u Kaznionici u Lepoglavi i Zatvoru u Zagrebu.

Slika 67. Odbijanje zatvorske hrane



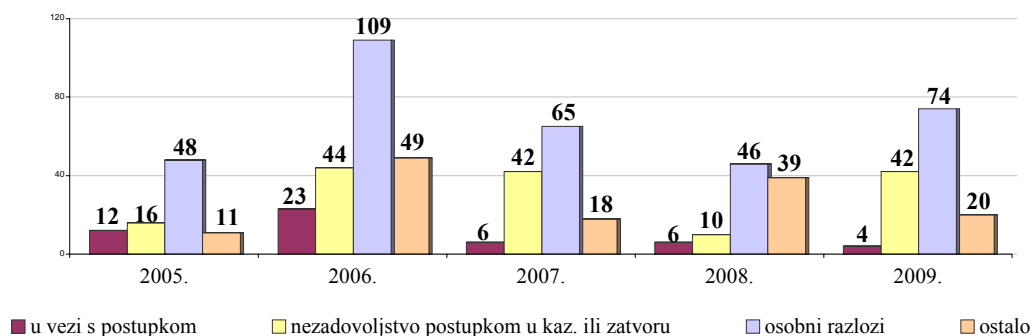
U odnosu na 2009. godinu primjetan je porast broja tjelesnih sukoba između zatvorenika, međutim uzimajući u obzir porast broja zatvorenika tjelesni sukobi između zatvorenika su na razini promatranog razdoblja. Navedeni sukobi su uglavnom bili između dva zatvorenika, dok sukobi između više zatvorenika, čime bi se narušavala sigurnost u kaznionicama i zatvorima, nisu zabilježeni.

Slika 68. Tjelesni sukobi između zatvorenika



U odnosu na prethodne godine razvidno je povećanje broja samoozljeđivanja. Broj zatvorenika 2005. godinom bio je 40% manji nego 2009. godine dok je broj samoozljeđivanja u 2005. godini je bio 41,5% manji nego u 2009. godini. Kao što je vidljivo porast broja samoozljeđivanja slijedi porast broja zatvorenika.

Slika 69. samoozljeđivanja zatvorenika



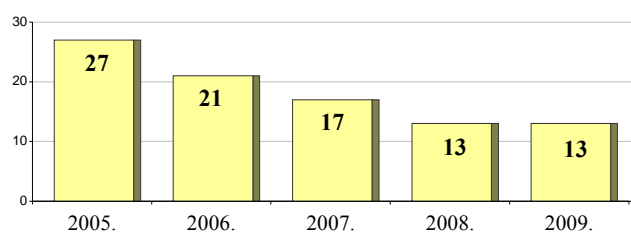
U 2009. godini zatvorenici su počinili ukupno 140 samoozljeđivanja i to zbog sljedećih razloga:

- u vezi s postupkom – 4 zatvorenika
- nezadovoljstvo postupkom u kaznionici ili zatvoru – 42 zatvorenika
- osobni razlozi – 74 zatvorenika
- ostalo – 20 zatvorenika

## 2.7. SUICID I SMRT ZATVORENIKA

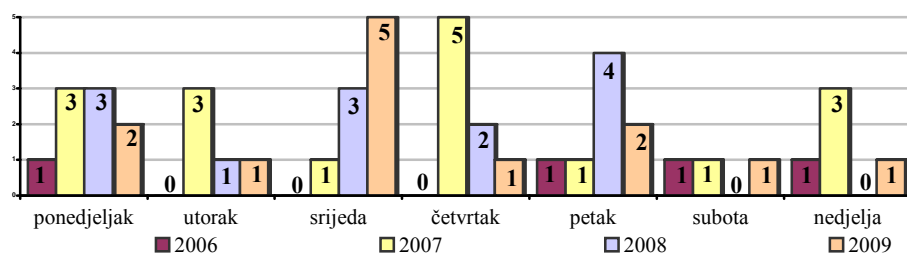
U 2009. godini zabilježen isti broj broja pokušaja suicida zatvorenika kao i 2008. godine iako je zabilježeno bitno povećanje broja zatvorenika u odnosu na prethodne godine, ukupno je evidentirano 13 pokušaja suicida.

Slika 70. Broj pokušaja suicida



Također, zanimljivo je napomenuti da analiza pokazuje da je nastavljen trend te je najveći broj pokušaja suicida izveden u tjednu, a svega 2 pokušaja u dane vikenda.

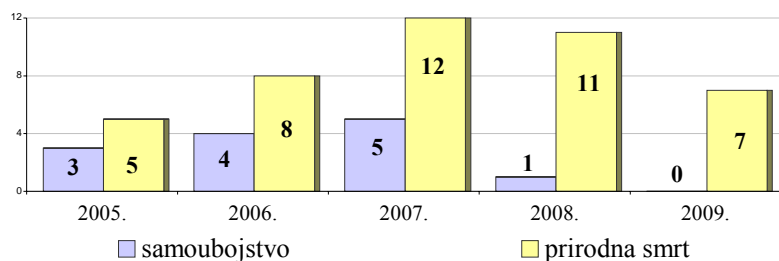
Slika 71. Pokušaj suicida po danima u tjednu





U 2009. godini prirodnom smrću umrlo je 7 zatvorenika, a broj smrti je povezan sa dobnom granicom zatvorenika i teškim zdravstvenim stanjem. Najviše prirodnih smrti u 2009. godini zabilježeno je u Zatvorskoj bolnici u Zagrebu i to 4. U odnosu na 2008. godinu vidljivo je smanjenje broja prirodnih smrti.

Slika 72. Broj samoubojstava i prirodnih smrti



U promatranom razdoblju nije bilo samoubojstava, zatvorenika ni maljolutnika.

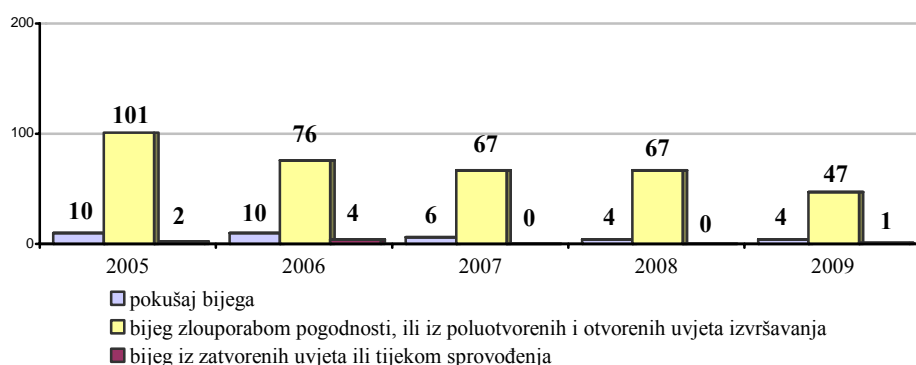
Tijekom 2009. godine prirodne smrti zabilježene su u sljedećim kaznionicama i zatvorima:

- Zatorska bolnica u Zagrebu - 4
- Kaznionica u Lipovici–Popovači - 1
- Zatvor u Bjelovaru - 1
- Zatvor u Osijeku - 1

## 2.8. BIJEG ZATVORENIKA

Pokazatelji iz grafikona pokazuju pozitivan trend pada pokušaja bijega i bijega zluporabom pogodnosti. Evidentiran je 1 bijeg tijekom sprovođenja koji razmatran sa aspekta sigurnosti.

Slika 73. Pokušaj bijega i bijeg zatvorenika



Najveći broj bjegova odnosi se na bjegove realizirane zluporabom pogodnosti, nepovratka sa prekida kazne te iz poluotvorenih, otvorenih uvjeta, gdje zbog blažih uvjeta izdržavanja kazne i zatvoreničke populacije, stupanj sigurnosti nije na razini zatvora i zatvorenih kaznionica. U analizi bjegova iz poluotvorenih i otvorenih uvjeta uvrštena su i dva bijega maloljetnih odgajnika iz Odgojnog zavoda u Turopolju, a zbog prirode odgojne mjere uvjeti za izvršavanje iste su blaži u odnosu na poluotvorene i otvorene kaznionice. Broj pokušaja bijega je ostao na istoj razini kao i 2008. godini odnosno 4 pokušaja bijega. Promatrajući ukupne brojke vidljivo je ukupni pad broja bjegova u 2009. godini u odnosu na 2008. godinu za 18%.

Slika 74. Bijegovi tijekom 2009. godine

| <b>BIJEGOVI</b>         | Broj zatvorenika |
|-------------------------|------------------|
| Tijekom sprovođenja     | 1                |
| Iz otvorenih uvjeta     | 3                |
| Iz poluotvorenih uvjeta | 9                |
| Nepovratak s pogodnosti | 35               |
| <b>UKUPNO</b>           | <b>48</b>        |

## 2.9. STEGOVNI PRIJESTUPI

### 2.9.1. Zatvorenici

Stegovna odgovornost zatvorenika propisana je Zakonom o izvršavanju kazne zatvora kao lakša ili teža. Postupak i odluka o stegovnoj odgovornosti i izricanje stegovne mjere u nadležnosti je upravitelja, a protiv odluke upravitelja zatvorenik ima pravo žalbe sucu izvršenja, odlučuje o stegovnoj odgovornosti zatvorenika te izriče stegovnu mjeru.

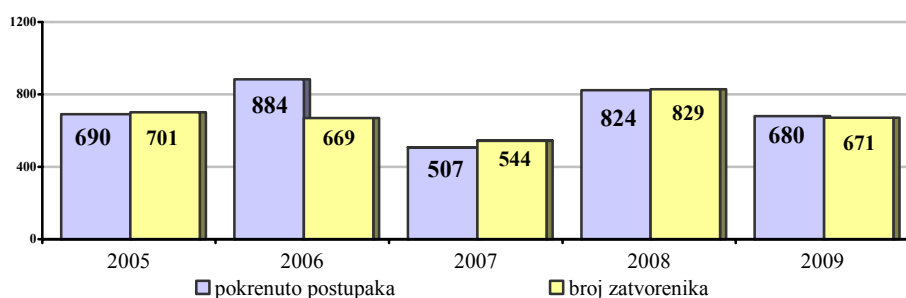
Stegovne mjere su:

- ukor,
- ograničenje ili privremena uskrata raspolaganja novcem u kaznionici, odnosno zatvoru do tri mjeseca,
- uskrata pojedinih ili svih pogodnosti iz članka 130. ovoga Zakona do tri mjeseca protekom kojeg roka se pogodnosti mogu odobravati postupno ovisno o uspješnosti u provođenju programa izvršavanja,
- upućivanje u samicu do dvadeset jedan dan u slobodno vrijeme ili tijekom cijeloga dana i noći.

Protiv odluke upravitelja o utvrđenoj odgovornosti i izrečenoj stegovnoj mjeri zatvorenik ima pravo žalbe sucu izvršenja.

#### 2.9.1.1. Lakši stegovni prijestupi zatvorenika

Slika 75. Lakši stegovni prijestupi zatvorenika



Najviše stegovnih mjera izrečeno je za:

- posjedovanje ili uzimanje lijeka bez posebnog odobrenja – 227
- vrijeđanje, prijetnja ili neprimjereno ponašanje – 137
- posjedovanje ili korištenje nedopuštenih stvari, uključujući novac – 126

Slika 76. Lakši stegovni prijestupi zatvorenika tijekom 2009. godine

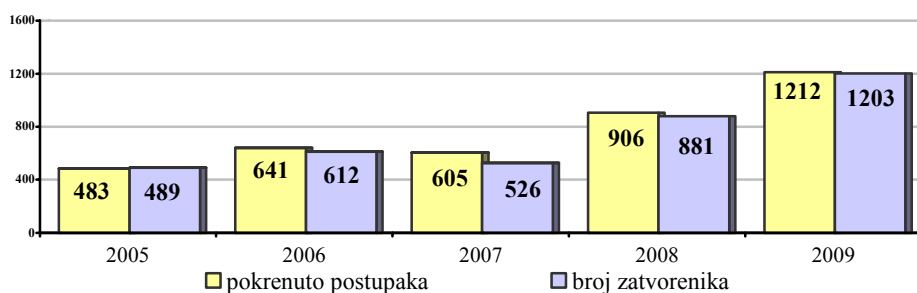
| LAKŠI<br>STEGOVNI<br>PRIJESTUPI<br>ZATVORENIKA<br>U 2009. GODINI | ukupno pokrenutih postupaka |    | broj zatvorenika protiv kojih su pokrenuti postupci |    | oslobođeno |   | zastara |   | nedovršeni |   | izrečene stegovne mjere |   |   |   |                                       |   |
|--|-----------------------------|----|---|----|------------|---|---------|---|------------|---|-------------------------|---|---|---|---------------------------------------|---|
|  |                             |    |   |    |            |   |         |   |            |   | ukor                    |   | ograničenje ili privremena uskrata raspoloaganja novcem |   | uskrata pojedinih ili svih pogodnosti |   |
|  | M                           | Ž  | M   | Ž  | M          | Ž | M       | Ž | M          | Ž | M                       | Ž | M   | Ž | M                                     | Ž |
| <b>UKUPNO</b>  | 663                         | 17 | 654   | 17 | 49         | 8 | 12      | 0 | 192        | 0 | 167                     | 8 | 187   | 1 | 63                                    | 0 |

Najviše pokrenuto postupaka bilo je u:

- Kaznionici u Lepoglavi – 406,
- Kaznionici u Požegi – 33,
- Zatvoru u Puli – 55,
- Zatvoru u Zagrebu - 20
- Kaznionici u Lipovici-Popovači – 49,

### 2.9.1.1. Teži stegovni prijestupi zatvorenika

Slika 77. Teži stegovni prijestupi zatvorenika



Najviše stegovnih mjera izrečeno je za:

- posjedovanje ili uzimanje bilo kojeg opojnog ili psihoaktivnog sredstva ili alkohola – 403
- odbijanje izvršavanja zakonite naredbe ovlaštenih službenih osoba – 208
- tjelesni napad na bilo koju osobu – 177
- sprječavanje ovlaštene službene osobe – 126

Slika 78. Teži stegovni prijestupi zatvorenika tijekom 2009. godine

| TEŽI<br>STEGOVNI<br>PRIJESTUPI<br>ZATVORENIKA<br>U 2009. GODINI | ukupno pokrenutih postupaka |    | broj zatvorenika protiv kojih su pokrenuti postupci |    | oslobođeno |   | zastara |   | nedovršeni |   | izrečene stegovne mjere |   |   |   |                                       |   |                     |   |     |   |
|---|-----------------------------|----|---|----|------------|---|---------|---|------------|---|-------------------------|---|---|---|---------------------------------------|---|---------------------|---|-----|---|
|   |                             |    |   |    |            |   |         |   |            |   | ukor                    |   | ograničenje ili privremena uskrata raspoloaganja novcem |   | uskrata pojedinih ili svih pogodnosti |   | upućivanje u samicu |   |     |   |
|   | M                           | Ž  | M   | Ž  | M          | Ž | M       | Ž | M          | Ž | M                       | Ž | M   | Ž | M                                     | Ž | M                   | Ž |     |   |
| <b>UKUPNO</b>   | 1194                        | 18 | 1185  | 18 | 45         | 4 | 32      | 1 | 358        | 0 | 161                     | 5 | 87  | 3 | 229                                   | 1 | 9                   | 0 | 326 | 4 |

Najviše pokrenuto postupaka bilo je u:

- Kaznionici u Lepoglavi – 549,
- Kaznionici u Požegi – 68,
- Kaznionici u Glini – 251,
- Zatvoru u Zagrebu - 49
- Zatvoru u Puli – 71,

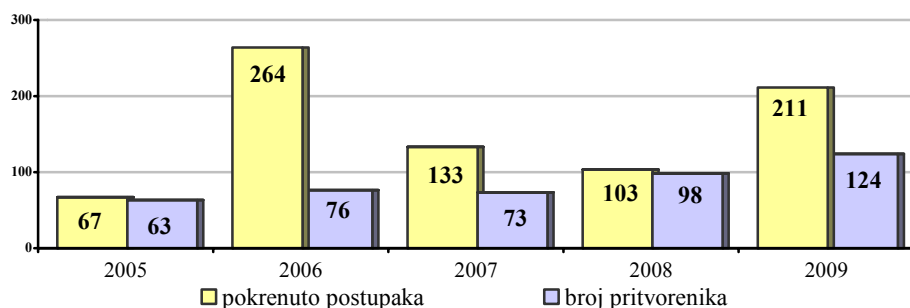
## 2.9.2. Pritvorenici

Odgovornost zbog stegovnih prijestupa propisana je Zakonom o kaznenom postupku. O odgovornosti odlučuje nadležni sudac na prijedlog upravitelja.

Za stegovne prijestupe zatvorenika sudac istrage, sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća može izreći stegovnu kaznu ograničenja posjeta i dopisivanja.

To se ograničenje ne odnosi na veze zatvorenika s braniteljem ili susrete s konzularnim službenikom.

Slika 79. Prijestupi pritvorenika



Najviše stegovnih mjera izrečeno je za:

- fizički napad na druge pritvorenike ili službene osobe ili njihovo vrijeđanje – 121
- nedolično ponašanje pred drugim pritvorenicima ili službenim osobama – 78

Slika 80. Stegovni prijestupi pritvorenika tijekom 2009. godine

| STEGOVNI PRIJESTUPI<br>PRITVORENIKA | ukupno predloženih postupaka |           | broj pritvorenika protiv kojih su pokrenuti |           | oslobođeno |          | izrečene stegovne mjere |          |                         |          |
|-------------------------------------|------------------------------|-----------|---|-----------|------------|----------|-------------------------|----------|-------------------------|----------|
|                                     | M                            | Ž         | M   | Ž         | M          | Ž        | ograničenje posjeta     |          | ograničenje dopisivanja |          |
|                                     |                              |           |   |           |            |          | M                       | Ž        | M                       | Ž        |
| <b>UKUPNO</b>                       | <b>193</b>                   | <b>18</b> | <b>114</b>                                  | <b>10</b> | <b>23</b>  | <b>2</b> | <b>89</b>               | <b>8</b> | <b>81</b>               | <b>8</b> |

Najviše pokrenuto postupaka bilo je u:

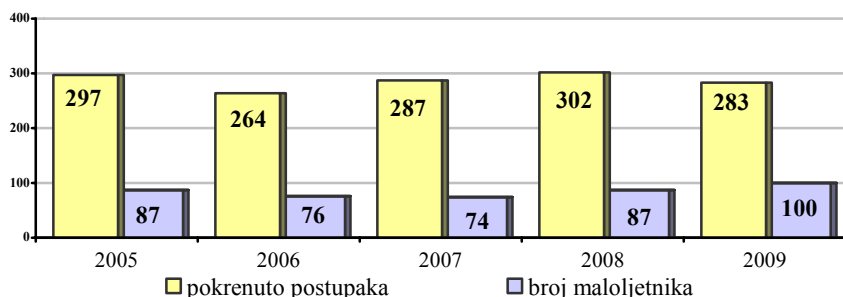
- Zatvoru u Splitu – 100,
- Zatvoru u Zagrebu – 38,
- Zatvoru u Puli – 35

## 2.9.3. Maloljetnici

Stegovna odgovornost zatvorenika propisana je Zakonom o izvršavanju kazne izrečene maloljetnicima za kaznena djela ili prekršaje kao lakša ili teža.

Postupak i odluka o stegovnoj odgovornosti i izricanje stegovne mjere u nadležnosti je upravitelja, a maloljetnik ima pravo žalbe nadležnom sudu za mladež.

Slika 81. Prijestupi maloljetnika



Slika 82. Stegovni postupci maloljetnika tijekom 2009. godine

| STEGOVNI POSTUPCI<br>MALOLJETNIKA<br>U 2009. GODINI | ukupno pokrenutih postupaka |           | broj maloljetnika protiv kojih su pokrenuti postupci |          | izrečene stegovne mjere |          |          |          |   |          |   |           |    |
|---|-----------------------------|-----------|--|----------|-------------------------|----------|----------|----------|---|----------|---|-----------|----|
|   |                             |           |  |          | opomena                 |          | ukor     |          | uskraćivanje pojedinih ili svih pogodnosti do 90 dana |          | izdvajanje u posebnu prostoriju do 7 dana |           |    |
|   | M                           | Ž         | M  | Ž        | M                       | Ž        | M        | Ž        | M   | Ž        | M   | Ž         |    |
| Odgojni zavod u Požegi                              |                             | 26        |  | 7        |                         | 4        |          |          |   |          | 3   |           | 10 |
| Odgojni zavod u Turopolju                           | 257                         |           | 93   |          |                         |          | 2        |          | 71  |          |   | 222       |    |
| <b>UKUPNO</b>                                       | <b>257</b>                  | <b>26</b> | <b>93</b>  | <b>7</b> | <b>0</b>                | <b>4</b> | <b>2</b> | <b>0</b> | <b>71</b>   | <b>3</b> | <b>222</b>                                | <b>10</b> |    |

#### 2.9.4. Zloupotreba psihoaktivnih sredstava tijekom izvršavanja kazne zatvora / odgojne mjere

Tijekom 2009. godine počinjeno je ukupno 782 stegovnih prijestupa vezanih uz zloupotrebu psihoaktivnih sredstava. Broj stegovnih prijestupa veći je od broja zatvorenika i maloljetnika koji su ih počinili, s obzirom da pojedini zatvorenici/maloljetnici jednom ili više puta ponavljaju počinjenje stegovnog prijestupa.

Uvođenjem supstitucijske terapije opijatskim agonistima, zamjećuje se znatan porast broja zloupotreba terapije te je od ukupnog broja zatvorenika i maloljetnika koji su 2009. godine počinili stegovni prijestup, kod njih 40,9% zloupotreba je bila vezana uz subutex, odnosno suboxon.

Slika 83. Stegovni prijestupi u vezi zloupotrebe psihoaktivnih sredstava tijekom 2009.g.

| ZLOUPORABA<br>PSIHOAKTIVNIH SREDSTAVA |   | heroin |   | subutex<br>(suboxon) |   | ostalo |   | odbijanje<br>testiranja |   | UKUPNO |   |
|---------------------------------------|---|--------|---|----------------------|---|--------|---|-------------------------|---|--------|---|
|                                       |   | M      | Ž | M                    | Ž | M      | Ž | M                       | Ž | M      | Ž |
| ZATVORENICI                           | broj stegovnih prijestupa                             | 6      |   | 555                  |   | 165    | 2 | 25                      |   | 751    | 2 |
|                                       | broj zatvorenika koji su počinili stegovni prijestup  | 6      |   | 352                  |   | 133    | 2 | 25                      |   | 516    | 2 |
| MALOLJETNICI                          | broj stegovnih prijestupa                             |        |   | 3                    |   | 25     |   | 1                       |   | 29     | 0 |
|                                       | broj maloljetnika koji su počinili stegovni prijestup |        |   | 3                    |   | 18     |   | 1                       |   | 22     | 0 |

Stegovnih prijestupa zbog zloupotrebe svih ostalih psihoaktivnih sredstava, zajedno sa stegovnim prijestupima zbog odbijanja testiranja bilo je 218, a počinilo ih je ukupno 179

zatvorenika i maloljetnika. Od navedenog broja, samo je 6 zatvorenika (u jednakom tolikom broju slučajeva) stegovno tretirano zbog zlouporabe heroina.

### **3. OCJENA STANJA SIGURNOSTI**

Tijekom 2009. godine zabilježen je daljnji rast sigurnosnih rizika u zatvorskom sustavu. Osnovni razlozi za to jesu značajan porast broja zatvorenika, neadekvatne arhitektonske preinaka prostora u kojem se smještaju zatvorenici u kaznionicama i zatvorima te nedostatak odgovarajućih prostora u kojima se obavljaju aktivnosti koje su bitne za stanje sigurnosti kao što su organizacija posjeta, pregled paketa i osoba, organizacija boravka zatvorenika na svježem zraku, tretmanske aktivnosti i provođenje slobodnog vremena zatvorenika. Činjenica da su u 2009. godini povećani smještajni kapaciteti u pojedinim zatvorima i kaznionicama (Kaznionica u Glini, Zatvor u Bjelovaru, Zatvor u Zadru) ali navedeno povećanje kapaciteta nije popraćeno odgovarajućim sigurnosnim standardima u smislu prateće tehničke zaštite i pratećih prostora što zahtjeva pojačan angažman službenika pravosudne policije. Povećanje broja zatvorenika podrazumijeva i povećan opseg poslova i to u okolnostima spomenutih arhitektonskih nedostataka. Porast broja zatvorenika tijekom 2009. godine, nije u istom omjeru praćen porastom broja službenika pravosudne policije pa je u 2009. godini po jednom službeniku pravosudne policije bilo prisutno 3,2 zatvorenika, za razliku od 2008. godine kada je taj broj iznosio 3,11 zatvorenika, što predstavlja još jedan od sigurnosnih rizika. Nedostatak prostora za obavljanje radnih i terapijskih aktivnosti za zatvorenike te nedostatak stručnog osoblja za provedbu pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora i liječenje zatvorenika bitno negativno utječu na stanje sigurnosti. Nedostatak prostora u kojem borave zatvorenici i smanjena mogućnost razvrstavanja zatvorenika značajno povećavaju deprivaciju kod zatvorenika, negativno psihološko ozračje, samoozljeđivanje, tendenciju za bijegom, potrebu za farmakoterapijom i njenom zlouporabom, što sve zajedno predstavlja povećanje sigurnosnih rizika i potrebu za dodatnim angažiranjem službenika odjela osiguranja.

S obzirom na znatan porast sigurnosnih rizika promatranih u kontekstu predstavljenih pokazatelja, posebno vezano uz prenapučenost zatvorskog sustava, nedostatnu tehničku zaštitu te nedostatan broj službenika odjela osiguranja, stanje sigurnosti u 2009. godini možemo ocijeniti kao dobro.

## TREĆI DIO - NADZOR NAD POSTUPANJEM SA ZATVORENICIMA I MALOLJETNICIMA

U skladu sa zakonima, nadzor nad postupanjem sa zatvorenicima u kaznionicama i zatvorima te maloljetnicima u odgojnim zavodima obavljaju: Središnji ured Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo znanosti, prosvjete i športa, sudac izvršenja i predsjednik županijskog suda, Pučki pravobranitelj, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova i Pravobraniteljica za djecu, nevladine udruge te periodički Europski odbor za sprječavanje mučenja, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Vijeća Europe.

Na temelju Preporuke Rec(2006) 2 Vijeća Europe, koja je usvojena na sjednici Odbora ministara 11. siječnja 2006. godine, izmijenjena su Europska zatvorska pravila iz 1987. godine. Izmijenjena Pravila se velikim dijelom temelje na Europskoj konvenciji o ljudskim pravima i temeljnim slobodama i fakultativnom protokolu uz Konvenciju koju je Republika Hrvatska ratificirala 05. studenog 1997. godine, sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava i na praksi Europskog odbora za sprječavanje mučenja, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, kojima se predviđa osnivanje jednog ili više neovisnih promatračkih tijela koja opserviraju uvjete u kojima se izdržava kazna zatvora i postupanje sa zatvorenicima uz javno objavljivanje njihovih nalaza. Također je predviđeno poticanje na suradnju tog tijela s međunarodnim agencijama odnosno organizacijama koje su na temelju zakona ovlaštene posjećivati zatvore.

U Republici Hrvatskoj još nije osnovano neovisno promatračko tijelo radi provođenja nadzora nad postupanjem sa zatvorenicima.

Središnji ured Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa u 2009. godini, uz stručne obilaske kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda, obavio je 23 nadzora:

Slika 84. Nadzori tijekom 2009. godine

| KAZNIONICA / ZATVOR            | RAZLOG NADZORA/PITUŽBE   | UTVRĐENO STANJE  |
|--------------------------------|--|--|
| Kaznionica u Glini             | Bijeg zatvorenika prilikom korištenja pogodnosti izlaska u grad s obitelji | Utvrđene nepravilnosti te donesene mjere u odnosu na obvezu provedbe unaprjeđenja tehničke zaštite |
| Kaznionica u Lepoglavi         | Pritužba zatvorenika na rad Odjela osiguranja Kaznionice                   | Nije utvrđena osnovanost pritužbi zatvorenika  |
| Kaznionica u Lepoglavi         | Pritužba zatvorenika na zdravstvenu zaštitu                                | Utvrđene nepravilnosti u vođenju zdravstvene dokumentacije i utvrđene mjere                        |
| Kaznionica u Lipovici-Popovači | Predstavka zatvorenika na rad Kaznionice                                   | Nije utvrđen propust   |
| Kaznionica u Požegi            | bijeg zatvorenika  | Nije utvrđen propust službenika  |
| Kaznionica u Požegi            | Utvrđivanje zakonitosti postupanja izvršavanja kazne zatvora zatvorenika   | Nisu utvrđene nepravilnosti  |
| Odgojni zavod u Turopolju      | Utvrđivanje i okolnost udaljenje maloljetnika                              | Nije utvrđen propust službenika  |

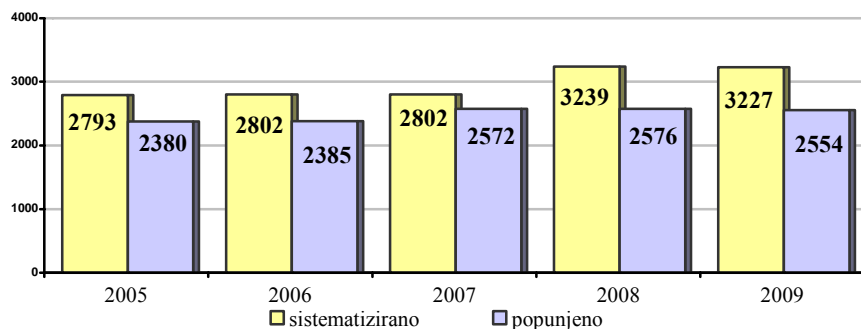
| <b>KAZNIONICA / ZATVOR</b>  | <b>RAZLOG<br/>NADZORA/PRTUŽBE</b>   | <b>UTVRĐENO STANJE</b>  |
|-----------------------------|---|---|
| Zatvor u Bjelovaru          | Smrt zatvorenika  | Nisu utvrđene nepravilnosti   |
| Zatvor u Dubrovniku         | Pritužba zatvorenika na nepravilnosti u poslovanju zatvora  | Utvrđene nepravilnosti i donesene mjere   |
| Zatvor u Gospiću            | Bijeg zatvorenika prilikom korištenja pogodnosti  | Nisu utvrđene nepravilnosti u radu službenika Zatvora   |
| Zatvor u Karlovcu           | Način unosa pronađenih mobitela   | Utvrđene nepravilnosti i donesene mjere koje se odnose na vođenje evidencija i pretrage zatvorenika prilikom prijama  |
| Zatvor u Osijeku            | Postupanje i izvješćivanje o uporabi sredstava prisile nad zatvorenikom   | Utvrđene nepravilnosti u izvješćivanju o uporabi sredstava prisile i određene mjere   |
| Zatvor u Rijeci             | Propust službenika  | Utvrđen propust te je pokrenut postupak zbog teške povrede službene dužnosti  |
| Zatvor u Splitu             | Utvrđivanje eventualnih poteškoća u radu i davanje preporuka za unaprjeđenje programa izvršavanja kazne zatvora | Donesene preporuke za unaprjeđenje programa izvršavanja kazne zatvora i provedbe mjera u organizaciji rada Odjela osiguranja i podizanja razine sigurnosti                          |
| Zatvor u Šibeniku           | Organizacija rada Zatvora   | Utvrđene nepravilnosti u radu te donesene mjere iz područja upravnog odjela i odjela tretmana i mjera u odnosu na obvezu provedbe unaprjeđenja tehničke zaštite i organizacije rada |
| Zatvorska bolnica u Zagrebu | Anonimna prijava na organizaciju rada   | Utvrđene nepravilnosti te utvrđene mjere  |
| Zatvorska bolnica u Zagrebu | Provjera navoda iz nadzora Zatvora u Osijeku  | Nisu utvrđene nepravilnosti   |
| Zatvorska bolnica u Zagrebu | Pritužbe nepoznatih osoba na postupanje službenika  | Nisu utvrđene nepravilnosti   |



### 3.1. ZATVORSKO OSOBLJE

U kaznionicama, zatvorima, odgojnim zavodima i Centru za izobrazbu Pravilnikom u unutarnjem redu Ministarstva pravosuđa ustrojeno je 3227 radnih mjesta za državne službenike i namještenike.

Slika 85. Ukupan broj službenika



Krajem prosinca 2009. godine bilo je zaposleno 2554 službenika i namještenika što je 20,89% ili 674 manje od ustrojenog, a za 23 službenika manje nego u 2008. godini, dok je istovremeno broj zatvorenika porastao za 165 u odnosu na 31. prosinca 2008. godine.

Slika 86. Službenici i namještenici prema ustrojstvenim jedinicama na dan 31.12.2009.

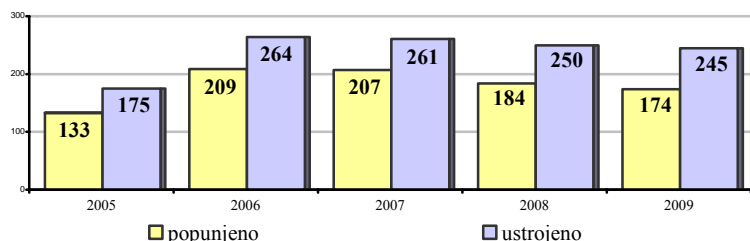
| UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV                     | sistematizirano | popunjeno   |            | UKUPNO      |
|--|-----------------|-------------|------------|-------------|
|  |                 | M           | Ž          |             |
| izvan ustrojstvene jedinice                    | 135             | 45          | 49         | <b>94</b>   |
| upravni odjel                                  | 320             | 112         | 150        | <b>262</b>  |
| odjel financijsko-knjigovodstvenih poslova     | 164             | 28          | 97         | <b>125</b>  |
| odjel tretmana                                 | 245             | 63          | 111        | <b>174</b>  |
| odjel osiguranja                               | 1829            | 1376        | 143        | <b>1519</b> |
| odjel za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika | 366             | 214         | 52         | <b>266</b>  |
| odjel zdravstvene zaštite zatvorenika          | 168             | 33          | 81         | <b>114</b>  |
| <b>UKUPNO</b>                                  | <b>3227</b>     | <b>1871</b> | <b>683</b> | <b>2554</b> |

Slika 87. Službenici i namještenici prema dobi, spolu i radnom stažu na dan 31.12.2009.

| UPRAVA ZA ZATVORSKI SUSTAV                     | prosjeck starosne dobi |             |             | prosjeck efekt. radnog staža u sustavu |             |             |
|--|------------------------|-------------|-------------|--|-------------|-------------|
|  | M                      | Ž           | M+Ž         | M                                      | Ž           | M+Ž         |
| izvan ustrojstvene jedinice                    | 48,5                   | 43,3        | 46,1        | 18,0                                   | 13,0        | 15,7        |
| upravni odjel                                  | 45,5                   | 45,1        | 45,2        | 14,7                                   | 12,5        | 13,6        |
| odjel financijsko-knjigovodstvenih poslova     | 48,9                   | 47,8        | 49,0        | 14,1                                   | 16,6        | 16,1        |
| odjel tretmana                                 | 48,7                   | 43,8        | 45,5        | 14,9                                   | 13,2        | 13,5        |
| odjel osiguranja                               | 39,0                   | 37,4        | 38,2        | 13,8                                   | 14,4        | 14,1        |
| odjel za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika | 47,5                   | 45,6        | 46,7        | 14,2                                   | 17,0        | 15,6        |
| odjel zdravstvene zaštite zatvorenika          | 44,9                   | 42,2        | 42,7        | 13,1                                   | 8,7         | 10,3        |
| <b>UKUPNO</b>                                  | <b>44,4</b>            | <b>42,3</b> | <b>43,5</b> | <b>14,5</b>                            | <b>12,8</b> | <b>13,7</b> |

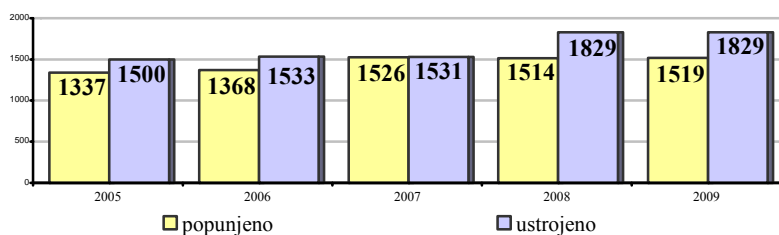
Nisu popunjena radna mjesta službenika koji sudjeluju u provođenju pojedinačnog programa izvršavanja zbog čega je otežano obavljanje svih aktivnosti utvrđenih pojedinačnim programom pogotovo zbog činjenice porasta broja zatvorenika.

Slika 88. Službenici odjela tretmana



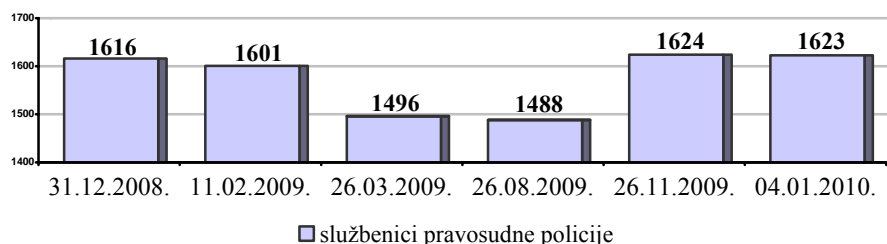
Sukladno Zakonu o izvršavanju kazne zatvora, u odjelu tretmana u skladu s programima rada predviđjet će se i osigurati potreban broj stručnjaka: socijalnih radnika, socijalnih pedagoga, pedagoga, liječnika, psihologa, nastavnika i učitelja. S obzirom na opća znanja i vještine potrebne za tretmanski rad sa zatvorenicima (interdisciplinarna i fundamentalna znanja iz kriminologije, penologije, pedagogije, psihologije, psihijatrije, sociologije, medicine, prava, edukacijskih i drugih znanosti te specifične kompetencije koje se odnose na procjenu potreba, stanja, rizika i obilježja populacije, planiranje i programiranje intervencija te njihovu implementaciju), intencija je zatvorskog sustava u odjelima tretmana primarno zapošljavati psihologe (osobito u dijagnostici), socijalne pedagoge i socijalne radnike, dok bi se srodne struke zapošljavale prema specifičnim potrebama pojedine kaznionice, zatvora odnosno odgojnog zavoda (pedagozi, nastavnici i sl.).

Slika 89. Službenici odjela osiguranja



S obzirom da je broj službenika pravosudne policije varira u manjim otklonima oko približno istog broja, a broj zatvorenika se povećava, zabrinjavajuća je činjenica da je uz stalnom porastu negativni omjer između broja službenika pravosudne policije i broja zatvorenika. Uz ostale čimbenike sigurnosnih rizika, kojih je u zatvorskom sustavu sve više, ovaj podatak ukazuje na veliku opterećenost službenika i sve veće opterećenje za održanje pozitivnog stanja sigurnosti. Potrebno je napomenuti da je tijekom 2009. godine povećan unutarnji ustroj za 8 službenika pravosudne policije te trenutno nedostaje 299 službenika pravosudne policije jer je prema ustroju predviđeno ukupno 1822 službenika.

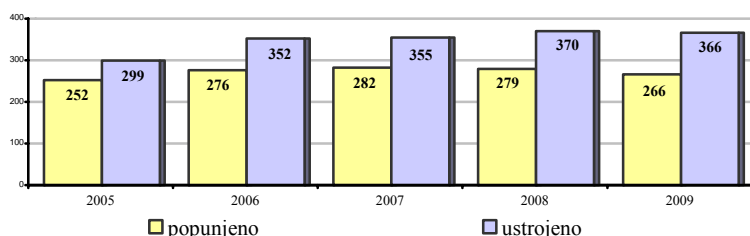
Slika 90. Broj službenika pravosudne policije



Kretanje ukupnog broja službenika pravosudne policije tijekom 2009. godine pokazuje da je tijekom godine iz Odjela osiguranja je po raznim osnovama otišlo 40 službenika pravosudne

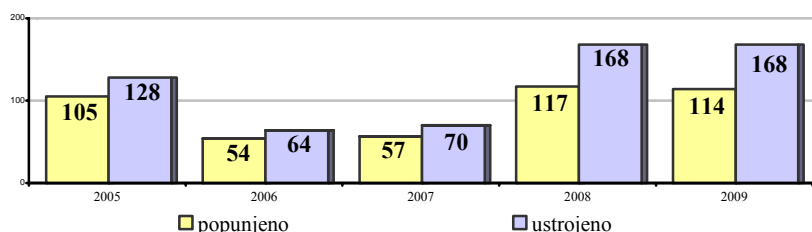
policije, a primljeno je 39 vježbenika pravosudne policije. Apsolutne brojke ne pokazuje bitna odstupanja ali valja naglasiti, a što je iz pokazatelja razvidno da je odjel osiguranja u 2009. godini povećanje ukupnog opsega poslova realizirao sa realno manjim brojem službenika pravosudne policije. Novoprimitveni vježbenici pravosudne policije su trenutno trenažnom procesu koji će završiti do kraja 2010. godine, što znači da još ne mogu samostalno obavljati poslove ovlaštene službene osobe.

Slika 91. Službenici odjela za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika



U kaznionicama i zatvorima gdje liječnici i psihijatri nisu zaposleni puno radno vrijeme, sklapaju se ugovori o djelu.

Slika 92. Službenici odjela zdravstvene zaštite zatvorenika



Kaznionice i zatvori tijekom 2009. godine sklopili su 55 ugovora o djelu i to:

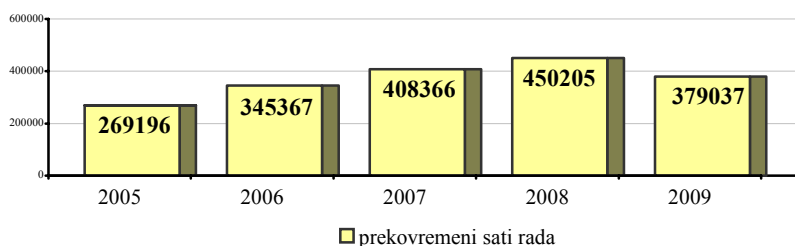
|                                |    |                         |     |
|--------------------------------|----|-------------------------|-----|
| Zatvorska bolnica              | 6, | Zatvor u Puli           | 3,  |
| Kaznionica u Glini             | 7, | Zatvor u Rijeci         | 4,  |
| Kaznionica u Lepoglavi         | 2, | Zatvor u Sisku          | 1,  |
| Kaznionica u Lipovici-Popovači | 4, | Zatvor u Splitu         | 1,  |
| Kaznionica u Požeg             | 3, | Zatvor u Šibeniku       | 4,  |
| Kaznionica u Valturi           | 3, | Zatvor u Varaždinu      | 2,  |
| Zatvor u Bjelovaru             | 2, | Zatvor u Zadru          | 4,  |
| Zatvor u Gospiću               | 1, | Zatvor u Zagrebu        | 3 i |
| Zatvor u Karlovcu              | 1, | Odgojni zavod Turopolje | 3   |
| Zatvor u Požega                | 1, |                         |     |

Slika 93. Sklopljeni ugovori o djelu iz područja zdravstvene zaštite tijekom 2009. godine

| UGOVORI O DJELU                 | Broj ugovora |
|---------------------------------|--------------|
| Liječnik opće prakse            | 11           |
| Liječnik specijalist psihijatar | 9            |
| Gastroenerolog                  | 1            |
| Kirurg                          | 1            |
| Oftalmolog                      | 1            |
| Liječnik specijalist ORL        | 1            |
| Radiolog                        | 1            |
| Stomatolog                      | 6            |
| Medicinski tehničar/sestra      | 3            |
| <b>UKUPNO</b>                   | <b>34</b>    |

Zbog nedostatne popunjenosti radnih mjesta službenici često ostvaruju prekovremeni rad. U 2009. godini ostvareno je 379.037 prekovremenih sati rada za što je isplaćeno 21,362.959,58 kuna. Prekovremenim radom službenici su obavili poslove za 190 dodatnih službenika.

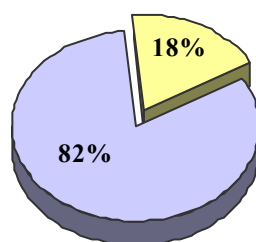
Slika 94. Prekovremeni rad



Najveći broj prekovremenih sati rada ostvarili su službenici pravosudne policije 311.476 sat za što im je isplaćeno 17,152.783,86 kuna.

Ostali službenici koji su ostvarili 68.561 prekovremenih sati uglavnom su službenici tretmana i zdravstvene zaštite. Isplaćeno im je ukupno 4,210.175,72 kuna.

Slika 95. Omjer prekovremenog rada



■ pravosudna policija ■ ostali službenici

Tijekom 2009. godine popunjeno je 40 radnih mjesta službenika pravosudne policije. Drugih prijama u državnu službu unatoč potrebi nije bilo zbog Odluke Vlade RH o zabrani prijama državnih službenika i namještenika u državnu službi. Od siječnja do kolovoza 2009. godine objavljeno je 9 natječaja za popunu radnih meta, ali su svi obustavljeni.

U 2009. godini zbog potreba službe privremeno je premješteno na rad u drugu kaznionicu, zatvor ili odgojni zavod 69 službenika. Prosječni broj dana privremenog premještaja po službeniku iznosio je 196 dana.

Slika 96. Privremeni premještaji službenika tijekom 2009. godine

| PRIVREMENI<br>PREMJEŠTAJI<br>SLUŽBENIKA | ukupni broj službenika<br>privremeno premještenih u<br>druhu kaznionicu / zatvor /<br>odgojni zavod |          | prosječni broj dana<br>premještaja po službeniku |            |
|---|---|----------|--|------------|
|   | M   | Ž        | M  | Ž          |
| Zatvorska bolnica u Zagrebu             |   | 1        |  | 41         |
| Kaznionica u Lepoglavi                  | 2   |          | 395  |            |
| Kaznionica u Lipovici-Popovači          | 8   |          | 135  |            |
| Kaznionica u Požezi                     |   | 1        |  | 105        |
| Zatvor u Puli                           | 1   | 1        | 334  | 90         |
| Zatvor u Sisku                          | 1   | 1        | 30   | 365        |
| Zatvor u Zadru                          | 45  |          | 233,1  |            |
| Zatvor u Zagrebu                        | 2   | 2        | 63   | 430        |
| Odgojni zavod Turopolje                 | 4   |          | 109,5  |            |
| <b>UKUPNO</b>                           | <b>63</b>   | <b>6</b> | <b>186</b>                                       | <b>206</b> |

### 3.2. IZOBRAZBA SLUŽBENIKA

Službenici zatvorskog sustava stalno se dodatno educiraju prema programima koji se provode u Ministarstvu uprave. Zbog specifičnosti rada sa zatvorenicima provode se posebni programi izobrazbe za različite kategorije službenika u Centru za izobrazbu zatvorskog osoblja u kojem je u 2009. godini pohađalo 512 službenika, 37 službenika manje nego u 2008. godini.

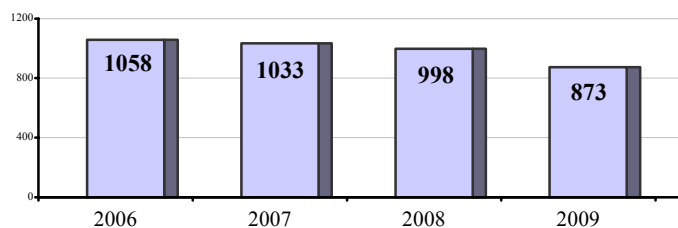
Programi provedeni u Centru za izobrazbu 2009. godine su:

- uvodni tečaj za novoprimitljene službenike,
- temeljni tečaj za službenike pravosudne policije,
- komunikacijske vještine,
- prevencija suicida,
- tretman ovisnika o alkoholu,
- tretman ovisnika o drogama i prevencija zlouporabe droga,
- prevencija zaraznih bolesti, hepatitisa i AIDS-a,
- rješavanje konflikata razgovorom, a ne silom,
- uporaba sile srednje jakosti,
- specifičnosti tretmana maloljetnika,
- skupni rad sa zatvorenicima i maloljetnicima,
- otkrivanje i dokazivanje prisutnosti psihoaktivnih tvari u ovisnika o drogama u suspektnim situacijama,
- liječenje bolesti ovisnosti o buprenorfinom,
- zarazne bolesti i prevencija,
- sprječavanje samoubojstava i pružanje pomoći rizičnim skupinama.

Tijekom 2009. godine službenici tretmana sudjelovali su u izobrazbi organiziranoj u okviru Ministarstva uprave, na različitim stručnim skupovima i stručnim sastancima i raspravama koje organiziraju različita strukovna udruženja i sekcije (Hrvatsko psihološko društvo, Hrvatska psihološka komora, Hrvatska udruga socijalnih pedagoga, Hrvatsko psihijatrijsko društvo i druge), a dio službenika je polazio i edukacije iz različitih psihoterapija. Osim toga, u siječnju je završena edukacija za provedbu ART-a (*Aggression Replacement Training* – Trening zamjene agresije) za 12 službenika zatvorskog sustava, od kojih su troje postali ovlaštene ART treneri za daljnje osposobljavanje drugih službenika tretmana. Tijekom 2009. godine u edukaciju druge generacije polaznika ART-a uključeno je novih 9 službenika. Osim službenika zatvorskog sustava, za provedbu ART-a educiraju se i zaposlenici Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, čija je jedna službenica također postala ovlaštena ART trener.

### 3.3. BOLOVANJA SLUŽBENIKA

Slika 97. Bolovanja službenika



Tijekom 2009. godine zbog bolovanja s posla je izostalo 873 službenika i namještenika, što je za 125 manje za razliku od 2008. godine

Od ukupnog broja na bolovanju je bio 571 muškarac i 302 žene. Prosjek trajanja bolovanja službenika muškaraca bilo 27 dana, a žena 36 dana.

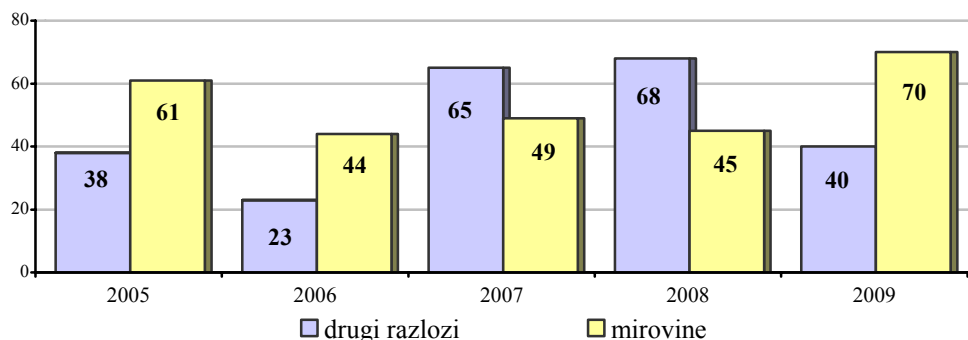
Slika 98. Bolovanja službenika u mjesecima tijekom 2009. godine

| BOLOVANJA<br>SLUŽBENIKA     | ukupno zaposlenika |            | ukupno trajanje bolovanja |              | prosjek bolovanja |            |
|-----------------------------|--------------------|------------|---------------------------|--------------|-------------------|------------|
|                             | M                  | Ž          | M                         | Ž            | M                 | Ž          |
| Zatvorska bolnica u Zagrebu | 15                 | 33         | 8,6                       | 48,3         | 0,6               | 1,5        |
| Kaznionica u Glini          | 31                 | 11         | 26,2                      | 11,1         | 0,8               | 1,0        |
| Kaznionica u Lepoglavi      | 58                 | 25         | 48,3                      | 57,2         | 0,8               | 2,3        |
| Kaznionica u Lipovici       | 1                  | 1          | 1,5                       | 1,0          | 1,5               | 1,0        |
| Kaznionica u Požezi         | 31                 | 29         | 19,9                      | 39,8         | 0,6               | 1,4        |
| Kaznionica u Turopolju      | 19                 | 18         | 17,9                      | 11,7         | 0,9               | 0,7        |
| Kaznionica u Valturi        | 2                  | 2          | 2,0                       | 2,0          | 1,0               | 1,0        |
| Odgojni zavod Požega        |                    | 3          |                           | 2,1          | 0,0               | 0,7        |
| Odgojni zavod Turopolje     | 34                 | 41         | 19,0                      | 46,0         | 0,6               | 1,1        |
| Zatvor u Bjelovaru          | 9                  | 4          | 17,2                      | 11,5         | 1,9               | 2,9        |
| Zatvor u Dubrovniku         | 14                 | 2          | 20,3                      | 2,4          | 1,5               | 1,2        |
| Zatvor u Gospiću            | 8                  | 3          | 6,0                       | 1,0          | 0,8               | 0,3        |
| Zatvor u Karlovcu           | 7                  | 1          | 9,0                       | 0,1          | 1,3               | 0,1        |
| Zatvor u Osijeku            | 39                 | 5          | 52,0                      | 11,0         | 1,3               | 2,2        |
| Zatvor u Požezi             | 52                 | 18         | 8,4                       | 12,3         | 0,2               | 0,7        |
| Zatvor u Puli               | 43                 | 16         | 0,5                       | 0,6          | 0,0               | 0,0        |
| Zatvor u Rijeci             | 28                 | 10         | 18,4                      | 4,3          | 0,7               | 0,4        |
| Zatvor u Sisku              | 18                 | 16         | 40,0                      | 22,0         | 2,2               | 1,4        |
| Zatvor u Splitu             | 32                 | 7          | 42,0                      | 12,0         | 1,3               | 1,7        |
| Zatvor u Šibeniku           | 8                  | 5          | 2,6                       | 3,9          | 0,3               | 0,8        |
| Zatvor u Varaždinu          | 5                  | 8          | 6,8                       | 7,4          | 1,4               | 0,9        |
| Zatvor u Zadru              | 14                 | 5          | 32,4                      | 10,2         | 2,3               | 2,0        |
| Zatvor u Zagrebu            | 103                | 39         | 103,0                     | 39,0         | 1,0               | 1,0        |
| <b>SVEUKUPNO</b>            | <b>571</b>         | <b>302</b> | <b>502,0</b>              | <b>356,9</b> | <b>0,9</b>        | <b>1,2</b> |

### 3.4. PRESTANAK DRŽAVNE SLUŽBE

U 2009. godini fluktuacija službenika nije bila značajna. S državnom je službom prestalo 110 službenika, od kojih 14 zbog ostvarivanja prava na mirovinu po općem propisu, a 56 na temelju Zakona o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba zbog gubitka sposobnosti za obavljanje poslova ovlaštene službene osobe.

Slika 99. Prestanak državne službe



### 3.5. ODGOVORNOST ZBOG POVREDE SLUŽBENE DUŽNOSTI

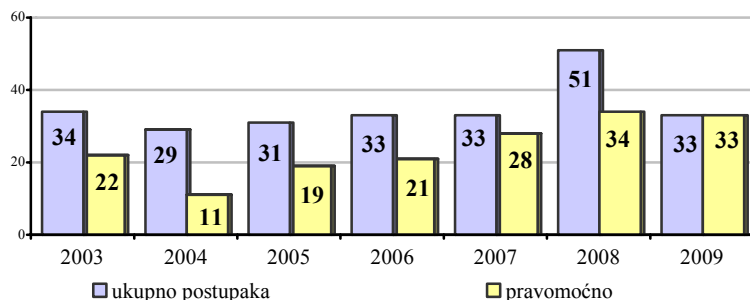
Na odgovornost službenika zatvorskog sustava zbog povreda službene dužnosti primjenjuje se uz Zakon o izvršavanju kazne zatvora i Zakon o državnim službenicima kao opći propis. Odlučivanje o lakšoj povredi službene dužnosti u nadležnosti je upravitelja kaznionice, zatvora ili odgojnog zavoda u kojem je službenik u službi. U 2009. godini pokrenuta su 22 postupka, izrečena je 10 opomena, 8 novčanih kazni, a 4 postupka nisu dovršena

Slika 100. Lakše povrede službene dužnosti tijekom 2009. godine

| LAKŠE POVREDE<br>SLUŽBENE DUŽNOSTI<br>U 2009. GODINI | ukupno<br>pokrenutih |          | izrečene mjere |          |                  |   | nedovršeni |          |
|--|----------------------|----------|----------------|----------|------------------|---|------------|----------|
|  |                      |          | opomena        |          | novčana<br>kazna |   |            |          |
|  | M                    | Ž        | M              | Ž        | M                | Ž | M          | Ž        |
| <b>UKUPNO</b>  | <b>20</b>            | <b>2</b> | <b>9</b>       | <b>1</b> | <b>8</b>         |   | <b>3</b>   | <b>1</b> |

Za odlučivanje u teškoj povredi službene dužnosti nadležan Službenički sud za zaposlenike kaznionica i zatvora. Tijekom 2009. godine podneseno je Službeničkom sudu za zaposlenike kaznionica i zatvora Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa 33 zahtjeva za pokretanje postupka zbog teške povrede službene dužnosti protiv 36 službenika te 5 zahtjeva za obnovom postupka iz 2008. godine.

Slika 101. Teške povrede službene dužnosti



Tijekom 2009. godine pokrenuto je novih 29 postupaka, a 33 postupka je dovršeno i postalo pravomoćno od kojih je 14 službenika proglašeno odgovornim za povredu službene dužnosti i kojima je izrečena novčana kazna, 1 je premješten na drugo radno mjesto, a 5 službenika dobili su uvjetne kazne. Obustavljena su 2 zahtjeva za pokretanjem postupka i jedan je oslobađajući te su 3 službenika oslobođeni odgovornosti ili je protiv istih obustavljen postupak.

Postupak je pokrenut zbog sljedećih povreda službene dužnosti:

- neizvršavanja, nesavjesnog, nepravodobnog ili nemarnog izvršavanja službene zadaće protiv 12 službenika
- zbog toga što su zatečeni u službi pod utjecajem alkohola 1 službenik
- zlouporabe položaja ili prekoračenja ovlasti u službi protiv 1 službenika
- zlouporabe položaja ili prekoračenja ovlasti u službi protiv 4 službenika
- ponašanja suprotnog etičkom kodeksu koje nanosi štetu ugledu službe protiv 10 službenika
- nedozvoljen odnos sa zatvorenikom 1 službenik



**ČETVRTI DIO - IZVJEŠTAJ O REZULTATIMA POSLOVANJA  
KAZNIONICA, ZATVORA I ODGOJNIH ZAVODA U  
RAZDOBLJU OD 1. siječnja DO 31. prosinca 2009. godine  
(KONSOLIDIRANI FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI)**

**4.1. TEMELJNI FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI**

Zbrojni rezultati poslovanja prema Izvještaju o prihodima i rashodima za razdoblje siječanj – prosinac 2009. godine iskazuju slijedeće osnovne karakteristike ostvarenja, i to:

|   |                       |
|---|-----------------------|
| PRIHODI IZ PRORAČUNA ZA FINANCIRANJE                            |                       |
| REDOVNE DJELATNOSTI   | 502,314.784 kn        |
| PRIHODI OD VLASTITE DJELATNOSTI                                 | 38,348.886 kn         |
| OSTALI PRIHODI  | 4,864.819 kn          |
| <b>PRIHODI I PRIMICI UKUPNO</b>                                 | <b>545,528.489 kn</b> |
| <b>RASHODI I IZDACI UKUPNO</b>                                  | <b>561,720.916 kn</b> |
| MANJAK PRIHODA I PRIMITAKA                                      | 16,192.427 kn         |
| MANJAK PRIHODA I PRIMITAKA PRENESENI                            | 25,376.994 kn         |
| MANJAK PRIHODA I PRIMITAKA ZA<br>POKRIĆE U SLIJEDEĆEM RAZDOBLJU | 41,569.421 kn         |

Ukupne nepodmirene obveze su manje od ukupnog manjka prihoda i primitaka, a iznose 41,191.205 kn i sastoje se od dospjelih nepodmirenih obveza na teret državnog proračuna u iznosu od 22,940.921 kn, nedospjelih nepodmirenih obveza na teret državnog proračuna u iznosu od 10,090.200 kn i ukupnih nepodmirenih obveza na teret vlastite djelatnosti u iznosu od 8,160.084 kn.

Struktura ukupnih prihoda je slijedeća:

|                                 |                 |
|---------------------------------|-----------------|
| Prihodi iz proračuna            | 92,08%          |
| Prihodi od vlastite djelatnosti | 7,03%           |
| Ostali prihodi i primici        | 0,89%, od čega: |
| Prihodi po posebnim propisima   | 0,18%           |
| Pomoći iz proračuna             | 0,64%           |
| Prihodi od prodaje imovine      | 0,05%           |
| Prihodi od imovine              | 0,01%           |
| Prihodi od donacija             | 0,01%           |

Iz danog pregleda je vidljivo da strukturalno dominantno učešće u ukupnim prihodima i primicima, osim prihoda iz proračuna čine prihodi od vlastite djelatnosti.

Osim naplaćenih prihoda od vlastite djelatnosti kaznionice i zatvori su ostvarili i nenaplaćene, odnosno obračunate prihode u iznosu od 5,360.081 kn, odnosno ukupni prihodi od vlastite djelatnosti iznose 43,708.967 kn. Navedeni prihodi odnose se prvenstveno na prihode ostvarene radom zatvorenika, a manjim dijelom na prihode od prehrane i smještaja.

Ostali prihodi i primici se najvećim dijelom odnose na prihode po posebnim propisima, odnosno na prihode ostvarene od trgovačkog društva „Lipovica“ d.o.o. s temelja obveze sufinanciranja zatvorskeg sustava, naplate spornih potraživanja, naplate šteta od zatvorenika, refundacija iz proteklih godina i slično i na tekuće pomoći iz proračuna, sufinanciranje HIV savjetovaništva u Zatvorskoj bolnici od Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, odnosno na poticaje Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva poljoprivrednim

radionicama kaznionica (3,207.534 kn), pomoć Kraljevine Nizozemske Centru za izobrazbu, sufinanciranje ODZ Turopolje od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa za projekt za Hrvatsku pismenosti, te pomoći na lokalnoj razini.

Struktura ukupnih rashoda je slijedeća:

|  |        |
|--|--------|
| 1. Rashodi za zaposlene                    | 68,18% |
| 2. Materijalni rashodi                     | 31,45% |
| 3. Financijski rashodi                     | 0,08%  |
| 4. Rashodi za nabavu nefinancijske imovine | 0,28%  |
| 5. Izdaci za financijsku imovinu           | 0,01%  |

Slika 102. Nepodmirene dospjele obveze na teret Državnog proračuna

| NEPODMIRENE<br>DOSPJELE<br>OBVEZE | 2003. g.          | 2004. g.          | 2005. g.          | 2006. g.          | 2007. g.          | 2008.g.           | 2009.g.           |
|-----------------------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| <b>Iznos u kn</b>                 | <b>19,463.585</b> | <b>12,078.892</b> | <b>15,986.398</b> | <b>11,368.254</b> | <b>15,760.438</b> | <b>11,024.718</b> | <b>22,940.921</b> |

Slika 103. Rezultati poslovanja iskazani po godišnjem obračunu

| REZULTATI<br>POSLOVANJA                          | 2003.              | 2004.              | 2005.              | 2006.              | 2007.              | 2008.              | 2009.              |
|--|--------------------|--------------------|--------------------|--------------------|--------------------|--------------------|--------------------|
| Prihodi iz proračuna za zaposlene                | 258,346.381        | 272,090.613        | 282,584.915        | 297,608.817        | 329,100.695        | 377,586.950        | 401,395.573        |
| Prihodi iz proračuna za tekuće rashode           | 53,329.493         | 66,960.000         | 67,253.058         | 83,466.952         | 87,237.286         | 123,560.353        | 100,919.211        |
| Prihodi iz proračuna ukupno                      | 311,675.874        | 339,050.613        | 349,837.973        | 381,075.769        | 416,337.981        | 501,147.303        | 502,314.784        |
| Prihodi od vlastite djelatnosti                  | 42,358.941         | 34,366.447         | 35,264.428         | 40,147.586         | 40,216.439         | 43,575.101         | 38,348.886         |
| Ostali prihodi                                   | 8,114.382          | 5,966.233          | 5,136.311          | 5,855.286          | 5,590.225          | 5,941.322          | 4.864.819          |
| <b>UKUPNI PRIHODI</b>                            | <b>362,149.197</b> | <b>379,383.293</b> | <b>390,238.712</b> | <b>427,078.641</b> | <b>462,144.645</b> | <b>550,673.726</b> | <b>545,528.489</b> |
| <b>UKUPNI RASHODI</b>                            | <b>372,782.615</b> | <b>378,877.161</b> | <b>396,180.197</b> | <b>422,373.199</b> | <b>470,396.313</b> | <b>545,570.052</b> | <b>561,720.916</b> |
| Višak prihoda                                    |                    | 506.132            |                    | 4,705.442          |                    | 5,103.674          |                    |
| Manjak prihoda                                   | 10,633.418         |                    | 5,941.485          |                    | 8,251.668          |                    | 16,192.427         |
| Manjak prihoda preneseni                         | 11,658.693         | 21,500.988         | 20,998.888         | 26,937.247         | 22,229.002         | 30,480.670         | 25,376.994         |
| Manjak prihoda za pokriće u slijedećem razdoblju | 22,292.111         | 20,944.856         | 26,940.373         | 22,231.805         | 30,480.670         | 25,376.743         | 41,569.421         |

## 4.2. IZVJEŠĆE O UTROŠENIM SREDSTVIMA

Za izvršavanje kaznenopravnih sankcija i mjera, u promatranom razdoblju, utrošeno je kako slijedi:

| VRSTA RASHODA                                      | ukupni rashodi<br>(u kn) | učešće u<br>ukupnim<br>rashodima<br>(u postocima) |
|--|--------------------------|---|
| 1. Plaće   | 287,533.079              | 54,78   |
| 2. Ostali rashodi za zaposlene                     | 13,909.587               | 2,65  |
| 3. Doprinosi na plaće                              | 81,529.536               | 15,53   |
| 4. Službena putovanja                              | 1,276.737                | 0,24  |
| 5. Naknade za prijevoz                             | 18,565.035               | 3,54  |
| 6. Stručno usavršavanje                            | 194.534                  | 0,04  |
| 7. Uredski materijal i ostali materijalni rashodi  | 5,264.872                | 1,00  |
| 8. Materijal i sirovine                            | 39,646.044               | 7,55  |
| 9. Energija  | 20,405.011               | 3,89  |
| 10. Materijal i dijelovi za tek. i inv. održavanje | 4,188.012                | 0,80  |
| 11. Sitni inventar i autogume                      | 643.952                  | 0,12  |
| 12. Usluge telefona, pošte                         | 2,485.039                | 0,47  |
| 13. Usluge tek. i invest. održavanja               | 3,512.563                | 0,68  |
| 14. Usluge promidžbe i informiranja                | 285.389                  | 0,05  |
| 15. Komunalne usluge                               | 13,675.813               | 2,61  |
| 16. Zdravstvene i veterinarske usluge              | 19,275.426               | 3,67  |
| 17. Intelektualne i osobne usluge                  | 2,280.218                | 0,43  |
| 18. Računalne usluge                               | 384.192                  | 0,07  |
| 19. Ostale usluge                                  | 449.193                  | 0,09  |
| 20. Naknade za rad zatvorenika                     | 7,548.172                | 1,44  |
| 21. Premije osiguranja                             | 561.657                  | 0,11  |
| 22. Reprezentacija                                 | 112.240                  | 0,02  |
| 23. Financijski rashodi                            | 194.838                  | 0,04  |
| 24. Ostali nespomenuti rashodi                     | 965.205                  | 0,18  |
| <b>Ukupno:</b>                                     | <b>524,886.344</b>       | <b>100</b>  |

Navedeni rashodi terete sredstva Državnog proračuna sa 98,64%, sredstva vlastite djelatnosti sa 1,17%, a ostale izvore sa 0,19%.

U odnosu na ukupne, prethodno navedene rashode, prosječni trošak po jednom zatvoreniku iznosi 298,23 kn dnevno što je za 2,31% manje u odnosu na razdoblje siječanj – prosinac 2008. godine.

Uzimajući u obzir samo direktne troškove zatvorenika, prosječni dnevni trošak po jednom zatvoreniku iznosi 56,34 kn, što je smanjenje za 0,98% u odnosu na razdoblje siječanj - prosinac 2008. godine.

| Red. broj | KAZNIONICA, ZATVOR, ODGOJNI ZAVOD | Prosječni dnevni ukupni trošak po 1 zatvoreniku | Indeks u odnosu na prosjek | Prosječni direktni dnevni trošak po 1 zatvoreniku | Indeks u odnosu na prosjek | Odnos: 1 zaposlenik na xy zatvorenika |
|-----------|-----------------------------------|---|----------------------------|---|----------------------------|---------------------------------------|
| 1.        | Zatvorska bolnica u Zagrebu       | 599,23  | 201                        | 122,92  | 218                        | 1/1,00                                |
| 2.        | Kaznionica u Glini                | 260,50  | 87                         | 50,20   | 89                         | 1/1,98                                |
| 3.        | Kaznionica u Lepoglavi            | 309,60  | 104                        | 60,05   | 107                        | 1/1,79                                |
| 4.        | Kaznionica u Lipovici-Popovači    | 292,43  | 98                         | 61,40   | 109                        | 1/2,01                                |
| 5.        | Kaznionica u Požegi               | 448,41  | 150                        | 68,22   | 121                        | 1/1,20                                |
| 6.        | Kaznionica u Turopolju            | 404,84  | 136                        | 51,29   | 91                         | 1/1,23                                |
| 7.        | Odgojni zavod u Turopolju         | 827,56  | 277                        | 87,28   | 155                        | 1/0,65                                |
| 8.        | Kaznionica u Valturi              | 400,95  | 134                        | 52,63   | 93                         | 1/1,15                                |
| 9.        | Zatvor u Bjelovaru                | 214,04  | 72                         | 35,66   | 63                         | 1/2,33                                |
| 10.       | Zatvor u Dubrovniku               | 266,89  | 89                         | 38,81   | 69                         | 1/1,79                                |
| 11.       | Zatvor u Gospiću                  | 281,72  | 94                         | 57,45   | 102                        | 1/1,98                                |
| 12.       | Zatvor u Karlovcu                 | 351,01  | 118                        | 44,35   | 79                         | 1/1,68                                |
| 13.       | Zatvor u Osijeku                  | 212,08  | 71                         | 39,57   | 70                         | 1/2,62                                |
| 14.       | Zatvor u Požegi                   | 264,87  | 89                         | 46,87   | 83                         | 1/1,94                                |
| 15.       | Zatvor u Puli                     | 265,78  | 89                         | 53,56   | 95                         | 1/2,05                                |
| 16.       | Zatvor u Rijeci                   | 262,93  | 88                         | 56,34   | 100                        | 1/2,22                                |
| 17.       | Zatvor u Sisku                    | 271,93  | 91                         | 42,43   | 75                         | 1/1,85                                |
| 18.       | Zatvor u Splitu                   | 244,41  | 82                         | 51,25   | 91                         | 1/2,58                                |
| 19.       | Zatvor u Šibeniku                 | 265,88  | 89                         | 54,84   | 97                         | 1/2,41                                |
| 20.       | Zatvor u Varaždinu                | 234,71  | 79                         | 43,36   | 77                         | 1/2,43                                |
| 21.       | Zatvor u Zadru                    | 260,79  | 87                         | 42,38   | 75                         | 1/1,96                                |
| 22.       | Zatvor u Zagrebu                  | 230,70  | 77                         | 56,35   | 100                        | 1/2,73                                |
|           | <b>UKUPNO</b>                     | <b>298,23</b>                                   | <b>100</b>                 | <b>56,34</b>                                      | <b>100</b>                 | <b>1/1,87</b>                         |

Napominjemo da je iskazani prosječni dnevni trošak po zatvoreniku u kaznionicama u Požegi i Turopolju smanjen za prosječne troškove prehrane koji se odnose na zatvorenike i maloljetnike u Zatvoru u Požegi i Odgojnom zavodu u Turopolju, odnosno za isti je iznos povećan prosječni dnevni trošak po zatvoreniku i maloljetniku u Zatvoru u Požegi i Odgojnom zavodu Turopolje. Dnevni trošak po zatvoreniku u Kaznionici u Turopolju smanjen je i za troškove smještaja i sredstava za čišćenje koji se odnose na Odgojni zavod Turopolje, a povećan u Odgojnom zavodu Turopolje. Korigirani su, također, i troškovi prehrane kod korisnika koji su bez naknade preuzeli prehrambene proizvode od drugih korisnika unutar zatvorskog sustava.

Struktura direktnih troškova zatvorenika je sljedeća:

- prehrana 39,08%, odnosno 22,02 kn
- smještaj 26,55%, odnosno 14,96 kn
- liječenje 19,22%, odnosno 10,83 kn
- naknade za rad u režiji 7,28%, odnosno 4,10 kn

- potrošni materijal 3,72%, odnosno 2,10 kn
- preprate 2,90% odnosno 1,63 kn
- slob. aktiv. i  
izobrazba 0,33% odnosno 0,19 kn
- ostalo 0,92%, odnosno 0,51 kn

Slika 104. Usporedni trošak direktnog prosječnog dnevnog troška po zatvoreniku u razdoblju od 2003. to 2009. godine.

| Direktni dnevni prosječni trošak po zatvoreniku | 2003. g.     | 2004.g.      | 2005.g.      | 2006.g.      | 2007.g.      | 2008.g.      | 2009.g.      | % smanjenja / povećanja 2009/2008. | % smanjenja / povećanja 2009/2003. |
|---|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|------------------------------------|------------------------------------|
| Prehrana  | 20,36        | 19,09        | 19,56        | 18,81        | 18,36        | 21,70        | 22,02        | + 1,47                             | + 8,15                             |
| Smještaj  | 15,32        | 14,93        | 15,37        | 15,04        | 15,89        | 15,29        | 14,96        | - 2,16                             | - 2,35                             |
| Liječenje                                       | 7,65         | 7,45         | 7,41         | 8,55         | 9,76         | 10,39        | 10,83        | + 4,23                             | + 41,57                            |
| Ostalo  | 8,37         | 9,11         | 8,98         | 9,26         | 9,31         | 9,51         | 8,53         | - 10,30                            | + 1,91                             |
| <b>UKUPNO</b>                                   | <b>51,70</b> | <b>50,58</b> | <b>51,32</b> | <b>51,66</b> | <b>53,32</b> | <b>56,89</b> | <b>56,34</b> | <b>- 0,97</b>                      | <b>+ 8,97</b>                      |

## **PETI DIO - OSVRT UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV NA IZVJEŠĆE PUČKOG PRAVOBRANITELJA**

Uprava za zatvorski sustav analizirala je zapažanja, primjedbe i zaključke pučkog pravobranitelja iznesenih u Izvješću o radu za 2009. godinu i dala sljedeće očitovanje:

### **5.1. PRENAPUČENOST**

Tijekom 2009. godine Uprava za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa, sukladno financijskim mogućnostima sustavno je poduzimala mjere za povećanje kapaciteta namijenjenih smještaju zatvorenika a u svrhu smanjenja pojave prenapučenosti u zatvorima i kaznionicama.

a) U 2009. godini započeta je izgradnja nove zgrade u Kaznionici u Glini namijenjenoj smještaju 420 zatvorenika. Krajem 2010. godine bit će dovršena izgradnja zgrade i stavljena u funkciju čime će se smještajni kapaciteti Zatvorskog sustava povećati za 12%.

b) Započete su pripreme za dogradnju nove zgrade Zatvora u Zagrebu čime će se povećati smještajni kapaciteti za 376 zatvorenika.

c) Nastavljene su pripremne aktivnosti na izgradnji nove kaznionice i zatvora u Šibeniku namijenjenoj za smještaj 1230 zatvorenika.

d) Tijekom 2009. godine u dva navrata provedene su analize trajanja i učestalosti izricanja mjere pritvora, kao i zakonske osnove određivanja pritvora. Navedene analize upućivane su predsjedniku Vrhovnog suda Republike Hrvatske sa ciljem poduzimanja aktivnosti na ubrzavanju pritvorskih postupaka kao i restriktivnijeg određivanja pritvora.

### **5.2. AKTIVNOSTI UPRAVE ZA ZATVORSKI SUSTAV NA SMANJENJU NEGATIVNIH POSLJEDICA PRENAPUČENOSTI**

Uprava za zatvorski sustav tijekom 2009. godine nastavila s provođenjem cijelog niza mjera i aktivnosti koje imaju za cilj ukloniti ili znatnije umanjiti negativne učinke prenapučenosti tako da su u praktično u svim kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima došlo je do povećanja raznovrsnosti tretmanskih sadržaja, kao i broja zatvorenika koji su obuhvaćeni tim aktivnostima. Isto tako, u 2009. godini nastavljena je praksa uvođenja dodatnih slobodnih aktivnosti u koje se organizirano i individualno uključuju zatvorenici, pritvorenici i odgajanci. Zbog povećanog broja svih kategorija zatvorenika u cijelom zatvorskom sustavu u iznimnim i pojedinačnim slučajevima dolazi do privremenog i povremenog smještaja manjeg broja zatvorenika u neodgovarajuće uvjete. Zatvorska uprava u svim takvim slučajevima žurno poduzima mjere za uklanjanje uočenih nedostataka: radovima u prostorijama u kojima su smješteni zatvorenici, nabavom odgovarajuće opreme, kao i premještajem zatvorenika u druge, odgovarajuće prostore u istom ili drugom zatvoru, odnosno kaznionici što je u svom Izvješću konstatirao i pučki pravobranitelj.

Tijekom 2009. godine poduzelo niz aktivnosti na kvalitativnom poboljšanju smještajnih uvjeta – intenzivirano je tekuće održavanje svih prostora u kojima borave i rade zatvorenici tako da se najmanje jedanput godišnje kreće svi prostori, sanirani su i rekonstruirani sanitarni čvorovi u velikoj većini kaznionica i zatvora, te su poboljšani uvjeti grijanja. Ove aktivnosti su posebno provedene u zatvorima nakon obilaska pučkog pravobranitelja (zatvori u

Karlovcu, Sisku i Splitu). Isto tako, tijekom 2009. godine nastavljeno je ubrzana nabava opreme i posteljine koju koriste zatvorenici.

### **5.3. SMJEŠTAJ ZATVORENIKA U POJEDINAČNE, NEADEKVATNE SOBE**

Zbog prirode i dinamike zaprimanja zatvorenika, posebno pritvorenika, zatvori su povremeno prisiljeni zaprimiti nove zatvorenike i smjestiti ih iako su raspoloživi smještajni kapaciteti već popunjeni. Tada se događa smještaj zatvorenika u sobe u kojima pojedini zatvorenik nema krevet nego ga se smješta na improviziranu postelju (madrac). Valja istaći da se to događa povremeno i iznimno, te da se u svakom takvom slučaju žurno traži rješenje na način da se zatvorenik premješta u drugu sobu u kojoj ima slobodan krevet, a ukoliko nema slobodnih kreveta u tom zatvoru tada se premješta u drugi zatvor.

Kao što je istaknuto, zatvori se redovito održavaju pri čemu se uklanjaju svi uvjeti, odnosno nedostaci u kvaliteti soba a i drugih prostora u kojima borave zatvorenici. Ukoliko se utvrdi da se u nekim sobama ne mogu otkloniti uočeni nedostaci te sobe se prenamjenjuju i koriste se za druge svrhe kao što je to učinjeno u 2009. godini npr. u Zatvoru u Puli, Splitu, Rijeci i Sisku.

### **5.4. BORAVAK ZATVORENIKA NA SVJEŽEM ZRAKU I ORGANIZIRANE SLOBODNE AKTIVNOSTI**

Tijekom 2009. godine u zatvorima su poduzimane različite organizacijske mjere kako bi se svim zatvorenicima, a posebno pritvorenicima omogućio zakonom zajamčeni boravak na svježem zraku u trajanju od 2 sata. Isto tako, angažmanom službenika tretmana i službenika osiguranja nastojalo se u što većoj mjeri uvesti što veći broj organiziranih aktivnosti u slobodno vrijeme za sve kategorije zatvorenika.

### **5.5. RADNI ANGAŽMAN ZATVORENIKA**

Unatoč povećanom priljevu zatvorenika i otežanih mogućnosti dobivanja odgovarajućih poslova za kaznionice i zatvore tijekom 2009. godine zadržana je ista stopa radne angažiranosti zatvorenika za. Kao i ranijih godina, zbog posebnosti izvršavanja mjere pritvora, te smanjenog opsega raspoloživih poslova u zatvorima manja je radna angažiranost kod pritvorenika i kažnjenika i kreće se ispod 10%, dok je radna angažiranost zatvorenika koji se nalaze na izdržavanju kazne zatvora u kaznionicama u prosjeku 75%, a u zatvorima 39,4%. Najveća stopa radne angažiranosti je i nadalje kod maloljetnika i iznosi oko 85%.

### **5.6. TRETMAN ZATVORENIKA**

Kao i u ranijim Izvješćima, pučki pravobranitelj tijekom svojih obilazaka kaznionica i zatvora prepoznao je napore Uprave za zatvorski sustav na povećanju broja službenika tretmana, posebice u zatvorima pri čemu je u nekim zatvorima zapaženo znatno poboljšanje atmosfere među zatvorenicima kao i ukupno funkcioniranje zatvora (Zatvor u Osijeku i Zatvor u Požegi). Izniman značaj za ukupno funkcioniranje zatvorskog sustava predstavljaju službenici tretmana.

## **5.7. PRUŽANJE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE ZATVORENICIMA**

Unatoč nedostatku dovoljnog broja službenika zdravstvene struke u zatvorskom sustavu tijekom 2009. godine svim zatvorenicima pružena je odgovarajuća zdravstvena zaštita. Iako nije došlo do novog zapošljavanja liječnika, posebno psihijataru sklopljeni su odgovarajući ugovori o pružanju zdravstvenih usluga čime su pokrivena sve potrebe za zdravstvenom zaštitom zatvorenika. O opsegu pružane zdravstvene zaštite u 2009. godini svim kategorijama zatvorenika kojih je bilo ukupno 19.792 zatvorenika pružana je potrebna zdravstvena zaštita, a uz to u ustanovama javnog zdravstva zatvorenicima su pružena 14.525 liječnička pregleda, odnosno odgovarajuća liječenja.

Valja istaći da je i u 2009. godini nastavljeno povećanje obavljanja psihijatrijskih pregleda zatvorenika u odnosu na 2008. i 2007. godini, te da je u izvještajnoj godini bilo preko dvije tisuće više obavljenih psihijatrijskih pregleda nego u 2008. godini.

## **5.8. PRITVORENICI**

Pučki pravobranitelj je izviješten o aktivnostima koje je Uprava za zatvorski sustav poduzimala u okviru svojih ovlasti u svrhu ukazivanja na poteškoće u funkcioniranju koje se javljaju zbog relativno dugog trajanja pritvora. Napravljene su dvije analize duljine trajanja pritvora, učestalosti određivanja pritvora po pojedinim sudovima s obzirom na vrstu kaznenog djela zbog kojeg je određen pritvor kao i zakonsku osnovu određivanja pritvora i upućeni dopisi Predsjedniku Vrhovnog suda Republike Hrvatske u svrhu poduzimanja mjera za ubrzavanje sudskih postupaka i skraćivanja trajanja pritvora.

Ustrojavanjem Uprave za probaciju ispunjeni su dodatni preduvjeti za smanjenje broja pritvorenika i skraćivanja trajanja pritvora, kao i osiguranje svih normativnih i provedbenih preduvjeta za izvršavanje kućnog pritvora.



## ŠESTI DIO - SURADNJA PRAVOBRANITELJICE ZA DJECU SA ZATVORSKIM SUSTAVOM

Tijekom 2009. godine pravobraniteljica i njezini suradnici su temeljem čl. 13. Zakona o pravobranitelju za djecu obavili uvid u potrebnu dokumentaciju i u programe koji se provode sa zatvorenicima, razgovarali s upraviteljima i zatvorenicima, obišli prostore u kojima djeca kontaktiraju s roditeljima u zatvorima, odnosno kaznionicama, na temelju čega su stekli spoznaje o razini primjerenosti prostora u kojima djeca kontaktiraju s roditeljima i o mogućnostima stručne podrške prilikom posjeta djece, a u sklopu obilazaka zatvora u Osijeku i Bjelovaru, kaznionica u Glini, Požegi - odjel za žene, muškarce i maloljetnički zatvor te Odgojni zavod u Požegi.

Na temelju obilazaka, gore navedeni zatvori i kaznionice dobili su povratne obavijesti, saznanja, opažanja i preporuke Ureda Pravobraniteljice za djecu. Iz zaprimljenih izvješća razvidno je kako su tijekom 2009. godine ostvareni kvalitetni pomaci u odnosu na prethodno razdoblje. U velikoj većini zatvora i kaznionica uprave su uložile napor da prostori za kontakte s djecom budu značajno prikladniji i znatno više prilagođeni potrebi ostvarivanja humanih kontakata djeteta s roditeljem u zatvoru, odnosno kaznionici.

U skladu s čl. 117. st. 3. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, a uvažavajući najviše sigurnosne standarde, prostor ili dio prostora (kutak) za kontakte s djecom opremljen je namještajem prilagođenog djeci poput stola i stolica primjerenih dječjoj dobi, zavjesa u boji, obojanih zidova, prostirke na podu, dječjih radova na zidu, plakata, igračkama, slikovnica, stripova, časopisa za mlade, sredstava za crtanje i igranje (koji se mogu donositi i odnositi iz prostora za kontakte). U tom smislu ostvarena je suradnja s vrtićima, školama i knjižnicama u zajednici što je istodobno bila prilika za podizanje svijesti lokalne zajednice o nediskriminaciji i potrebama djece koja odlaze u zatvor posjetiti svoje roditelje.

S obzirom da je pravo kontakta s roditeljem u zatvoru prvenstveno pravo djeteta i da je riječ o posebno ranjivoj skupini djece, sukladno čl. 117. st. 2. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, načini i učestalost susreta i druženja određuju se u najboljem interesu djeteta, pri čemu se vodi računa o djetetovoj dobi, vrsti kaznenog djela roditelja, obiteljskoj situaciji i sposobnostima roditelja za brigu o djetetu unutar obitelji, kao i o pripremljenosti djeteta i roditelja na susret.

Predstavnici Uprave sudjelovali su aktivno u stručnoj raspravi koju je organizirala pravobraniteljica početkom 2008. u Zagrebu na temu „Prava djece čiji su roditelji u zatvoru“, a koja suradnja se nastavila i tijekom 2009. godine, kada je bilo i javno predstavljanje zbornika „Prava djece čiji su roditelji u zatvoru“, koja je ovaj problem obuhvatila sa kaznenopravnog, psihološkog i penološkog aspekta. Narečeni zbornik dostavljen je svim kaznionicama i zatvorima, te je dostupan zatvorenicima.

Službenici odjela tretmana u okviru provođenja pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora u dijelu kontakata s vanjskim svijetom, održavanja i poboljšavanja kontakata s obitelji i priprema poslijepenalnog prihvata, provode savjetodavni rad sa zatvorenicima, pa i zatvorenicima koji su roditelji maloljetne djece. Kontakti službenika s članovima obitelji ostvaruju se putem telefona ili razgovorom i neposrednim kontaktom za vrijeme posjeta. U slučajevima kad se radi o značajnije poremećenim odnosima ili se kod djece zamjećuju određene poteškoće, tu službenici tretmana interveniraju posredno preporukom da se u obitelj ili u rad s djetetom uključi nadležni centar za socijalnu skrb, psiholog u vrtiću ili školi ili da se obitelj javi u Obiteljski centar.

U Kaznionici u Požegi za žene roditelje ustrojen je odjel za roditelje formiran 1985. godine, jedinstven u zatvorskom sustavu Hrvatske. Na ovom odjelu borave 6 tjedana prije i nakon poroda roditelje zatvorenice i odgajanje zajedno s djetetom do njegove treće godine života ili do otpusta kad se radi o kraćoj kazni. Ovisno o želji majke dijete se može uključiti u lokalnu predškolsku ustanovu, a centar za socijalnu skrb nadležan prema prebivalištu majke nadzire razvoj i dobrobit djeteta. Tijekom 2009. u ovome odjelu su boravile 4 roditelje sa svojom djecom.

Zatvorski sustav unatoč problemima nedostatka prostora, opreme i stručnjaka, a u suradnji s pravobraniteljicom, nastoji organizirati postojeće resurse na način kojim se pokriva područje kontakata roditelja i djece u kaznionicama i zatvorima na najbolji mogući način u postojećim okolnostima. Zatvorska uprava u pravobraniteljici za djecu vidi partnera za promicanje prava djece i roditelja na kontakte u skladu s člankom 117. Zakona o izvršavanju kazne zatvora te poticanje tih kontakata u prikladnom i sigurnom okruženju dajući prednost posjetama djece uređivanjem posebnog prostora za ove posjete i savjetodavnim radom sa zatvorenicima roditeljima, osobito kad se radi o osuđenima za kaznena djela iz domene obiteljskog nasilja i kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa te u drugim slučajevima kad se takav rad predviđa programom izvršavanja kazne zatvora. Nadalje, kad god je moguće, prilikom premještanja zatvorenika vodi se računa o mogućnostima kontakata s obitelji, osobito kad se radi o roditeljima maloljetne djece.

## **SEDMI DIO - AKTIVNOSTI NA PROVEDBI AKCIJSKOG PLANA ZA UNAPRJEĐENJE ZATVORSKOG SUSTAVA 2010.-2014.**

U cilju rješavanja stanja prenapučenosti, ostvarivanja propisanih uvjeta i standarda u zatvorskom sustavu te poštivanja temeljnih ljudskih prava zatvorenika, Vlada Republike Hrvatske donijela je Akcijski plan za unaprjeđenje zatvorskog sustava u razdoblju od 2009. do 2014. godine i dostavila ga Hrvatskom saboru na usvajanje. Hrvatski sabor Akcijski plan usvojio je 13. veljače 2009. godine.

Navedenim Akcijskim planom je predviđeno:

- završetak izgradnje novog objekta u Kaznionici u Glini za 420 zatvorenika, izgradnja zgrade za prijam posjeta, proširenje kapaciteta kuhinje i blagovaonice za zatvorenike i adaptacija zgrade za zdravstvenu zaštitu zatvorenika,
- dogradnja zgrade Zatvora u Zagrebu za 376 zatvorenika,
- izgradnja nove kaznionice i zatvora u Šibeniku za 1230 zatvorenika,
- izobrazba službenika za posebna znanja i vještine potrebne u radu sa zatvorenicima.

Državnim proračunom Republike Hrvatske za 2010. godinu predviđena su sredstva u iznosu od 38.220.000 kn za završetak izgradnje i opremanje zgrade za 420 zatvorenika u Kaznionici u Glini koja će biti dovršena i useljena krajem 2010. godine. Za toliki broj zatvorenika planirana je neophodna popuna sa 150 službenika pravosudne policije.

Za dogradnju Zatvora u Zagrebu u Državnom proračunu Republike Hrvatske za 2010. godinu predviđena su sredstva u iznosu od 4.600.000 kn, što je dovoljno samo za izradu projektne dokumentacije i ishođenje dozvole za gradnju.

Predvidiva vrijednost izgradnje i opremanja Kaznionice i Zatvora u Šibeniku iznosi 736.000.000 kn, a vrijednost dogradnje Zatvora u Zagrebu 103.000.000 kn.

Za izgradnju novih kapaciteta u Državnom proračunu Republike Hrvatske nisu osigurana financijska sredstva, zbog čega su 16. ožujka 2009. godine Europskoj razvojnoj banci Vijeća Europe (CEB) prezentirani projekti radi sufinanciranja izgradnje, odnosno odobravanja kredita.

Shodno navedenom, predstavnice Razvojne banke Vijeća Europe, gđa Karina Quintar Ferrer, tehnički savjetnik, te gđa Sylvie Anagnostopoulos, menadžer za projekte, boravile su od 21. do 25. rujna 2009. godine u tehničkoj misiji procjene potreba izgradnje zatvorske infrastrukture Republike Hrvatske. Tom su se prilikom održali koordinativni i tehnički sastanci s predstavnicima Ministarstva pravosuđa i Ministarstva financija. Nakon iscrpne diskusije o potrebi povećanja kapaciteta zatvorskog sustava i pregleda postojeće zgrade Zatvora u Zagrebu i odabrane lokacije za kaznionicu i zatvor u Šibeniku predstavnice CEB-a iskazale su podršku projektima i uputile na potrebu pripremanja odgovarajuće dokumentacije za podnošenje zahtjeva za odobravanje kredita.

U prosincu 2009. godine CEB je financijski i tehnički pružio potporu u pripremi projekta dogradnje Zatvora u Zagrebu angažmanom konzultantske tvrtke ATP iz Republike Austrije radi pregleda postojeće dokumentacije i pružanja pomoći u pripremi Studije izvodljivosti, Operativnog plana i Elaborata zaštite okoliša.

Krajem prošle godine, a na preporuku banke (CEB-a) zatražili smo od Fonda Vijeća Europe bespovratna financijska sredstva za financiranje konzultanata radi pripreme Studije

izvodljivosti, Operativnog plana i Elaborata zaštite okoliša za izgradnju kaznionice i zatvora u Šibeniku.

Potrebna dokumentacija za odobravanje kredita za dogradnju Zatvora u Zagrebu bit će izrađena i dostavljena CEB-u u 2010. godini.

## POPIS SLIKA

|  |    |
|--|----|
| Slika 1. Organizacijska struktura Uprave za zatvorski sustav.....  | 3  |
| Slika 2. Prikaz broja zatvorenika i smještajnih kapaciteta na dan 31.12. od 2005. do 2009.....   | 5  |
| Slika 3. Prikaz % popunjenosti 31. prosinca 2009. godine.....  | 6  |
| Slika 4. Zatvorenici s izrečenim sigurnosnim mjerama zaprimljeni u Odjel za dijagnostiku i programiranje u razdoblju od 01. siječnja do 31. prosinca 2009. godine..... | 10 |
| Slika 5. Zatvorenici s obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31. 12. 2009. godine.....  | 11 |
| Slika 6. Zatvorenici s obzirom na duljinu kazne zatvora na dan 31. 12. 2009. godine.....   | 12 |
| Slika 7. Zatvorenici s obzirom na stupanj naobrazbe na dan 31.12.2009. godine.....   | 12 |
| Slika 8. Zatvorenici s obzirom na dob na dan 31.12.2009. godine.....   | 13 |
| Slika 9. Zatvorenici zrelije životne dobi s obzirom na kaznionice i zatvore u kojima izdržavaju kaznu na dan 31. 12. 2009. godine.....                                 | 13 |
| Slika 10. Prijem zatvorenika s izrečenom sigurnosnom mjerom članak 75. KZ-a u Zatvorsku bolnicu.....   | 14 |
| Slika 11. Zatvorenici maloljetničkog zatvora s obzirom na dob na dan 31.12.2009.....   | 15 |
| Slika 12. Zatvorenici maloljetničkog zatvora s obzirom na duljinu izrečene kazne na dan 31.12.2009. godine.....  | 16 |
| Slika 13. Zatvorenici maloljetničkog zatvora s obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2009. godine.....  | 16 |
| Slika 14. Zatvorenici maloljetničkog zatvora s obzirom na stupanj obrazovanja na dan 31.12.2009. godine.....   | 16 |
| Slika 15. Maloljetnici s obzirom na vrstu kaznenih djela na dan 31.12.2009. godine.....  | 17 |
| Slika 16. Maloljetnici na dan 31.12.2009.....  | 17 |
| Slika 17. Maloljetnici s obzirom na stupanj obrazovanja na dan 31.12.2009. godine.....   | 18 |
| Slika 18. Trajanje pritvora s obzirom na vrstu suda koji je odredio pritvor.....   | 18 |
| Slika 19. Pritvorenici s obzirom na kazneno djelo zbog kojeg im je određen pritvor.....  | 19 |
| Slika 20. Sudovi koji su odredili pritvor u trajanju duljem od godinu dana.....  | 20 |
| Slika 21. Usporedba postotka pritvorenika u odnosu na ukupan broj zatvorenika u Republici Hrvatskoj.....   | 20 |
| Slika 22. Prekršajno kažnjeni zatvorenici na dan 31.12.2009. godine.....   | 21 |
| Slika 23. Prekršajno kažnjeni prema vrstama kazne na dan 31.12.2009.....   | 22 |
| Slika 24. Prekršajno kažnjeni prema spolu.....   | 22 |
| Slika 25. Udio prekršajno kažnjenih u 2009. godini.....  | 22 |
| Slika 26. Zatvorenici-ovisnici prema vrstama droge.....  | 23 |
| Slika 27. Zatvorenici-ovisnici o drogama upućenih na izvršavanje kazne tijekom 2009. godine (novoprimljeni).....   | 23 |
| Slika 28. Zatvorenici ovisnici o drogama u odnosu na dob i spol.....   | 24 |
| Slika 29. Zatvorenici-ovisnici o drogama u odnosu na vrstu kaznenih djela.....   | 24 |
| Slika 30. Zatvorenici ovisnici o drogama kod kojih je prilikom ambulantne detoksifikacije ordinirana supstitucijska terapija.....                                      | 25 |
| Slika 31. Zatvorenici ovisnici o drogama kod kojih je tijekom izdržavanja kazne zatvora primijenjeno održavanje metadonom ili subutexom/suboxonom.....                 | 25 |
| Slika 32. Zatvorenici-ovisnici o alkoholu.....   | 26 |
| Slika 33. Zatvorenici ovisnici o alkoholu upućeni na izvršavanje kazne tijekom 2009. g. (novoprimljeni).....   | 26 |

|   |    |
|---|----|
| Slika 34. Zdravstveni i specijalistički pregledi tijekom 2009. godine.....  | 27 |
| Slika 35. Zatvorenici radno angažirani prema kaznenim tijelima .....  | 29 |
| Slika 36. Zatvorenici radno angažirani po mjestu rada .....   | 30 |
| Slika 37. Zatvorenici radno angažirani po kaznenim tijelima .....   | 30 |
| Slika 38. Zatvorenici radno angažirani po kaznenim tijelima .....   | 31 |
| Slika 39. Zatvorenici uključeni u različite oblike izobrazbe tijekom 2009.g. ....   | 32 |
| Slika 40. Broj i vrsta aktivnosti slobodnog vremena zatvorenika tijekom 2009.g. ....                                      | 33 |
| Slika 41. Zatvorenici uključeni u posebne programe tretmana .....   | 34 |
| Slika 42. Maloljetnici uključeni u posebne programe tretmana .....  | 35 |
| Slika 43. Broj zatvorenika-ovisnika o drogama uključenih u posebni program (KLO).....                                     | 35 |
| Slika 44. Zatvorenici i maloljetnici uključeni u posebni program tretmana ovisnosti o alkoholu .....                      | 37 |
| Slika 45. Pogodnosti i njihova zlouporaba tijekom 2009.godine .....   | 41 |
| Slika 46. Podnesene žalbe sucu izvršenja protiv odluke upravitelja, odnosno postupanje<br>službenika u 2009. godini ..... | 44 |
| Slika 47. Rješenja sudskog vijeća povodom žalbi na rješenja suca izvršenja u 2009. godini.....                            | 45 |
| Slika 48. Pritužbe zatvorenika.....   | 45 |
| Slika 49. Zahtjevi zatvorenika za naknadu štete .....   | 46 |
| Slika 50. Naknade štete zatvorenika tijekom 2009. godine.....   | 47 |
| Slika 51. Odnos broja pravosudnih policajaca i zatvorenika.....   | 48 |
| Slika 52. Broj sprovođenja i broj angažiranih pravosudnih policajaca .....  | 48 |
| Slika 53. Broj posjeta zatvorenicima.....   | 49 |
| Slika 54. Broj primljenih paketa.....   | 49 |
| Slika 55. Prijam pisama.....  | 49 |
| Slika 56. Broj pretraga osoba i prostorija.....   | 50 |
| Slika 57. Pronađene nedopuštene stvari i tvari.....   | 50 |
| Slika 58. Napad zatvorenika na službenike .....   | 51 |
| Slika 59. Broj primjenjenih sredstava prisile .....   | 51 |
| Slika 60. Vrsta i broj primjenjenih sredstava prisile u skladu sa zakonskim propisima .....                               | 52 |
| Slika 61. Razlozi primjene sredstava prisile.....   | 52 |
| Slika 62. Ukupan broj provedenim mjera održavanja reda i sigurnosti .....   | 52 |
| Slika 63. Broj i vrsta provedenih mjera održavanja reda i sigurnosti.....   | 53 |
| Slika 64. Ukupan broj testiranja .....  | 53 |
| Slika 65. Ukupan broj prema vrsti testiranja .....  | 53 |
| Slika 66. Kaznena djela tijekom izvršavanja kazne zatvora.....  | 54 |
| Slika 67. Odbijanje zatvorske hrane.....  | 54 |
| Slika 68. Tjelesni sukobi između zatvorenika .....  | 54 |
| Slika 69. samoozljeđivanja zatvorenika .....  | 55 |
| Slika 70. Broj pokušaja suicida .....   | 55 |
| Slika 71. Pokušaj suicida po danima u tjednu .....  | 55 |
| Slika 72. Broj samoubojstava i prirodnih smrti.....   | 56 |
| Slika 73. Pokušaj bijega i bijeg zatvorenika.....   | 56 |
| Slika 74. Bijegovi tijekom 2009. godine.....  | 57 |
| Slika 75. Lakši stegovni prijestupi zatvorenika.....  | 57 |
| Slika 76. Lakši stegovni prijestupi zatvorenika tijekom 2009. godine.....   | 58 |
| Slika 77. Teži stegovni prijestupi zatvorenika .....  | 58 |

|   |    |
|---|----|
| Slika 78. Teži stegovni prijestupi zatvorenika tijekom 2009. godine.....  | 58 |
| Slika 79. Prijestupi pritvorenika .....   | 59 |
| Slika 80. Stegovni prijestupi pritvorenika tijekom 2009. godine .....   | 59 |
| Slika 81. Prijestupi maloljetnika .....   | 60 |
| Slika 82. Stegovni postupci maloljetnika tijekom 2009. godine .....   | 60 |
| Slika 83. Stegovni prijestupi u vezi zloporabe psihoaktivnih sredstava tijekom 2009.g. ....                                 | 60 |
| Slika 84. Nadzori tijekom 2009. godine .....  | 62 |
| Slika 85. Ukupan broj službenika.....   | 64 |
| Slika 86. Službenici i namještenici prema ustrojstvenim jedinicama na dan 31.12.2009. ....                                  | 64 |
| Slika 87. Službenici i namještenici prema dobi, spolu i radnom stažu na dan 31.12.2009. ....                                | 64 |
| Slika 88. Službenici odjela tretmana .....  | 65 |
| Slika 89. Službenici odjela osiguranja.....   | 65 |
| Slika 90. Broj službenika pravosudne policije .....   | 65 |
| Slika 91. Službenici odjela za rad i strukovnu izobrazbu zatvorenika .....  | 66 |
| Slika 92. Službenici odjela zdravstvene zaštite zatvorenika .....   | 66 |
| Slika 93. Sklopljeni ugovori o djelu iz područja zdravstvene zaštite tijekom 2009. godine .....                             | 66 |
| Slika 94. Prekovremeni rad .....  | 67 |
| Slika 95. Omjer prekovremenog rada.....   | 67 |
| Slika 96. Privremeni premještanji službenika tijekom 2009. godine .....   | 67 |
| Slika 97. Bolovanja službenika .....  | 69 |
| Slika 98. Bolovanja službenika u mjesecima tijekom 2009. godine .....   | 69 |
| Slika 99. Prestanak državne službe .....  | 70 |
| Slika 100. Lakše povrede službene dužnosti tijekom 2009. godine.....  | 70 |
| Slika 101. Teške povrede službene dužnosti.....   | 71 |
| Slika 102. Nepodmirene dospelje obveze na teret Državnog proračuna .....  | 73 |
| Slika 103. Rezultati poslovanja iskazani po godišnjem obračunu.....   | 73 |
| Slika 104. Usporedni trošak direktnog prosječnog dnevnog troška po zatvoreniku<br>u razdoblju od 2003. to 2009. godine..... | 76 |